

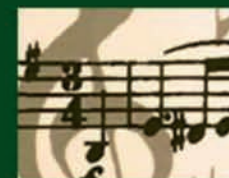

ISBN: 978-960-06-2293-5

ΜΟΥΣΙΚΗ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΜΟΥΣΙΚΗ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

ΜΟΥΣΙΚΗ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Δρ. ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ, Καθηγητής Μουσικών Σπουδών Πανεπιστημίου Λευκωσίας ΜΑΡΩ ΣΚΟΡΔΗ, Τέως Πρώτη Λειτουργός Εκπαίδευσης ΑΝΤΡΗ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ - ΛΥΜΠΟΥΡΗ, Επιθεωρήτρια Μουσικής Μέσης Εκπαίδευσης
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Δρ. ΛΕΛΟΥΔΑ ΣΤΑΜΟΥ, Επίκουρος Καθηγήτρια Μουσικής Πανεπιστημίου Μακεδονίας ΕΡΙΦΥΛΗ ΔΑΜΙΑΝΟΥ, Εκπαιδευτικός μουσικής Π.Ε Δρ. ΜΑΡΙΑ ΜΑΓΑΛΙΟΥ, Εκπαιδευτικός μουσικής Π.Ε
ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	ΚΩΣΤΑΣ ΛΥΜΠΟΥΡΗΣ ΑΜΑΛΙΑ ΒΕΡΒΕΡΗ, Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΖΑΡΗΣ, Πάρεδρος Μουσικής Π.Ι ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΓΑΛΑΣ, Σύμβουλος Καλλιτεχνικών Μαθημάτων του Π.Ι.
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΣΤΥΡΟΣ ΑΝΤΩΝΕΛΛΟΣ, Σκηνογράφος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΜΟΥΣΙΚΗ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Ευχαριστούμε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Ελλάδος, για την τιμητική ανάθεση της συγγραφής αυτού του βιβλίου σε μας.

Ευχαριστούμε την κ. Ευγενία Σολομωνίδου (Σύμβουλο Μουσικής, 2007-2008) για τη συμβολή της στη συλλογή μέρους του υλικού αυτού, τη δοκιμαστική εφαρμογή του στα σχολεία και τις εισηγήσεις της. Ευχαριστούμε τους καθηγητές Μουσικής της Κύπρου για τις ιδέες που περιλαμβάνονται στο βιβλίο, που είναι αποτέλεσμα των βιωμάτων τους από την καθημερινή εμπειρία και πράξη. Συγκεκριμένα ευχαριστούμε τους Ιάκωβο Νικολάου Πάρπα για το Μάθημα «Επιμένω μουσικά 2», τη Μαρία Ζανέτου για το μάθημα «Ανεβαίνω τη σκάλα» και την Ευαγγελία Παναγή για την αξιολόγηση στο μάθημα «Επιμένω μουσικά 1».

Ευχαριστούμε τον κ. Φώτη Μουσουλίδη για την ηλεκτρονική καταγραφή των παρτιτούρων, τον κ. Κώστα Λυμπουρή, φιλόλογο, για τη φιλολογική στήριξη και τον κ. Σπύρο Αντωνέλλο για τα σχέδια που κοσμούν το βιβλίο του μαθητή.

Τέλος, ευχαριστούμε όλους όσους βοήθησαν με οποιοδήποτε τρόπο στη διεκπεραίωση της δύσκολης αυτής εργασίας. Φυσικά, ευχαριστούμε τις οικογένειές μας για την ανοχή και τη συμπαράσταση που έδειξαν κατά τη συγγραφή του βιβλίου.

Η συγγραφική ομάδα

Περιεχόμενα:

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

1• Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού.	17
2• Μουσικοί Διάλογοι και Αντίφωνα.	20
3• Ανακαλύπτω τη φωνή.	23
4• Τα χρώματα των ήχων.	27

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ

1α• Επιμένω μουσικά 1	33
1β• Επιμένω μουσικά 2	37
2α• Μουσικές σε πέντε τόνους 1.	41
2β• Μουσικές σε πέντε τόνους 2.	45
3• Ανεβαίνω τη σκάλα.	49

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ (1)

53

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1• Μουσική σε δύο χρόνους	59
2• Α, Β στη σειρά	63
3• Τί-κε-τα-κε	67
4• Μουσική σε κύκλο	71

Ε' ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1α• Ταξίδι στο παρελθόν 1	77
1β• Ταξίδι στο παρελθόν 2	81
2• Στη χώρα του παραμυθιού	85

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΧΟΡΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1α• Χορεύω ελληνικά 1.	93
1β• Χορεύω ελληνικά 2.	98
2• Χορεύω ευρωπαϊκά.	103

Ζ' ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ (2)

106

Η' ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΡΟΤΖΕΚΤ ΤΟ ΝΕΡΟ

1α το νερό	111
1β η θάλασσα	114
1γ το νερό	117
1δ το νερό	119

Σελ.

ΜΟΥΣΙΚΗ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Στη μουσική αγωγή και παιδεία είναι αφιερωμένο το διδακτικό πακέτο «Μουσική Α΄ Γυμνασίου», το οποίο επιδιώκει την ολόπλευρη σύμμετρη και σφαιρική ανάπτυξη του μαθητή. Εξάλλου, οι σύγχρονες τάσεις της αγωγής θέλουν το μάθημα της Μουσικής να παίζει ένα πιο ευρύ και πιο ουσιαστικό ρόλο στην πνευματική, συναισθηματική και ψυχοκινητική ανάπτυξη του μαθητή. Στην εποχή της ποσότητας, του υλικοκεντρικού και χρησιμοθηρικού πνεύματος που εξορίζουν την ποιότητα και την πνευματικότητα, ο ρόλος της Μουσικής γίνεται όλο και πιο αναγκαίος. Με τούς όρους μουσική αγωγή και παιδεία, εννοούμε ένα ταξίδι το οποίο οδηγεί στην κατάκτηση ρόλων στον όμορφο κόσμο της μουσικής. Αυτή η χαρά και η πειθαρχημένη μορφή αναζήτησης, αυτή η οργάνωση και η έκφραση συναισθημάτων, αυτή η αγάπη για τη μουσική και για το ωραίο, αυτό το γεμάτο από εκπλήξεις ταξίδι δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά η πορεία για να αναπτυχθεί ο μαθητής σε ολοκληρωμένη προσωπικότητα.

Το πακέτο «Μουσική Α΄ Γυμνασίου» περιλαμβάνει το Βιβλίο για τον Εκπαιδευτικό, το Βιβλίο του Μαθητή, το Τετράδιο Εργασιών και Ψηφιακούς Δίσκους (CDs), που είναι βοηθήματα για τον εκπαιδευτικό και φιλοδοξούν να εξυπηρετήσουν μια εκπαιδευτική ανάγκη που υπάρχει στο μάθημα της Μουσικής σήμερα.

Οι παράμετροι της Μουσικής Αγωγής. Το πακέτο είναι βασισμένο στις σύγχρονες αντιλήψεις και τάσεις της μουσικής αγωγής και περιλαμβάνει όλο τον κύκλο των δραστηριοτήτων του μαθήματος, με βάση την αρχή ότι ο ήχος πρέπει να προηγείται των θεωρητικών εννοιών της Μουσικής. Έτσι, οι τρεις θεμελιώδεις μουσικές δραστηριότητες, που είναι η σύνθεση, η ακρόαση και η εκτέλεση και οι δύο παράμετροι της μουσικής οι οποίες απορρέουν από αυτές, η απόκτηση, δηλαδή, δεξιοτήτων και μουσικών γνώσεων, οδηγούν στην μουσική αγωγή και παιδεία.

Ολιστική προσέγγιση στη Μουσική Εκπαίδευση. Τα μαθήματα και το διδακτικό υλικό που περιλαμβάνονται στο πακέτο «Μουσική Α΄ Γυμνασίου» **δεν** είναι δεσμευτικά για τον εκπαιδευτικό, αλλά αποτελούν διάφορες ενότητες που έχουν κριτήριο τη μεταξύ τους συνάφεια. Απαιτούν από τον εκπαιδευτικό κρίση για σωστή επιλογή, ευελιξία, δημιουργικότητα, σχεδιασμό, εφαρμογή και αξιολόγηση, στα πλαίσια της σωστής αξιοποίησης του εκπαιδευτικού χρόνου, σύμφωνα με το επίπεδο, τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες των μαθητών, καθώς και τα άλλα θέματα που διδάσκονται, παράλληλα, οι μαθητές. Σε όλο το πακέτο ακολουθείται η σπειροειδής μουσική ανάπτυξη του μαθητή και η σύνδεση της Μουσικής με άλλα θέματα του αναλυτικού προγράμματος και άλλες δραστηριότητες της σχολικής ζωής και κυρίως με άλλους τομείς της αισθητικής αγωγής και παιδείας, που είναι η εικαστική και θεατρική αγωγή και παιδεία.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο το διδακτικό πακέτο «Μουσική Α' Γυμνασίου» δίνει ιδιαίτερη σημασία είναι η αξιοποίηση της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής και του διεθνούς φολκλόρ, όπως και της έντεχνης μουσικής δημιουργίας, που προσφέρονται κατάλληλα και βοηθούν τους μαθητές να επικοινωνήσουν και να εκτιμήσουν τη μουσική κληρονομιά και τον πολιτισμό άλλων λαών.

Επίπεδα αξιοποίησης των μουσικών δραστηριοτήτων. Το κάθε σχέδιο μαθήματος περιλαμβάνει, σε κάθε επίπεδο, το βαθμό δυσκολίας των μουσικών δραστηριοτήτων. Έτσι, στο **πρώτο επίπεδο**, που είναι η αφόρμηση, περιλαμβάνονται τα μουσικά παιχνίδια, οι αναπνευστικές ασκήσεις και άλλες δραστηριότητες, οι οποίες γίνονται ακουστικά. Στο **δεύτερο επίπεδο** παρουσιάζονται οι δραστηριότητες που έχουν μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας και αφορούν τη διδασκαλία της έννοιας που πραγματεύεται το συγκεκριμένο μάθημα. Στο **τρίτο επίπεδο** περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες που έχουν σχέση με την κατανόηση της μορφής και των συναφών θεωρητικών γνώσεων, και δείγματα ενορχηστρώσεων. Στο **τέταρτο επίπεδο**, το μεταγνωστικό, παρουσιάζεται η δημιουργικότητα, κατά την οποία οι μαθητές αντλούν από μουσικές γνώσεις και εμπειρίες που απόκτησαν και φτιάχνουν κάτι καινούργιο μοναδικό και πρωτότυπο για τους ίδιους. Το **πέμπτο επίπεδο** επικεντρώνεται στην αξιολόγηση, με την οποία προσδίδεται αξία ή εκφράζεται κρίση για τους τρόπους εργασίας και για τα επιτεύγματα των μαθητών. Όλες οι πιο πάνω δραστηριότητες δεν αποτελούν ξεχωριστούς τομείς εργασίας.

Εισηγήσεις για τον εκπαιδευτικό. Ο ημερήσιος προγραμματισμός του εκπαιδευτικού γίνεται με βάση τα σχέδια μαθημάτων που περιλαμβάνονται στο διδακτικό πακέτο «Μουσική Α' Γυμνασίου». Είναι σημαντικό η σειρά και η επιλογή των στόχων και δραστηριοτήτων που θα ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός, να καλύπτουν τα διάφορα επίπεδα του μαθήματος, πάντα σε σχέση με τις δυνατότητες, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του. Ο εκπαιδευτικός είναι ελεύθερος να χρησιμοποιήσει το υλικό που προτείνεται, **χωρίς αυτό να είναι δεσμευτικό**, σε κάθε σχέδιο μαθήματος του διδακτικού πακέτου «Μουσική Α' Γυμνασίου» ή να το τροποποιήσει, με βάση το συμπληρωματικό ή το δικό του υλικό και να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για δημιουργικές διαδικασίες στη διδακτική πράξη. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ή αυτή είναι ελλιπής, τα προτεινόμενα μαθήματα είναι δυνατό να προσφερθούν με τη χρήση της φωνής, του σώματος (ως κρου-στού οργάνου), αυλών και άλλων ηχο-

γόνων αντικειμένων και μέσων, τα οποία μπορούν να κατασκευάσουν οι μαθητές και να τα χρησιμοποιούν ως μουσικά όργανα. Πολλά από τα μαθήματα περιλαμβάνουν **κανόνες** μέσα από τους οποίους πιστεύουμε ότι θα αναπτυχθούν οι ακουστικές και φωνητικές δεξιότητες των μαθητών καθώς και η έννοια της αρμονίας.

Οι παράμετροι της Μουσικής Εκπαίδευσης και η διασύνδεσή τους. Με βάση τις νέες προσεγγίσεις, τη μεθοδολογία και τις στρατηγικές που προτείνονται, το μάθημα προωθεί την εργαστηριακή και ενεργητική μάθηση και την ευφάνταστη συνύπαρξη των μουσικών και άλλων δραστηριοτήτων του μαθήματος, με την αξιοποίηση της φωνής, των μουσικών οργάνων τάξης και των ατομικών μουσικών οργάνων των μαθητών (αυλών κ.ά.). Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην κατασκευή και τη χρήση από τους μαθητές ηχογόνων αντικειμένων και μέσων (αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων), τα οποία είναι σκόπιμο να αξιοποιούνται κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Η μετωπική διδασκαλία πρέπει να αποφεύγεται και η οργάνωση τάξης να γίνεται με τρόπο ώστε να δημιουργείται χώρος που να διευκολύνει τη λειτουργία των ομάδων, την εκτέλεση των παιχνιδιών σε κύκλο, το συνδυασμό της Μουσικής και της Κίνησης και καθώς άλλων δημιουργικών δραστηριοτήτων. Υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ο εκπαιδευτικός αποτραβιέται, κρύβει την «εμπειρογνωμοσύνη» του και αφήνει τους μαθητές να αντιμετωπίζουν μόνοι τους το πρόβλημα. Έτσι, δίνονται ευκαιρίες για βιωματική μάθηση και παράλληλα τίθενται οι βάσεις για αυτομόρφωση και δια βίου εκπαίδευση.

Διαθεματική προσέγγιση και πολιτισμός. Στο διδακτικό πακέτο «Μουσική Α΄ Γυμνασίου» δίνεται, παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία στη διαθεματική προσέγγιση, που βοηθά ιδιαίτερα στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας του κάθε μαθητή, διότι παρέχονται ευκαιρίες στους μαθητές να εργαστούν διαθεματικά. Επίσης δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσουν τη μουσική μας κληρονομιά και να αισθανθούν την πολιτιστική μας ταυτότητα, αλλά και τη μουσική κουλτούρα άλλων λαών. Επί πλέον, η Μουσική λόγω της μη γλωσσικής της φύσης, υποκαθιστά τη γλωσσική επικοινωνία για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες εξαιτίας και του πλατιού συναισθηματικού της εύρους και της αμεσότητας της επίδρασής της. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιλέγουν από το διδακτικό πακέτο «Μουσική Α΄ Γυμνασίου» δραστηριότητες, ώστε να γίνεται σωστή ένταξη των παιδιών αυτών στο κανονικό σχολείο.

Διδακτικά Μέσα και Υλικά. Ο εκπαιδευτικός είναι καλό να χρησιμοποιεί στο μάθημά του τα πιο κάτω υλικά και μέσα:

Παρτιτούρα τραγουδιών, ατομικά μουσικά όργανα τάξης, πένα-κα με πεντάγραμμο, ψηφιακούς δίσκους, CD Player, βιβλίο μαθη-

τή, τετράδιο εργασιών, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, βιντεοπροβολέα και διαδραστικό πίνακα, όπου είναι δυνατό.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση αποτελεί σήμερα συνεχές, δυναμικό και αναπόσπαστο μέρος της όλης εκπαιδευτικής προσπάθειας και διαποτίζει την όλη διαδικασία της διδασκαλίας-μάθησης. Η αξιολόγηση στη μουσική δεν αποβλέπει απλώς και μόνο στη μέτρηση, που δεν είναι πάντα δυνατή, των επιτευγμάτων των μαθητών και την κατάταξή τους σε μια σειρά επιτυχίας, αλλά ταυτόχρονα και πρώτιστα η αξιολόγηση αποβλέπει: **(α)** Στην επανατροφοδότηση του εκπαιδευτικού με πληροφορίες σχετικές με καταστάσεις που επικρατούν στη μάθηση, ώστε έμμεσα να καθοδηγηθεί, για να αναπροσαρμόσει τα προγράμματά του (στόχους μεθόδους μέσα διδασκαλίας δραστηριότητες οργάνωση τάξης), **(β)** Στην πληροφόρηση του εκπαιδευτικού για αδυναμίες, δυσκολίες, ελλείψεις κ.τ.λ. των παιδιών, ώστε να ακολουθήσει αναθεωρητική ή επανορθωτική εργασία και **(γ)** Στην ικανότητα του εκπαιδευτικού να ενημερώνει ανά πάσα στιγμή τους γονείς, το σχολείο ή οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο μέρος για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο μαθητής.

Η πιο πάνω διαδικασία υποβάλλει τρία είδη αξιολόγησης:

- Την αρχική (διαγνωστική) αξιολόγηση
- Τη συνεχή (συντρέχουσα) αξιολόγηση
- Την τελική αξιολόγηση

Οι σύγχρονες ερευνητικές μέθοδοι διαχείρισης δεδομένων με ηλεκτρονικούς υπολογιστές αποτελούν σήμερα δεξιότητα του εκπαιδευτικού. Μέσα μέτρησης, εκτίμησες, αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται σήμερα στο μάθημα της Μουσικής είναι:

- Η παρατήρηση
- Μικρές ασκήσεις, ακουστικές και άλλες
- Η αυτοαξιολόγηση
- Η ετεροαξιολόγηση
- Η παρουσίαση εργασιών (στην τάξη, στο διαδίκτυο από τους μαθητές)

Με παρατήρηση: Ο εκπαιδευτικός, κατά τη διάρκεια της εργασίας του, παρατηρεί και καταγράφει (ηχογραφεί, βιντεογραφεί) τα αποτελέσματα, τόσο στις ομάδες, όσο και στα άτομα, στο γνωσιολογικό, στο συναισθηματικό και στον ψυχοκινητικό τομέα. Οι πιο κάτω ερωτήσεις αποτελούν ενδεικτικό δείγμα αξιολόγησης με παρατήρηση:

- Απολαμβάνουν τη μουσική οι μαθητές;
- Προσπαθούν να εκφραστούν μουσικά με το δικό τους τρόπο;

- Δείχνουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη και βελτίωση της τεχνικής στο παίξιμο των μουσικών οργάνων;
- Τους αρέσει να χρησιμοποιούν ποικιλία ηχητικών μέσων για δημιουργικές εργασίες;
- Ασχολούνται, με δική τους πρωτοβουλία, με τη σύνθεση και με άλλες δημιουργικές εργασίες στη μουσική;
- Συμμετέχουν ενεργά κατά τη διάρκεια του μαθήματος και λαμβάνουν αποφάσεις και ευθύνες;
- Δείχνουν την απαιτούμενη συνεργασία, όταν εργάζονται ομαδικά και ως τάξη;
- Αξιοποιούν, διαφοροποιούν και αναπτύσσουν τις μουσικές έννοιες που ξέρουν;
- Αξιοποιούν το περιβάλλον στις δημιουργικές τους εργασίες;
- Παρουσιάζουν τις δημιουργικές τους εργασίες με ποικιλία στο θέμα και στον τρόπο εργασίας;
- Αξιολογούν τις συνθέσεις τους και τις συνθέσεις των συμμαθητών τους με μουσικά κριτήρια;
- Κατανοούν και χρησιμοποιούν μουσικά σύμβολα;
- Παρακολουθούν τη μουσική ζωή του περιβάλλοντός τους;
- Κοινωνικοποιούνται με τις ομαδικές εργασίες;

Η ανάπτυξη **«πορτοφόλιο»** από τους μαθητές συμβάλλει, επίσης, σημαντικά στην αξιολόγησή τους, ενώ παράλληλα αναπτύσσει δεξιότητες αυτοαξιολόγησης.

Η εκπαίδευση με τη μορφή της ανθρωπιστικής παιδείας, που επιδιώκουμε, στοχεύει στην ολιστική ανάπτυξη του ανθρώπου. Η μουσική αποτυπώνει, στη βαθύτερη έννοιά της, την ολότητα της εσωτερικής ενόρασης. Συνεπώς, η ολιστική προσέγγιση της μουσικής στην εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να ανακαλύψουν τη μαγεία της και να συναντήσουν τον εσωτερικό εαυτό τους μέσα από την τέχνη. Με αυτό τον τρόπο, η τέχνη θα συναντήσει τη ζωή και η ζωή θα γίνει τέχνη για τους μαθητές μας.

Επεξηγήσεις

Ρυθμικές κινήσεις με το σώμα ως κρουστό όργανο:

Χτυπήματα χεριών, στους μηρούς (patschen), με τα δάκτυλα (κλικ), με τα πόδια στο πάτωμα (stamping), κ.τ.λ..

Ετήσιος Προγραμματισμός

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ			
1. Διάλογος στην Ήπειρο του ρυθμού ΡΥΘΜΟΣ 1/ΜΟΡΦΗ 1 ερώτηση απάντηση, αντιφωνία, (Call and Response), αυτοσχεδιασμός. Ανάπτυξη του ρυθμού μέσα από ρυθμικά παιχνίδια, οστινάτι, κίνηση, ακρόαση και αυτοσχεδιασμό. <u>Δξίες:</u> όγδοα, τέταρτα. <u>Φθόγγοι:</u> Ντο, Σολ, Λα, Ντο'. <u>Όργανα:</u> αφρικάνικα όργανα (ιδιόφωνα, μεμβρανόφωνα, αερόφωνα, χορδόφωνα).	2. Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα ΡΥΘΜΟΣ 2 Αντιφωνία, ερώτηση-απάντηση, φράση, πρόταση, περίοδος, ηχώ, νέγρικά spirituals, βυζαντινά αντίφωνα, Moderato. <u>Φθόγγοι:</u> Ρε, Μι.	3. Ανακαλύπτω τη φωνή ΗΧΟΣ 1-ΧΡΟΙΑ 1 Εξερεύνηση των ιδιοτήτων του ήχου, σύγχρονες φωνητικές προσεγγίσεις και εκτελέσεις, παραδείγματα από γραφικές παρτιτούρες.	4. Τα χρώματα των ήχων ΗΧΟΣ 2-ΧΡΟΙΑ 2 Γνωριμία με τον ήχο των ομάδων των οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας (έγχορδα, πνευστά, κρουστά). <u>Δξίες:</u> μισά, τέταρτα. <u>Φθόγγοι:</u> Φα

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ				
1 α.Επιμένω μουσικά 1 ΑΡΜΟΝΙΑ 1 Ρυθμικό και μελωδικό οστινάτο. Σουίτα. Φθόγγοι: Ρε', Σι. Όργανα: καριγιόν, Γαλλικό κόρνο.	1 β. Επιμένω μουσικά 2 ΑΡΜΟΝΙΑ 2 Μελωδικό οστινάτο. Κανόνas Γνωριμία με συνθέτες και συνθέσεις της μουσικής ποπ. Φθόγγοι: Δξες: παύση τετάρτου. Όργανα: Χάλκινα	2α. Μουσικές σε πέντε τόνους 1. ΑΡΜΟΝΙΑ 3 Πεντατονική κλίμακα, Μπορντούν, Συγκοπή, διπλή γλωττίδα. Όργανα: αγγλικό κόρνο	2β. Μουσικές σε πέντε τόνους 2. ΜΕΛΩΔΙΑ 1/ ΑΡΜΟΝΙΑ 4 Πεντατονική κλίμακα, Συνήχηση. <u>Όργανα:</u> Γκονγκ, Τσελέστα.	3.Ανεβαίνω την σκάλα. ΜΕΛΩΔΙΑ 2 Κλίμακα της Ντο μείζονος. Τόνος, Ημιτόνιο. Μιούζικαλ. Allegro, Andante, a tempo.

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ (1)
Επανάληψη των μουσικών στοιχείων των προηγούμενων εννέα μαθημάτων. Κλίμακα της Σολ μείζονος, αλλοιώσεις, δίσση, αναίρεση, οπλισμός, Staccato, <u>Φθόγγοι:</u> Φα δίσση, Μι'.

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ			
1. Μουσική σε δύο χρόνους ΡΥΘΜΟΣ 3 Διμερές μέτρο, Συρτάκι, Όργανα: φλάουτο, νυκτά μουσικά όργανα (μπουζούκι, μπαλαμάς).	2. Α Β στη σειρά ΡΥΘΜΟΣ 4 / ΜΟΡΦΗ 2 Διμερής μορφή, Έμφαση, Κλίμακα της Φα μείζονος, Μπαντινερί, Φθόγγος: Σι ύφεση	3. Τί-κε-τα-κε ΡΥΘΜΟΣ 4/ ΜΕΛΩΔΙΑ 3 Ελλιπές μέτρο, Piano, forte, mezzo forte Αξίες: Δέκατα έκτα	4. Μουσική σε κύκλο ΜΟΡΦΗ 3/ ΑΡΜΟΝΙΑ 5 Μορφή Ροντό, Συγχορδίες I και IV (τονική και υποδεσπόζουσα) Κοντσέρτο, Μπαγκατέλλα, Όργανο: Τρομπέτα

Ε' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ		
1 α. Ταξίδι στο παρελθόν Η Ευρώπη δυο αιώνες πριν ΡΥΘΜΟΣ 5/ΜΟΡΦΗ 4/ΑΡΜΟΝΙΑ 6 Τριμερές μέτρο, Σύζευξη διάρκειας και σύζευξη προσωδίας, Λειτουργία, Χορωδία, Είδη φωνών. Αξίες: Μισό παρεστιγμένο Όργανο: κιθάρα.	1 β. Μουσική σε τρεις χρόνους ΡΥΘΜΟΣ 6/ΜΟΡΦΗ 5/ΑΡΜΟΝΙΑ 7 Τριμερής μορφή, πιτσικάτο, κορώνα, συγχορδίες I και V (τονική και δεσπόζουσα). Εμβατήριο. Όργανα: πίκολο, μπάσο κλαρινέτο.	2. Στη χώρα του παραμυθιού ΕΚΦΡΑΣΗ-ΜΟΡΦΗ 6 Μονομερής μορφή, accelerando, rallentando, crescendo, diminuendo, a tempo, τονισμός, παύση τετάρτου, τετραμερές μέτρο. Πιτσικάτο. Πόλκα. Συμφωνία. Όργανα: φαγκότο, τύμπανα της ορχήστρας, γκλόνκεσπίνλ

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ			
1 α. Χορεύω ελληνικά 1 Καλαματιανός. Μέτρο 7/8, Κλίμακα της Λα ελάσσονος αρμονικής, τριημιτόνιο. Φθόγγος: Νότα Σολ δίεση.	1 β. Χορεύω Ελληνικά 2 Τσάμικος, μονή γλωττίδα. Όργανο: παραδοσιακό κλαρίνο	2. Χορεύω Ευρωπαϊκά Βαλς, Λαϊντλερ. Όργανα: κουιντέτο εγχόρδων, άρπα.	

Ζ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ
Επανάληψη των μουσικών στοιχείων των προηγούμενων μαθημάτων.

Η' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ / ΠΡΟΤΖΕΚΤ Θέμα: Το νερό
Προγραμματική μουσική. Όργανα: Ύδραυλις, τύμπανα νερού, γκονγκ νερού.

Α΄ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

1. Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού

2. Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα

3. Ανακαλύπτω τη φωνή

4. Τα χρώματα των ήχων

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Ερώτηση-απάντηση (call and response), Αντιφωνία, Ρυθμικά παιχνίδια, Αυτοσχεδιασμός, Τραγούδι, Ενορχήστρωση, Εκτέλεση, Κίνηση.	Χαλάρωση, συγκέντρωση, έλεγχος σώματος, συγχρονισμός, αυτοπεποίθηση, ορθός τόνος στο τραγούδι, έκφραση, παρουσίαση/ ηχογράφηση ενορχηστρωμένης σύνθεσης.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία μουσικής. Χρήση αυτοσχεδίων οργάνων, φωνής και κίνησης. Πειραματισμός.	Συνεργασία, ορθή χρήση σημείων δυναμικής/ έκφρασης. Ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοσχεδιασμού, παρατηρητικότητας, συνεργατικής μάθη- σης και επικοινωνιακής κριτικής.
ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση μουσικής με αντιφωνία, πολυρυθμία, αυτοσχεδιασμό, τεχνικές φωνητικής εκτέλεσης, μουσικά όργανα της ορχήστρας.	Παρατήρηση. Ακουστική αναγνώριση σύγχρονων τεχνικών φωνητικής εκτέλε- σης και των κατηγοριών των μουσικών οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας.
ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση/χρήση συμβατικής, γραφικής και προσωπικής σημειογραφίας. Οπτική αναγνώριση των οργάνων της ορχήστρας.	Αξιολόγηση και σχολιασμός των συνθέσεων των μαθητών. Έρευνα στο διαδίκτυο.
ΣΤΟΧΟΙ Εισαγωγή στην έννοια του ρυθμού μέσα από την ενεργό συμμετοχή των μαθητών. Εξερεύνηση/εξοικείωση με τις ιδιότητες του ήχου, των κατηγοριών των οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας, τις σύγχρονες φωνητικές προσεγγίσεις και τις γραφικές	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Ανάπτυξη ακουστικών δεξιοτήτων μνήμης, επικοινωνίας, συνεργατικής μάθησης, αυτοσχεδιασμού και κριτικής σκέψης. Συγχρονισμός, οπτική και ακουστική αναγνώριση φωνητικών τεχνικών εκτέλεσης και ομάδων οργάνων.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Κένυα, Αφρικάνικα ήθη και έθιμα, τελετουργίες. Φυσική του ήχου, Ιστορία (νέγροι σκλάβοι, spirituals, gospel), Πολιτισμός, Επίδραση της Τεχνολογίας στα όργανα της Συμφωνικής Ορχήστρας. Μεταβολή-εξέλιξη.	

Διάρκεια: 4 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, Ρυθμικό και μελωδικό όργανο

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό ή αυτοσχέδιο ή ιδιόφωνο όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: Αφρικάνικο παραδοσιακό «Kikamba» (Κένυα), Βυζαντινό
 αντίφωνο «Σώσον ημάς Υιέ Θεού». J. Rutter: "Come Down O Love Divine" (Anthem
 for Double Choir) (διάρκεια: 6' : 51''). B. Britten: «Οδηγός στην Ορχήστρα για Νέους».

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ 1. Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού

Σκοπός: Εισαγωγή στην έννοια του ρυθμού μέσα από ρυθμικά παιχνίδια, κίνηση, ακρόαση και αυτοσχεδιασμό, ερώτηση απάντηση (call and response).

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι			*		*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναπνευστικές Ασκήσεις (εκτέλεση, επίπ.1). Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο. Παίρνουν μία κοφτή αναπνοή και νοιώθουν τον αέρα να σπρώχνει προς τα κάτω το διάφραγμα. Κρατούν τον αέρα στην περιοχή της κοιλιάς και μετά εκπνέουν χαλαρά.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές χαλαρώνουν, για να μπορούν να συγκεντρώνονται στην εκτέλεση των αναπνευστικών ασκήσεων και αν ελέγχουν το σώμα τους.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ρυθμικό παιχνίδι σε κύκλο (εκτέλεση, επίπ. 1). Οι μαθητές σε κύκλο.

(α) επαναλαμβάνουν, με επικρουστήρες, τα ρυθμικά σχήματα που εκτελεί ο καθηγητής

(β) σε ζευγάρια, αυτοσχεδιάζουν ερώτηση-απάντηση.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγχρονίζονται και αποκτούν αυτοπεποίθηση.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διδασκαλία του αφρικάνικου παραδοσιακού τραγουδιού «Τσε Τσε Κουλέ» (Kye Kye Kule) (βλ. Β.Μ.), **σε ερώτηση-απάντηση**. Είναι μια διασκεδαστική δραστηριότητα η οποία αναπτύσσει την αυτοπεποίθηση (**εκτέλεση, επίπ. 1**).

(α) Οι μαθητές είναι όρθιοι σε κύκλο. Ο καθηγητής, ως κορυφαίος, στέκει στη μέση του κύκλου και τραγουδά το τραγούδι «Τσε Τσε Κούλε» (Kye Kye Kule) εκτελώντας ρυθμικές κινήσεις, με το σώμα του, ως κρουστό όργανο. Οι μαθητές επαναλαμβάνουν με την τεχνική της ερώτησης-απάντησης (call and response) και μιμούνται τις κινήσεις του καθηγητή.

(β) Στη συνέχεια, μαζί με τον καθηγητή τραγουδούν την ερώτηση και ένας-ένας οι μαθητές, εκ περιτροπής, δίνουν την απάντηση (σόλο).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες ακουστικής μνήμης.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διδασκαλία του τραγουδιού «Κου Ρι Λένγκαϊ» (Η δύναμη του λιονταριού) της Τανζανίας με έμφαση στην ερώτηση-απάντηση (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 2**).

(α) Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι φράση προς φράση. Οι μαθητές επαναλαμβάνουν κάθε φράση που ακούν.

(β) Στη συνέχεια, για να δοθεί έμφαση στην ερώτηση-απάντηση, οι μαθητές εκτελούν την πρώτη και τρίτη φράση του τραγουδιού με όργανα και φωνές, ενώ στη δεύτερη και τέταρτη φράση ένας μαθητής αυτοσχεδιάζει με μελωδικό ή κρουστό όργανο - κάθε φορά άλλο παιδί (βλ. Β. Μ.). Στην 5η φράση να υπάρχει αυτοσχεδιασμός στίχων από ένα άλλο μαθητή (**εκτέλεση, επίπ. 3**). Οι μαθητές επιστρέφουν στις θέσεις τους.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει σε ποιο βαθμό οι μαθητές:

(α) συνεργάζονται, συγχρονίζονται, χρησιμοποιούν τα σημεία δυναμικής, τα εκφραστικά στοιχεία της μουσικής και αναπτύσσουν δεξιότητες στον αυτοσχεδιασμό

(β) διαβάζουν συμβατική σημειογραφία (Νότες: Ντο, Σολ, Λα, Ντο¹. Αξίες: τέταρτα και όγδοα). (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ.3).

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Γίνεται **ακρόαση** του κομματιού «Kikamba» (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, επίπ. 3**). Οι μαθητές εργάζονται σε φύλλο ακρόασης στο Τ. Ε. (βλ. Τ. Ε.).

(β) Ο καθηγητής επεξηγεί την έννοια της ερώτησης-απάντησης και αναφέρει ότι αυτή συναντάται σε πολλά δημοτικά τραγούδια διαφόρων χωρών.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει αν οι μαθητές αφουγκράζονται και παρατηρούν τα βασικά στοιχεία του έργου της ακρόασης (αντιφωνία, αυτοσχεδιασμό και πολυρυθμία) (**ακρόαση, επίπ. 5**).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές καλούνται

(α) να συνθέσουν και να προσθέσουν κινήσεις σε δοσμένο σενάριο (βλ. Τ. Ε.) (**σύνθεση, επίπ. 4**). Να χρησιμοποιήσουν το σώμα, τη φωνή τους, αυτοσχέδια όργανα και όργανα τάξης (σακούλες νάυλον, χαρτιά, φυσήματα στους αυλούς, μπουκάλια με νερό - σε διάφορες ποσότητες για να υπάρχουν διαφορετικοί ήχοι - κόρνο, κουδούνα, βήχας, κτύπημα χεριών, φτάρνισμα κ.λπ.). Αν οι μαθητές θέλουν, μπορούν να χρησιμοποιήσουν στην εργασία τους το τραγούδι της Τανζανίας «**Κου Ρι Λένγκαι**» (Kou Ri Lengai) (βλ. Β. Μ.).

(β) να παρουσιάσουν την εργασία τους στην τάξη (**εκτέλεση, επίπ. 4**). Γίνεται αξιολόγηση.

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές

(α) πειραματίζονται, αναπτύσσουν δεξιότητες συνεργατικής μάθησης, δημιουργούν σε ομάδες, αναπτύσσουν την παρατηρητικότητα τους, αφουγκράζονται και ανταποκρίνονται στη δημιουργική τους εργασία (**σύνθεση, επίπ. 5**).

(β) συγχρονίζονται, χρησιμοποιούν επαναλήψεις και αντιθέσεις, σημεία δυναμικής, εκφραστικά μουσικά στοιχεία και αυτοσχεδιασμό (**εκτέλεση, επίπ. 5**).

(γ) αξιολογούν τις συνθέσεις τους και τις συνθέσεις των συμμαθητών τους (**στόχος/αξιολόγηση, επίπ. 5**).

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ακρόαση: «Kikamba»:

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

α. Αφρική. **β.** Ερώτηση (ένas) απάντηση (όλοι) **γ.** Κραυγές, βραχνάδα, λαρυγγισμοί, **δ.** Διάφοροι ρυθμοί ταυτόχρονα/πολυρυθμία. **ε.** Αφρικάνικα τύμπανα.

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

2. Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα

Σκοπός: Εισαγωγή στην έννοια του ρυθμού μέσα από ρυθμικά παιχνίδια, κίνηση, ακρόαση και αυτοσχεδιασμό. Μορφή σε μικροεπίπεδο (ερώτηση-απάντηση), αντιφωνία, οστινάτο.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	
Σύνθεσης				*	
Άλλοι			*		*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο.

Αναπνευστικές ασκήσεις (εκτέλεση, επίπ. 1). Οι μαθητές παίρνουν μία κοφτή αναπνοή και νοιώθουν τον αέρα να σπρώχνει προς τα κάτω το διάφραγμα. Κρατούν τον αέρα στην περιοχή της κοιλιάς και μετά εκπνέουν χαλαρά.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές χαλαρώνουν και συγκεντρώνονται στην εκτέλεση των αναπνευστικών ασκήσεων.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εκτελούν το παιχνίδι «Ηχώ» του Bent Lorentzen (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 1**). Οι μαθητές επαναλαμβάνουν τα ρυθμικά σχήματα που εκτελεί ο καθηγητής, ως **ερώτηση-απάντηση**, έως ότου εξοικειωθούν με το παιχνίδι. Γίνεται επανάληψη της «ερώτησης-απάντησης» (call and response).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αντιλαμβάνονται την ερώτηση και την απάντηση στη μουσική (μορφή σε μικροεπίπεδο) και συγχρονίζονται.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να συνδέσει την ερώτηση-απάντηση με τη νέγρική μουσική (*spirituals, gospel*). Γίνεται διδασκαλία του νέγρικού τραγουδιού «**Στέκω εμπρός Σου ευλαβικά**» (*Standing in the need of prayer*) (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 2**). Δίνεται έμφαση στην «ερώτηση-απάντηση».

(α) Ο εκπαιδευτικός τραγουδά την ερώτηση και οι μαθητές τραγουδούν την απάντηση.

(β) οι μαθητές χωρισμένοι σε δύο ομάδες τραγουδούν σε ερώτηση-απάντηση ολόκληρο το τραγούδι.

(γ) Οι μαθητές τραγουδούν την ερώτηση και εκτελούν με όργανα τάξης την απάντηση (νότες: ντο, ρε, μι, σολ).

(δ) Οι μαθητές αντιγράφουν μια φράση (ερώτηση-απάντηση) βασισμένη στο τραγούδι που έμαθαν (βλ. Τ. Ε.), για να αναπτύξουν δεξιότητα στη συμβατική σημειογραφία της Ευρωπαϊκής Μουσικής.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές (α) εκτελούν σωστά και συγχρονισμένα το τραγούδι με έμφαση στην ερώτηση-απάντηση και (β) χρησιμοποιούν τη συμβατική σημειογραφία (Νότες: Ντο, Ρε, Μι, Σολ. Αξίες: τέταρτα και όγδοα). (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 3).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο εκπαιδευτικός να συνδέσει την ερώτηση-απάντηση με το ελληνικό τραγούδι «**Γαλό-Γαλό**» (**εκτέλεση, επίπ. 2**). Γίνεται διδασκαλία του τραγουδιού «Γαλό-γαλό», με έμφαση στην ερώτηση-απάντηση (βλ. Β. Μ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν με αυτοπεποίθηση και έχουν ορθότητα στον τόνο, την αναπνοή και την έκφραση.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να συνδέσει την ερώτηση-απάντηση με τον όρο «αντιφωνία» στη **Βυζαντινή Μουσική (ακρόαση, επίπ. 3)**.

(α) Οι μαθητές να ακούσουν και να αναγνωρίσουν την αντιφωνία στο βυζαντινό αντίφωνο «Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου».

(β) Οι μαθητές αναγνωρίζουν την ερώτηση-απάντηση/αντιφωνία σε διάφορα κομμάτια μουσικής (βλ. Τ. Ε.).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αφουγκράζονται και παρατηρούν την ερώτηση-απάντηση/ αντιφωνία σε έργα μουσικής ακρόασης.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές να χωριστούν σε ζευγάρια για

(α) να δημιουργήσουν μια δική τους ερώτηση-απάντηση (σύνθεση, επίπ. 4),

(β) να τη μελοποιήσουν χρησιμοποιώντας τις νότες ΡΕ, ΜΙ, ΣΟΛ (σύνθεση, επίπ. 4),

(γ) να παρουσιάσουν φωνητικά τη σύνθεσή τους στους συμμαθητές τους και να γίνει αξιολόγηση της εργασίας τους (εκτέλεση, επίπ. 4).

(δ) να ηχογραφήσουν τη σύνθεσή τους.

Σημ. Αν υπάρχει υπολογιστής στην τάξη, ο εκπαιδευτικός παροτρύνει μια ομάδα μαθητών να ηχογραφήσει μερικές δημιουργικές εργασίες. Αν όχι, ο εκπαιδευτικός ηχογραφεί με ένα κασετόφωνο (εκτέλεση, επίπ. 4).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές πειραματίζονται και αναπτύσσουν δεξιότητες συνεργατικής μάθησης, δημιουργούν σε ομάδες, αξιολογούν την εργασία τους και αυτή των συμμαθητών τους (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ακουστική Αναγνώριση (βλ. Τ. Ε., άσκ. 2): (α) ΟΧΙ (β) ΟΧΙ (γ) ΝΑΙ (δ) ΝΑΙ (ε) ΟΧΙ.

Λύσεις σταυρολέξου (βλ. Τ. Ε., άσκ. 3).

Οριζόντια: 1. Ρυθμός. 2. Ηχώ. 3. Σι. 4. Κένυα. 5. Φωνή. 6. Λα. 7. Χορός. 8. Μι. 9. Τύμπανα.

Κάθετα: 1. Αφρική. 2. Ντο. 3. Σολ. 4. Αντιφωνία. 5. Φα.

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

3. Ανακαλύπτω τη φωνή

Σκοπός: Εξερεύνηση των ιδιοτήτων του ήχου,
σύγχρονες φωνητικές προσεγγίσεις και
παραδείγματα από γραφικές παρτιτούρες.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*	*	*
Εκτέλεσης		*		*	*
Σύνθεσης	*			*	*
Άλλοι				*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο.

Α. Οι μαθητές παίρνουν την ορθή στάση για χαλάρωση και αναπνευστικές ασκήσεις: (α) τα πόδια λίγο ανοιχτά (περίπου 15 εκατοστά), (β) τα γόνατα πάνω από το μεγάλο δάκτυλο του ποδιού, (γ) οι γοφοί πάνω από τα γόνατα, (δ) οι ώμοι πάνω από τους γοφούς, (ε) το "Τ" του στέρνου σε ευθεία θέση και το κεφάλι χαλαρά πάνω στους ώμους.

Β. Οι μαθητές χαλαρώνουν με: (α) αργές κυκλικές κινήσεις του κεφαλιού δεξιά και αριστερά, (β) τίναγμα των χεριών από το μπράτσο, (γ) τίναγμα των ποδιών, (δ) το κεφάλι σε ευθεία θέση, σαν να νομίζουμε ότι κρεμόμαστε από το πίσω μέρος της κορυφής του κεφαλιού (θέση χορωδού).

Γ. Αναπνευστική άσκηση. Οι μαθητές εισπνέουν απότομα με τη μύτη. Παίρνουν μία κοφτή αναπνοή και νοιώθουν τον αέρα να σπρώχνει προς τα κάτω το διάφραγμα. Κρατούν τον αέρα στην περιοχή της κοιλιάς για 3" και μετά εκπνέουν χαλαρά με ένα σσς...., ενώ ο εκπαιδευτικός μετρά μέχρι το έξι.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές χαλαρώνουν, για να μπορέσουν να συγκεντρωθούν και να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Παιχνίδι γνωριμίας. Οι μαθητές να παίξουν το παιχνίδι γνωριμίας, όπου ο κάθε μαθητής παρουσιάζει το όνομά του με διαφορετικές φωνητικές εκτελέσεις: Για παράδειγμα, ο κάθε μαθητής μπορεί να αυτοσχεδιάζει ατομικά (με το όνομά του) και να χρησιμοποιεί διάφορους ήχους, όπως π.χ. κοφτούς, συρτούς, ψιθυριστούς, δυνατούς, με γκλίσσάντι, σε διαφορετικό ύψος, με διαφορετική χροιά και διάρκεια.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές

(α) συγχρονίζονται και ανακαλύπτουν πρωτότυπες τεχνικές φωνητικής εκτέλεσης

(β) παρουσιάζουν το όνομά τους σε διαφορετικές φωνητικές εκτελέσεις, το εν-ορχηστρώσουν με ρυθμικά και μελωδικά οστινάτι, καθώς και ατομικούς αυτοσχεδιασμούς (**σύνθεση, επίπ. 1**)

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Ενώ γίνεται ακρόαση του έργου "Σεκουένζα για γυναικεία φωνή, III" (Sequenza III) του Λουτσιάνο Μπέριο (Luciano Berio), οι μαθητές

(α) παρακολουθούν μέρος της παρτιτούρας (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, επίπ. 3**)

(β) αναγνωρίζουν και εξοικειώνονται με διάφορες φωνητικές τεχνικές και στη συνέχεια, οι μαθητές σχολιάζουν την ακρόαση στο Τετράδιο Εργασιών τους (βλ. Τ.Ε.).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές

(α) αποκτούν ακουστικές εμπειρίες (**ακρόαση, επίπ. 2**), γνωρίζουν νέους τρόπους φωνητικής εκτέλεσης (όπως έμφαση στα σύμφωνα ή στα φωνήεντα, με κοφτούς, συρτούς, ψιθυριστούς, δυνατούς ήχους με γκλίσσάντι κ.ά.).

(β) αναγνωρίζουν ακουστικά τη διαφορά στη χροιά και στην έκφραση, καθώς και διάφορες φωνητικές τεχνικές εκτέλεσης, της έντασης, του ύψους και της διάρκειας, μέσα από το έργο "Σεκουένζα για γυναικεία φωνή" του Luciano Berio (**ακρόαση, επίπ. 5**)

(γ) αφουγκράζονται τη μουσική, εκφράζονται λεκτικά για το περιεχόμενό της και εκφράζουν προσωπικά συναισθήματα για τη μουσική που ακούν (**ακρόαση, επίπ. 5**)

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές να χωριστούν σε ομάδες και να εκτελέσουν τη δοσμένη φωνητική γραφική παρτιτούρα "Μεγάλη και μικρή διάρκεια ήχων - Σιγανοί και δυνατοί ήχοι" (βασισμένη σε μια ιδέα των Steve Block και Clive Kepton) (βλ. Β. Μ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές

(α) εκτελούν τη δοσμένη φωνητική γραφική παρτιτούρα στις ομάδες τους (εκτέλεση, επίπ. 2)

(β) αναγνωρίζουν οπτικά (από παρτιτούρα) διάφορες φωνητικές τεχνικές εκτέλεσης, καθώς και τη διαφορά στη χροιά, στην ένταση, στην έκφραση και στη διάρκεια (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 5)

(γ) απέκτησαν αυτοπεποίθηση στο τραγούδι, πειραματίζονται με τη φωνή τους και εκφράζονται με αυτή (εκτέλεση, επίπ. 5).

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική εργασία "Η δική μας διαφήμιση" (βλ.Τ. Ε.). Οι μαθητές καλούνται κατά ομάδες

(α) να επιλέξουν δυο-τρεις λέξεις τις οποίες θα χρησιμοποιήσουν για να κάνουν μια διαφήμιση (βλ. Τ. Ε.).

(β) να αποφασίσουν ποιες από αυτές θα χρησιμοποιήσουν και με ποιο τρόπο (κοφτούς, συρτούς, ψιθυριστούς, δυνατούς, με γκλισσάντι, σε διαφορετικό ύψος, με διαφορετική χροιά και διάρκεια). Μπορούν, επίσης, να χρησιμοποιήσουν την τεχνική χιπ-χοπ ή ραπ για να δώσουν περισσότερη έμφαση σ' αυτό που διαφημίζουν.

(γ) να γράψουν σε γραφική παρτιτούρα την εργασία τους

(δ) να παρουσιάσουν τις διαφημίσεις τους στην τάξη και να τις αξιολογήσουν.

(ε) να αξιολογήσουν τις δικές τους συνθέσεις και τις συνθέσεις των συμμαθητών τους.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές

(α) δημιουργούν τη δική τους διαφήμιση πάνω σε δοσμένες λέξεις και αξιοποιούν, με τη φωνή τους, τις ιδιότητες του ήχου εφαρμόζοντας δημιουργικά τις εμπειρίες που απέκτησαν, (σύνθεση, επίπ. 4)

(β) συνεργάζονται στην ομάδα τους, ασκούν εποικοδομητική κριτική, χρησιμοποιούν τα εκφραστικά στοιχεία της μουσικής στις συνθέσεις τους, παίρνουν αποφάσεις σε σχέση με την ενορχήστρωση και την παρουσίαση (μουσικά και λεκτικά) της δημιουργίας τους, (σύνθεση, επίπ. 5)

(γ) καταγράφουν σε γραφική, πειραματική ή προσωπική σημειογραφία τη σύν-

θεσή τους (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 5)

(δ) συγχρονίζονται και εκτελούν ενορχηστρωμένη με ακρίβεια, τη διαφήμιση που δημιούργησαν (εκτέλεση, επίπ. 4)

(ε) ακούν τις συνθέσεις των συμμαθητών τους και τις αξιολογούν, και αναγνωρίζουν ακουστικά, σύγχρονες τεχνικές φωνητικής εκτέλεσης. (Ακρόαση, επίπ. 4) (στ) ασκούν εποικοδομητική κριτική (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές να αναγνωρίσουν διάφορες τεχνικές εκτέλεσης στην ακρόαση αποσπάσματος από το έργο "Αρχαίες Φωνές Παιδιών" (Ancient Voices of Children) του George Crumb (βλ. Β. Μ. και Τ. Ε.).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν σύγχρονες τεχνικές φωνητικής εκτέλεσης (ακρόαση, επίπ. 4).

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ακουστική Αναγνώριση (βλ. Τ. Ε., άσκ. 2): κοφτές νότες, μεγάλες αντιθέσεις έντασης, diminuendo, crescendo, κλικ με το στόμα, στόμα κλειστό, σύντομοι ήχοι- ψιθυριστά κ.ά.

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

4. Τα χρώματα των ήχων

Σκοπός: Εξοικείωση με τον ήχο των κατηγοριών των οργάνων της Συμφωνικής Ορχήστρας.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*	*	*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	
Σύνθεσης					*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές σε κύκλο (εκτέλεση, επίπ. 1). Χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες (η κάθε ομάδα να αντιπροσωπεύει κάθε μια ομάδα οργάνων της ορχήστρας: έγχορδα, ξύλινα πνευστά, χάλκινα πνευστά και κρουστά). Ακούν την αρχή του έργου "Οδηγός στην Ορχήστρα για Νέους" (Young persons' guide to the orchestra) του Benjamin Britten και με την καθοδήγηση του καθηγητή τους, η κάθε ομάδα αυτοσχεδιάζει κίνηση στη μουσική που αντιπροσωπεύει. Οι άλλες ομάδες μένουν ακίνητες. Όταν εκτελεί όλη η ορχήστρα, κινούνται ταυτόχρονα όλες οι ομάδες. Η κίνηση των μαθητών είναι ανάλογη με την ένταση του ήχου.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές κινούνται στη μουσική αυθόρμητα με γνώμονα τη χροιά, την κίνηση της μελωδίας και τους χρωματισμούς.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές σε κύκλο εκτελούν φωνητική προθέρμανση (εκτέλεση, επίπ. 1).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές έχουν ορθότητα στον τόνο, την αναπνοή και την έκφραση.

Φωνητική Προθέρμανση:

11 VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____

19 VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____

27 VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____

VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____ VA-VE-VA-VE-VA ____

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής διδάσκει το μουσικό θέμα του έργου "Οδηγός στην Ορχήστρα για Νέους" (Young persons' guide to the orchestra) του Benjamin Britten στο οποίο έχουν προσαρμοστεί στίχοι (εκτέλεση, επίπ. 2).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές έχουν αυτοπεποίθηση όταν τραγουδούν.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. (α) Οι μαθητές ακούν την αρχή του έργου "Οδηγός στην Ορχήστρα για Νέους" (Young persons' guide to the orchestra) του Benjamin Britten (**ακρόαση, Επίπ. 3**) και αναγνωρίζουν ακουστικά τις τέσσερις κατηγορίες των μουσικών οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας (βλ. Τ. Μ.) (**ακρόαση, Επίπ. 3**) **(β)** Ενώ γίνεται 2η ακρόαση της αρχής του έργου, οι μαθητές εκτελούν απλή ενορχήστρωση με τους αυλούς και το τρίγωνο (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, Επίπ. 4**).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές

(α) αποκτούν ακουστικές εμπειρίες,

(β) ξεχωρίζουν και συγκρίνουν τις κατηγορίες των μουσικών οργάνων

(γ) συγχρονίζονται και εκτελούν με ακρίβεια.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής επιλέγει αν θέλει να διδάξει τον κανόνα "Η ορχήστρα" (δίφωνο) ολόκληρο ή μέρος αυτού (εκτέλεση, επίπ. 3).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές έχουν αυτοπεποίθηση όταν τραγουδούν.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. (α) Ο καθηγητής καθοδηγεί τους μαθητές να συνθέσουν μια μικρή φράση δύο μέτρων με τις νότες ΡΕ, ΜΙ, ΦΑ, ΣΟΛ, ΛΑ, σε δοσμένο ρυθμό (σύνθεση, επίπ. 4), να την ενορχηστρώσουν με διαφορετικές ομάδες οργάνων, να την καταγράψουν και να την παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους (βλ. Τ. Ε, άσκ.3). **(άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 2)** **(β)** Οι μαθητές παρουσιάζουν τη σύνθεσή τους ενορχηστρωμένη (εκτέλεση, επίπ. 4), την ηχογραφούν, και τη σχολιάζουν (σύνθεση, επίπ. 5).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει αν οι μαθητές

(α) εφαρμόζουν δημιουργικά τις εμπειρίες που απέκτησαν

(β) παίρνουν αποφάσεις σε σχέση με την ενορχήστρωση και την παρουσίαση (μουσικά και λεκτικά) της δημιουργίας τους

(γ) χρησιμοποιούν κλασική σημειογραφία, για να γράψουν τη δημιουργία τους

(δ) παρουσιάζουν την εργασία τους και ασκούν εποικοδομητική κριτική στις συνθέσεις τους και στις συνθέσεις των συμμαθητών τους. **(άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).**

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακουστική αναγνώριση. Οι μαθητές αναγνωρίζουν τις τέσσερις κατηγορίες των μουσικών οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας μέσα από ακουστικά αποσπάσματα (βλ. Τ. Ε.).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει σε ποιο βαθμό οι μαθητές

(α) αποκτούν ακουστικές εμπειρίες

(β) ξεχωρίζουν και συγκρίνουν τις κατηγορίες των μουσικών οργάνων

(γ) συγχρονίζονται και εκτελούν με ακρίβεια.

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Να βρουν πληροφορίες στο διαδίκτυο και αλλού, για τη ζωή και το έργο του Μπέντζαμιν Μπρίττεν **(β)** Να γνωρίσουν τα όργανα της συμφωνικής ορχήστρας οπτικά **(βλ. Τετράδιο Εργασιών).**

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει **α)** σε ποιο βαθμό οι μαθητές βρήκαν πληροφορίες στο διαδίκτυο και αλλού για τη ζωή και το έργο του Μπέντζαμιν Μπρίττεν και **β)** ότι αναγνωρίζουν οπτικά τα όργανα της συμφωνικής ορχήστρας **(άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ. 3)**

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2. Ακρόαση 1. ορχήστρα. 2. έγχορδα. 3. ξύλινα πνευστά. 4. χάλκινα πνευστά 5. κρουστά. 6. ορχήστρα.

Άσκ. 4. Ακουστική Αναγνώριση 1. έγχορδα 2. κρουστά 3. έγχορδα 4. Ηλεκτρονικοί ήχοι 5. ορχήστρα 6. χάλκινα πνευστά.

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ

1 α. Επιμένω μουσικά 1

1 β. Επιμένω μουσικά 2

2 α. Μουσικές σε πέντε τόνους 1

2 β. Μουσικές σε πέντε τόνους 2

3. Ανεβαίνω τη σκάλα

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι/ενορχήστρωση/εκτέλεση: Ngang maduar malumb, The lion sleeps tonight, Life is life, Li'l Liza Jane, Στο νησί της Αϊόνα, Η σκάλα της χαράς. Κανόνες: Έγια Μόλα.	Φωνητική εκτέλεση με ορθή στάση, καλό τόνο, αναπνοή, σωστή έκφραση, συγχρονισμό. Συνοδεύει με ρυθμικά/μελωδικά οσινάτι και μπορντούν. Παρουσίαση συνθέσεων, ανατροφοδότηση.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Αυτοσχεδιασμός, μελοποίηση, σύνθεση μελωδίας και μικρού έργου, ενορχήστρωση.	Αξιολόγηση/ ετεροαξιολόγηση των συνθέσεων των μαθητών. Ανάπτυξη φαντασίας και δημιουργικότητας.
ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση έργων με οσινάτι, στην πεντατονική κλίμακα και στην κλίμακα της ντο μείζονος.	Ακουστική αναγνώριση: οσινάτο, ακουστικών αποσπασμάτων σε πεντατονική και μείζονα κλίμακα, αγγλικού κόρνου και βιολιού.
ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας. Χρήση μουσικής ορολογίας. Γνωριμία με τη μουσική διαφόρων χωρών και τη μουσική κινηματογράφου. Χρήση διαδικτύου.	Οπτική διάκριση: ρυθμικό/ μελωδικό οσινάτο, τόνος / ημιτόνιο, δομή μείζονος κλίμακας. Ανάγνωση συμβατικής σημειογραφίας. Γνωριμία με το έργο διαφόρων συνθετών. Χρήση οδηγού μουσικής ακρόασης.
ΣΤΟΧΟΙ Εισαγωγή στην έννοια του ρυθμού μέσα από την ενεργό συμμετοχή των μαθητών. Εξερεύνηση/εξοικείωση με τις ιδιότητες του ήχου, των κατηγοριών των οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας, σύγχρονες φωνητικές προσεγγίσεις και γραφικές παρτιτούρες.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Ανάπτυξη ακουστικών δεξιοτήτων μνήμης, επικοινωνίας, συνεργατικής μάθησης, αυτοσχεδιασμού και κριτικής σκέψης. Συγχρονισμός, Οπτική και ακουστική αναγνώριση φωνητικών τεχνικών εκτέλεσης και ομάδων οργάνων.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Νέγρικη μουσική, Πολιτισμός, Επικοινωνία, Συνεργασία, Κριτική σκέψη, Σύνθεση, Χρήση διαδικτύου, Γεωγραφία (Γαλλία, Σκωτία), Ιστορία (Ανακάλυψη της Αμερικής), Παράδοση (έθιμα Σκωτίας), Μουσική κινηματογράφου, μιούζικαλ, Εξέλιξη, Σύγκριση.	

Διάρκεια: 5 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD και DVD player, μελωδικό όργανο, Η.Υ. ή κασσετόφωνο, αρμονικό, μελωδικό ή κρουστό όργανο.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: G. Bizet: Καριγιόν (Σούιτα 1 "Αρλεζιάνα"), Opus: Life is Life, M. Nyman: Songs for Tony, B. Παπαθανασίου: "Η Κατάκτηση του Παραδείσου" (1492: Conquest of Paradise), A. Dvorák: "Συμφωνία του Νέου Κόσμου", IV κίνηση, Cl. Debussy: "Νανούρισμα του Jimbo", M. Ravel: "Ασχημούλα, η πριγκίπισσα των παγόδων", R. Rodgers: "Η μελωδία της ευτυχίας", L. van Beethoven: Für Elise, C. Saint-Saens: "Πρόσωπα με μεγάλα αφτιά", "Χελώνες" (Καρναβάλι των ζώων), J. Offenbach: "Καν-καν".

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ 1 α. Επιμένω μουσικά 1

Σκοπός: Γνωριμία με το ρυθμικό και μελωδικό οστινάτο

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης	*			*	*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο. (α) Οι μαθητές εκτελούν μερικές φορές, με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, τρία διαφορετικά ρυθμικά οστινάτι (**εκτέλεση, επίπ. 1**). (β) Ενώ γίνεται ακρόαση του τραγουδιού "Ngang maduar malumb" της φυλής Πούνου στη Νότια Γκαμπόν της Αφρικής, οι μαθητές επιλέγουν το σωστό οστινάτο και το εκτελούν μαζί με τη μουσική ακρόαση (**Ακρόαση και εκτέλεση, επίπ. 1**).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές συγχρονίζονται και επιλέγουν το σωστό οστινάτο στην ακρόαση του τραγουδιού "Ngang maduar malumb".

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο/η εκπαιδευτικός διδάσκει το μελωδικό οστινάτο 'Wimoweh' του τραγουδιού "The lion sleeps tonight" από το μουσικό έργο "Lion King" (βλ. Β. Μ.). Ενώ οι μαθητές τραγουδούν το οστινάτο, κινούνται επί τόπου ρυθμικά.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές (α) έχουν ορθότητα στον τόνο, την αναπνοή και την έκφραση (β) απολαμβάνουν την εκτέλεση, συμμετέχουν όλοι, συγχρονίζονται (γ) αναπτύσσουν το αρμονικό αίσθημα (δ) αναγνωρίζουν το οστινάτο μέσα από το τραγούδι "The lion sleeps tonight" από το μουσικό έργο "Lion King" (**ακρόαση, επίπ. 5**)

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο/η εκπαιδευτικός (α) διδάσκει ακουστικά το τραγούδι "The lion sleeps tonight" από τη μουσική κινηματογραφική ταινία "Lion King" (εκτέλεση, επίπ. 2) (β) Προσθέτει το φωνητικό της εισαγωγής (εκτέλεση, επίπ. 3).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν με ορθή στάση, καλό τόνο, αναπνοή και σωστή έκφραση (εκτέλεση, επίπ. 5).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές κάθονται στις θέσεις τους. Γίνεται ακρόαση του τραγουδιού "The lion sleeps tonight" από το μουσικό έργο "Lion King" (Ακρόαση, επίπ. 1). Οι μαθητές με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού δίνουν τον ορισμό του 'οστινάτο'.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές απολαμβάνουν την ακρόαση και απαντούν σωστά στις ερωτήσεις.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται ακρόαση του Καριγιόν (Carillon) από τη Σουίτα Αρ. 1 "Αρλεζιάνα" (L' Arlessienne) του Ζωρζ Μπιζέ (Georges Bizet) (Ακρόαση, επίπ. 4) ενώ οι μαθητές συμπληρώνουν φύλλο ακρόασης (βλ. Τ. Ε.). Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το έργο και το συνθέτη (βλ. Β. Μ.) (άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 1).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν το οστινάτο μέσα από το μουσικό κομμάτι "Καριγιόν" (Carillon) από τη Σουίτα Αρ. 1 "Αρλεζιάνα" (L' Arlessienne) του Ζωρζ Μπιζέ (Georges Bizet) (ακρόαση, επίπ. 5) και ότι πληροφορούνται για το μουσικό όργανο καριγιόν (καμπάνες). (άλλοι στόχοι/οργανο-γνωσία, επίπ. 2).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). (α) Οι μαθητές, σε ομάδες, συνθέτουν μελωδικά ή/και ρυθμικά οστινάτι σε δοσμένες μελωδίες (σύνθεση, επίπ. 4) (β) Οι μαθητές εκτελούν, σε ομάδες τις συνθέσεις τους (εκτέλεση, επίπ. 4) και γίνεται αξιολόγηση (βλ. Τ. Ε.).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν (α) να συνθέτουν

οστινάτι και να χρησιμοποιούν ενδιαφέροντες ρυθμούς και σημεία έκφρασης και δυναμικής (**σύνθεση, επίπ. 5**) (**β**) χρησιμοποιούν συμβατική σημειογραφία, για να καταγράφουν τις συνθέσεις τους (**άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 2**) (**γ**) ως ακροστές, να κάνουν σχόλια για τις συνθέσεις των άλλων αλλά και οι ίδιοι να αξιολογούν τις συνθέσεις τους και να εξηγούν πώς λειτουργούν (**άλλοι/αξιολόγηση, επίπ. 5**) (**δ**) απολαμβάνουν τη μουσική που ακούν και τη μουσική που δημιουργούν (**άλλοι στόχοι/θετικές στάσεις, επίπ. 5**).

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Ακουστική Αναγνώριση. Οι μαθητές αναγνωρίζουν το ρυθμικό ή/και μελωδικό οστινάτο σε ακουστικά αποσπάσματα και εργάζονται στο Τετράδιο Εργασιών.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές (**α**) αναγνωρίζουν ακουστικά το ρυθμικό και το μελωδικό οστινάτο σε ένα μουσικό έργο (**ακρόαση, επίπ. 5**) (**β**) ερευνούν στο διαδίκτυο για πληροφορίες σχετικά με τη χρήση της παραδοσιακής μουσικής στη μουσική κινηματογράφου (**γ**) μπορούν να βρουν την πόλη Arles μέσα από το Google Earth. (**άλλοι στόχοι/έρευνα, επίπ. 5**) απαντούν σε ερωτήσεις πάνω σε γενικές μουσικές πληροφορίες και γνώσεις (**άλλοι στόχοι/ιστορία, επίπ. 5**) (**ε**) χρησιμοποιούν σωστή μουσική ορολογία και εκφράζονται άνετα. (**άλλοι στόχοι/θεωρία, επίπ. 5**) (**στ**) αναγνωρίζουν οπτικά το ρυθμικό και το μελωδικό οστινάτο (**ζ**) διαβάζουν με ευχέρεια μικρές φράσεις από γνωστά τραγούδια, σε συμβατική σημειογραφία (**άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 2**).

ΛΥΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Βιβλίο Μαθητή, Φύλλο Ακρόασης. α. κόρνα. β. οστινάτο. γ. βιολιά.

Τετράδιο Εργασιών, Άσκ. 4 (α) ΟΧΙ (β) ΝΑΙ, μελωδικό (γ) ΝΑΙ ρυθμικό (δ) ΟΧΙ

Συμπληρωματικό/Εναλλακτικό Υλικό

Μπάνουα
(Banuwa)

Παραδοσιακό τραγούδι Λιβερίας

Moderato

1 Ba - nu - wa, ba - nu - wa, ba - nu - way - o. —

2 Ba - nu - wa, ba - nu - wa, ba - nu - way - o. —

3 Ba - nu - wa, ba - nu - wa, ba - nu - way - o. —

4 Ba - nu - wa, ba - nu - wa, ba - nu - way - o. —

5 A - na - no - ne - ni - o - la - no. UMM! A - na - no - ne - ni - o - la - no. UMM! A

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής διδάσκει τον κανόνα "Έγια Μόλα". Οι μαθητές τραγουδούν τον κανόνα και τον συνοδεύουν με οποιαδήποτε φράση ως οστινάτο (βλ.Β.Μ.).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) απολαμβάνουν τον κανόνα (άλλοι στόχοι/θετικές στάσεις, επίπ. 2), αναπνέουν σωστά, τραγουδούν στο σωστό τόνο και με καλή άρθρωση, συγχρονίζονται και ακολουθούν το ρυθμό (εκτέλεση, επίπ. 1) (β) τραγουδούν τον κανόνα "Έγια Μόλα" (εκτέλεση, επίπ. 4) και τον συνοδεύουν με μελωδικό/ά οστινάτι- φράσεις από τον κανόνα (εκτέλεση, επίπ. 5).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής διδάσκει στον αυλό και στα άλλα όργανα τάξης τα μελωδικά οστινάτι του τραγουδιού "Life is Life" του συγκροτήματος Opus (βλ. Β. Μ.). Οι μαθητές εκτελούν ακουστικά τα οστινάτι.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές παίζουν και τραγουδούν με τ' αφτί μελωδικά οστινάτι από το τραγούδι "Life is Life" του συγκροτήματος Opus. (εκτέλεση, επίπ. 1)

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής εκτελεί τη μελωδία του τραγουδιού "Life is Life" του συγκροτήματος Opus και οι μαθητές συνοδεύουν με τα μελωδικά και ρυθμικά οστινάτι (βλ. Β. Μ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές τραγουδούν το τραγούδι "Life is Life" του συγκροτήματος Opus στο σωστό τόνο και με σωστή άρθρωση. (εκτέλεση, επίπ. 2)

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής διδάσκει το τραγούδι "Life is Life". Επισημαίνεται η ερώτηση-απάντηση για να αναγνωρίσουν οι μαθητές ότι τα οστινάτι που εκτέλεσαν είναι οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις του τραγουδιού.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ότι τα οστινάτι που εκτέλεσαν είναι οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις του τραγουδιού "Life is Life" του συγκροτήματος OPUS.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εκτελούν μέρος από το τραγούδι "Life is Life" ενορχηστρωμένο με μελωδικά και ρυθμικά οστινάτι (βλ. Β. Μ.).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές εκτελούν σωστά το ενορχηστρωμένο απόσπασμα από το τραγούδι "Life is Life" (εκτέλεση, επίπ. 5) και ότι εκτελούν μουσική από παρτιτούρα (εκτέλεση, επίπ. 5).

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση των πιο κάτω (βλ. Β. Μ.): (α) Life is Life του συγκροτήματος Orus (ακρόαση, επίπ. 1). Οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τα μελωδικά και ρυθμικά οστινάτι (ακρόαση, επίπ. 3) (β) Songs for Tony, Κίνηση I (για κουαρτέτο σαξοφώνων) του Michael Nyman. Οι μαθητές αναγνωρίζουν οπτικά (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4) και ακουστικά τα αρμονικά οστινάτι και ακούν τον ήχο των σαξοφώνων (ακρόαση, επίπ. 5) (γ) Απόσπασμα από το "Η κατάκτηση του Παραδείσου" του Βαγγέλη Παπαθανασίου. Οι μαθητές αναγνωρίζουν το ρυθμικό οστινάτο (ακρόαση, επίπ. 3). Μαθαίνουν για τους Michael Nyman και Βαγγέλη Παπαθανασίου (άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 1).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές απολαμβάνουν την ακρόαση (άλλοι στόχοι/θετικές στάσεις, επίπ. 3), ακούν με προσοχή τη μουσική, απαντούν σωστά στις ερωτήσεις, αναγνωρίζουν το οστινάτο σε μουσικές ακροάσεις.

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. (α) Οι μαθητές αναγνωρίζουν αν υπάρχουν οστινάτι (βλ. Τ. Ε.) Στα πιο κάτω ηχογραφημένα παραδείγματα (βλ. Β. Μ.): (α) Chick Corea: "Children's Song αρ.6" (β) Gustav Holst: "Πλανήτης Άπνς" (Οι Πλανήτες) (γ) Johann Sebastian Bach: "Ω! Θεία Κεφαλή" (O Haupt voll Blut und Wunden), χορικό Αρ. 63, από τα "Πάθη κατά Ματθαίον" (δ) Henry Purcell: Rondeau (Abdelazer) (ε) Λαυρέντη Μαχαιρίτσα: "Έλα ψυχούλα μου" (στ) Gabriel Pierné: Εμβατήριο των μικρών μολυβένιων στρατιωτών (Αλμπόμ για τους μικρούς μου φίλους) (β) Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε. σε ασκήσεις αξιολόγησης. Αναγνωρίζουν οπτικά το ρυθμικό ή το μελωδικό οστινάτο (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 5).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν τα οστινάτι σε ηχογραφημένα παραδείγματα ακροάσεων, ότι λύνουν σωστά τις ασκήσεις αξιολόγησης και ότι χρησιμοποιούν σωστή μουσική ορολογία (άλλοι στόχοι/θεωρία, επίπ. 4) και εκφράζονται με άνεση (άλλοι στόχοι/επικοινωνία, επίπ. 4).

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες και χρησιμοποιούν τις νότες ντο¹, σι, λα (σύνθεση, επίπ. 4) για να δημιουργήσουν μελωδίες πάνω από ένα ή περισσότερα οστινάτι του τραγουδιού "Life is Life" (σύνθεση, επίπ. 5). Παρουσιάζουν την εργασία τους στην τάξη. Αξιολογούν την εργασία τους και αυτές των συμμαθητών τους (βλ. Τ. Ε.) (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συνεργάζονται στις ομάδες τους, αξιολογούν τις δημιουργίες τους και τις δημιουργίες των συμμαθητών τους.

10. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ερευνούν στο διαδίκτυο για πληροφορίες σχετικά με τη Μουσική Ποπ, τη Μουσική Κινηματογράφου και τη μουσική Τζαζ (β) Να ερευνήσουν για το έργο "Η Κατάκτηση του Παραδείσου" (Conquest of Paradise) (άλλοι στόχοι/έρευνα, επίπ. 2).

10. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές ερευνούν το διαδίκτυο για πληροφορίες σχετικά με τη Μουσική Ποπ, τη Μουσική Κινηματογράφου τη Μουσική Τζαζ και το έργο "Η Κατάκτηση του Παραδείσου" (Conquest of Paradise).

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 1. (α) ΝΑΙ (β) ΝΑΙ (γ) ΟΧΙ (δ) ΟΧΙ (ε) ΝΑΙ (στ) ΝΑΙ

Άσκ. 3. (α) και (γ)

Άσκ. 4. Μουσική Σαλάτα. οστινάτο, σαξόφωνο, μελωδικό, άλλο.

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ

2α. Μουσική σε πέντε τόνους 1

Σκοπός: Εκμάθηση της Πεντατονικής κλίμακας,
του Μπορντούν και της συγκοπής.

Η διδασκαλία της πεντατονικής κλίμακας

- Η μουσική σε πεντατονικές κλίμακες βοηθά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων εκτέλεσης, αυτοσχεδιασμού και ακρόασης.
- Χωρίς τον προσαγωγέα (7η βαθμίδα) που οδηγεί στην τονική και την 4η βαθμίδα η οποία οδηγεί προς τα κάτω (στο Mi), η πεντατονική κλίμακα αποτελεί ένα είδος κλίμακας που "επιπλέει". Ο μαθητής που δημιουργεί/ αυτοσχεδιάζει μπορεί να ξεκινήσει και να σταματήσει την εκτέλεση/ αυτοσχεδιασμό του σε οποιοδήποτε σημείο και δεν είναι υποχρεωμένος να τελειώσει τη μελωδία του στο Ντο. Το αποτέλεσμα θα εξακολουθήσει να είναι αρμονικό.
- Όλα τα παιδιά μπορούν να εκτελούν μουσική μαζί και να ακούν το μέρος τους σε σχέση με τα άλλα μέρη. Αυτό είναι σημαντικό για την ανάπτυξη της ακουστικής ικανότητας.
- Το κάθε παιδί μπορεί εύκολα να αυτοσχεδιάσει τη δική του μελωδία, ενώ τα άλλα παιδιά συνοδεύουν με οστινάτι.
- Οι πεντατονικές κλίμακες προετοιμάζουν και βοηθούν το μαθητή να κατανοήσει καλύτερα (στο μέλλον) άλλα είδη κλιμάκων, όπως είναι η διατονική, η ολοτονική κ.τ.λ.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης		*			*
Σύνθεσης	*			*	
Άλλοι		*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο.

Αυτοσχεδιασμός. (α) Ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει διάφορα κρουστά όργανα με καθορισμένο ύψος, έτσι ώστε να υπάρχουν μόνο οι 5 νότες της πεντατονικής κλίμακας. Οι μαθητές πρέπει να έχουν οπτική επαφή με τον καθηγητή τους. (β)

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές επιστρέφουν στις θέσεις τους. Διδασκαλία του νέγρικου τραγουδιού "Λιλ Λάιζα Τζέιν" (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 2).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν τα παιδιά τραγουδούν στη σωστή στάση, στη σωστή τονικότητα, με ακρίβεια στο ρυθμό, και προσοχή στην άρθρωση.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

α) Οι μαθητές εργάζονται στο τετράδιό τους, για ν' ανακαλύψουν τις νότες της πεντατονικής κλίμακας στο τραγούδι "Λιλ Λάιζα Τζέιν" (βλ. Τ. Ε.). Στη συνέχεια τραγουδούν την πεντατονική κλίμακα, (β) συνοδεύουν το τραγούδι "Λιλ Λάιζα Τζέιν" με κρατημένες τις νότες της πεντατονικής κλίμακας σε ανιούσα-κατιούσα διαδοχή (βλ. Β.Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 3). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει οποιαδήποτε από τις δύο συνοδείες επιθυμεί. Οι μαθητές εξοικειώνονται με τη συγχοπή (όγδοο-τέταρτο-όγδοο) (εκτέλεση, επίπ. 5) και διαβάζουν παρτιτούρα (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 3).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές έχουν αυτοπεποίθηση όταν τραγουδούν, συγχρονίζονται και εκτελούν με ακρίβεια.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Γίνεται ακρόαση αποσπάσματος από την αρχή της II Κίνησης της Συμφωνίας αρ.9 "Του Νέου Κόσμου" σε μι ελάσσονα, του Άντονιν Ντβόρζακ (βλ. Β. Μ.) (ακρόαση, επίπ. 3) ενώ οι μαθητές παρακολουθούν την παρτιτούρα στο Τ. Ε. τους. Ο καθηγητής δίνει πληροφορίες για το αγγλικό κόρντο (βλ. Β. Μ.) (άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ. 3). (β) Οι μαθητές προσθέτουν στίχους στα 4 πρώτα μέτρα του θέματος από τη II Κίνηση της Συμφωνίας "Του Νέου Κόσμου" (σύνθεση, επίπ. 4) και πληροφορούνται για τον Άντονιν Ντβόρζακ (άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 3).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αποκτούν ακουστικές εμπειρίες, μαθαίνουν για το αγγλικό κόρντο και αναπτύσσουν τη φαντασία τους, συνδέοντας τη μουσική με στίχους (άλλοι στόχοι/ανάπτυξη φαντασίας, επίπ. 4).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές ακούν 4 αποσπάσματα μουσικής από διάφορες χώρες στην πεντατονική και αναγνωρίζουν τη χώρα προέλευσης, βασικά μουσικά όργανα και το είδος φωνής (ακρόαση, επίπ. 5): (α) "Ο γάμος της Μάιρη" (Σκοτσέζικο), (β) "Γιάννη μου το μαντήλι σου" (Ηπειρώτικο), (γ) "Sakura" (Γιαπωνέζικο) και (δ) "Το τραγούδι της σημαίας" (Ινδιάνικο). Αναγνωρίζουν ακουστικά το αγγλικό κόρνο, το βιολί, το παραδοσιακό κλαρίνο και τις σκοτσέζικες πίπιζες. (ακρόαση, επίπ. 5, άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 2) Συγκρίνουν τη μουσική διαφόρων χωρών στην πεντατονική κλίμακα (άλλοι στόχοι/ύφος, επίπ. 5).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές (α) συνδέουν τη μελωδία με το στίχο και αναπτύσσουν τη φαντασία τους (β) γνωρίζουν πεντατονικά τραγούδια άλλων χωρών και (γ) διακρίνουν ακουστικά διαφορές ως προς τη χώρα προέλευσης της μουσικής, τα όργανα και το ρόλο τους, καθώς και τα είδη φωνών.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 4.

1. *Ο γάμος της Μάιρη (Mairi's Wedding)*: Σκοτσέζικο, πίπιζες- σόλο με συνοδεία κρουστού οργάνου. Δεν υπάρχουν φωνές.
2. *Γιάννη μου το μαντήλι σου*: Ηπειρώτικο, παραδοσιακό κλαρίνο σόλο, με συνοδεία λαϊκής ορχήστρας. Εκτελεί ανδρική φωνή.
3. *Sakura*: Γιαπωνέζικο, σόλο pipa (έγχορδο παραδοσιακό όργανο). Δεν υπάρχουν φωνές.
4. *Χορός των πνευμάτων (Βόρειοι Τσεροκί - Northern Cherokee)*: Ερυθροδέρμων Αμερικής. Εκτελεί ανδρική φωνή με συνοδεία σείστρων.

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ 2β. Μουσικές σε πέντε τόνους 2

Σκοπός: Εκμάθηση της Πεντατονικής κλίμακας, των φθόγγων Ντο, Μι και Φα, της αξίας του μισού και του παρεσιγμένου μισού και Μπορντούν.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης	*		*		*
Εκτέλεσης		*	*	*	
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο.

Αναπνευστικές Ασκήσεις: Γίνεται αργή εισπνοή, ενώ ο εκπαιδευτικός μετρά μέχρι το 6. Οι μαθητές μένουν τεντωμένοι με κρατημένη αναπνοή και με τα πλευρά ανοιχτά για 5". Έπειτα, χαλαρώνουν με απότομη εκπνοή.

Φωνητική Προθέρμανση. Είναι βασισμένη στο Σκοτσέζικο τραγούδι "Στο νησί της Αϊόνα". Ανεβαίνει χρωματικά από το μεσαίο Ντο μέχρι το Ντο 1 και κατεβαίνει χρωματικά πίσω στο μεσαίο Ντο. Η άσκηση μπορεί να γίνει πρώτα με μία ή δύο συλλαβές που να ξεκινούν με μ ή ν που βοηθούν την τοποθέτηση της φωνής στη μάσκα (π.χ. να, νου, νο, κ.λ.π.). Στη συνέχεια μπορούν να την επαναλάβουν με τους στίχους.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο Εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές χαλαρώνουν, για να μπορούν να συγκεντρώνονται, τραγουδούν στη σωστή στάση, με ακρίβεια στο ρυθμό, στη σωστή τονικότητα, και την άρθρωση.

Φωνητική προθέρμανση*Μάρω Σκορδή - Άννη Χατζηγεωργίου Λυμπουρή*

9 Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη

18 σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ -

27 ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα

36 — Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το Σκοτσέζικο παραδοσιακό τραγούδι "Στο νησί της Αϊόνα" (εκτέλεση, επίπ. 2). Οι μαθητές γνωρίζουν κάποια στοιχεία από την παράδοση της Σκωτίας (άλλοι στόχοι/ διαθεματικότητα, επίπ. 1). (Β) Γίνεται ακρόαση του τραγουδιού (ακρόαση, επίπ. 1).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει κατά πόσο οι μαθητές έχουν αυτοπεποίθηση όταν τραγουδούν και ακούν την ηχογραφημένη μουσική με προσοχή και συγκέντρωση.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εκτελούν δύο από τα τέσσερα θέματα που παρατίθενται από το "Νανούρισμα του Jimbo" (Παιδική Γωνιά) του Claude Debussy, πρώτα ξεχωριστά και ύστερα μαζί (εκτέλεση, επίπ. 3).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές συγχρονίζονται, εκτελούν με ακρίβεια, αναγνωρίζουν οπτικά τις πεντατονικές κλίμακες (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 2) και διαβάζουν παρτιτούρα. (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 3).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται ακρόαση του μουσικού κομματιού "Νανούρισμα του Jimbo" (Παιδική Γωνιά) του Claude Debussy (διάρκεια: 3':29") (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, επίπ. 3**).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αποκτούν ακουστικές εμπειρίες.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Καθώς ακούν την ακρόαση "Ασχημούλα, η πριγκίπισσα των παγόδων" (Σουίτα Μπαλέτου "Η μάνα μου η χίνα") του Maurice Ravel (**ακρόαση, επίπ. 3**) (βλ.Β.Μ.) οι μαθητές εργάζονται στο Τ.Ε. (διάρκεια ακρόασης: 3':29"). Ο εκπαιδευτικός δίδει πληροφορίες για την τσελέστα και το γκονγκ (βλ. Β.Μ.)

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά την πεντατονική κλίμακα μέσα από ακρόασεις που έγιναν στην τάξη (**ακρόαση, επίπ. 5**).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

6. Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). (α) Οι μαθητές είναι χωρισμένοι σε 5 ομάδες. Στην κάθε ομάδα δίνονται διάφορα κρουστά όργανα με καθορισμένο ύψος, στα οποία υπάρχουν μόνο οι 5 νότες της πεντατονικής κλίμακας. Οι μαθητές επιλέγουν με κλήρο τις λέξεις/ έννοιες που σύμφωνα με την κινεζική φιλοσοφία, εκφράζουν πληρότητα και ισορροπία στη ζωή του ανθρώπου και αντιπροσωπεύονται από τις 5 νότες της πεντατονικής κλίμακας. **(β)** Οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν με βάση την έννοια της λέξης που τους έτυχε (**σύνθεση, επίπ. 4**). Χρησιμοποιούν το σταθερό παλμό (στη βασική νότα που τους έτυχε), μπορντούν (συνήχηση βασικής νότας και 5ης πάνω απ' αυτή), ένα μελωδικό οστινάτο ή/και αυτοσχεδιασμό. Η σύνθεσή τους να τελειώνει με τη βασική νότα της ομάδας τους. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν συνηχήσεις από διάφορες νότες της πεντατονικής. Να γράψουν τη δημιουργία τους. **(γ)** Η κάθε ομάδα παρουσιάζει την εργασία της (**εκτέλεση, επίπ. 4**). Ο καθηγητής κατευθύνει τις ομάδες έτσι, ώστε κάποιες φορές να παίζουν δύο ή περισσότερες ομάδες ταυτόχρονα, κάποιες φορές όλες μαζί και κάποιες φορές μια μόνη της. Οι μαθητές ασκούν εποικοδομητική κριτική, για να αξιολογήσουν τις συνθέσεις τους και αυτές των συμμαθητών τους (**άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5**).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές **(α)** δημιουργούν, σε ομάδες, δικές τους συνθέσεις σε πεντατονικές κλίμακες, που περιλαμβάνουν οργανωμένο αυτοσχεδιασμό και ενορχήστρωση (**σύνθεση, επίπ. 5**), **(β)** εφαρμόζουν δημι-

ουργικά τις εμπειρίες που απέκτησαν, παίρνουν αποφάσεις σε σχέση με την ενορχήστρωση και την παρουσίαση (μουσικά και λεκτικά) της δημιουργίας τους, (γ) μπορούν να γράψουν τη σύνθεσή τους στο πεντάγραμμο (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) και ασκούν επικοινωνιακή κριτική.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Έρευνα στο διαδίκτυο (βλ. Τ. Ε.). Η έρευνα είναι εργασία για το σπίτι, ο εκπαιδευτικός όμως μπορεί, αν θέλει, να κάνει μια μικρή παρουσίαση/επεξήγηση, για περίπου 2'.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές ερεύνησαν το διαδίκτυο για εξεύρεση υλικού, που τους ανέθεσε (άλλοι στόχοι/ έρευνα, επίπ. 5).

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 1.

(α) φλάουτο (β) γκλόνκενσπίηλ, ξυλόφωνο (γ) γκονγκ

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ 3. Ανεβαίνω τη σκάλα

Σκοπός: Εκμάθηση της κλίμακας της Ντο μείζονος, του τόνου και του ημιτόνιου.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης	*	*	*	*	*
Εκτέλεσης		*	*	*	*
Σύνθεσης					*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές χρησιμοποιούν οκτώ μπουκάλια με νερό, για να σχηματίσουν την κλίμακα της Ντο Μείζονος. Για να το πετύχουν, φυσούν μέσα στα μπουκάλια και τα κουρδίζουν (στις συγκεκριμένες νότες) προσθέτοντας ή αφαιρώντας νερό (βλ. Β. Μ.).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει κατά πόσο οι μαθητές αναπτύσσουν την ακουστική τους ικανότητα, ερευνούν για να βρουν τις νότες της ντο μείζονος (**ακρόαση, επίπ. 1**) και αναγνωρίζουν ακουστικά τις νότες της κλίμακας της Ντο Μείζονος. (**ακρόαση, επίπ. 2**).

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Για φωνητική προθέρμανση οι μαθητές τραγουδούν τη μείζονα κλίμακα της ντο ταυτόχρονα με την εκτέλεση της κλίμακας στα μπουκάλια (**εκτέλεση, επίπ. 1**)

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές τραγουδούν με ορθό τόνο, αναπνοή, στάση, φράσεις και έκφραση.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής διδάσκει το τραγούδι "Η σκάλα της χαράς" (βλ. Β. Μ.). (α) Οι μαθητές τραγουδούν με φθόγγους (σολφέζ) τις τέσσερις πρώτες φράσεις του τραγουδιού "Η σκάλα της χαράς" (εκτέλεση, επίπ. 2) Γίνεται αναφορά στο τέμπο και το μέτρο (βλ. Β. Μ.). (β) Γίνεται χωρισμός των φράσεων του τραγουδιού "Η σκάλα της χαράς" (άλλοι στόχοι/μορφή, επίπ. 4). Οι μαθητές κυκλώνουν την πρώτη νότα της κάθε φράσης και σχηματίζουν την κλίμακα της Ντο Μείζονος στο Τ.Ε.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν να διαβάσουν παρτιτούρα που περιέχει γνωστούς φθόγγους (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1) και να αναγνωρίσουν οπτικά (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1) την κλίμακα της Ντο Μείζονος.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ενορχήστρωση. Οι μαθητές εκτελούν τη συνοδεία του τραγουδιού "Η σκάλα της χαράς" (εκτέλεση, επίπ.3) (βλ. Β. Μ.). Χωρίζονται σε δύο ομάδες: Η Α' ομάδα τραγουδά το τραγούδι ενώ, η Β' ομάδα συνοδεύει. Τη δεύτερη φορά, οι δύο ομάδες αλλάζουν ρόλους (εκτέλεση, επίπ. 5).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγχρονίζονται, διαβάζουν παρτιτούρα και μαθαίνουν να ακούν ο ένας τον άλλο.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Ο καθηγητής διδάσκει ακουστικά το ημιτόνιο σε σύγκριση με τον τόνο. Χρησιμοποιεί ως παραδείγματα την αρχή από το έργο "Στην Ελίζα" του Μπετόβεν και "Πρόσωπα με μεγάλα αφτιά" "Καρναβάλι των ζώων" του Σαιν-Σανς. (β) Οι μαθητές συμπληρώνουν τα ημιτόνια στην κλίμακα της Ντο Μείζονος στο Τ. Ε. (άσκ. 1 β και γ).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές ακούν με προσοχή πολύ σύντομα ηχογραφημένα αποσπάσματα (ακρόαση, επίπ. 2), διακρίνουν ακουστικά τη διαφορά του τόνου από το ημιτόνιο (ακρόαση, επίπ. 5), διακρίνουν οπτικά τη διαφορά του τόνου από το ημιτόνιο με τη χρήση του μουσικού πληκτρολογίου (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1), χρησιμοποιούν τον οδηγό της μουσικής ακρόασης. (άλλοι στόχοι/ ανάλυση, επίπ. 3), γνωρίζουν τη δομή της κλίμακας της Ντο Μείζονος (άλλοι στόχοι/ θεωρία, επίπ. 2) και αναγνωρίζουν αν μια παρτιτούρα είναι γραμμένη στην Ντο Μείζονα (άλλοι στόχοι/ θεωρία, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δημιουργικές Εργασίες (βλ. Άσκ. 4, Τ. Ε.): Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες, για να δημιουργήσουν μια μελωδία τεσσάρων μέτρων (δύο φράσεις) (**σύνθεση, επίπ. 5**) σε δοσμένο ρυθμό: Οι Ομάδες Α και Γ να χρησιμοποιήσουν τις νότες ΝΤΟ-ΣΟΛ. Οι ομάδες Β και Δ να χρησιμοποιήσουν τις νότες ΣΟΛ-ΝΤΟ1. Γράφουν τη σύνθεσή τους με συμβατική σημειογραφία (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4**). Γίνεται παρουσίαση δύο ομάδων κάθε φορά: Πρώτα παρουσιάζουν τη μελωδία τους οι ομάδες Α' και Β' ή μια μετά την άλλη, χωρίς να σταματούν και ύστερα οι ομάδες Γ' και Δ' με τον ίδιο τρόπο (**εκτέλεση, επίπ. 4**). Οι μαθητές σχολιάζουν και αξιολογούν τις δικές τους συνθέσεις και αυτές των συμμαθητών τους. (**άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5**).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές συγχρονίζονται, παίρνουν αποφάσεις για τα όργανα που θα χρησιμοποιήσουν, συνεργάζονται στις ομάδες τους και αξιοποιούν τις εμπειρίες τους στη σύνθεση μουσικής.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές ακούν μικρό απόσπασμα από τα μουσικά κομμάτια "Can-Can" (απόσπασμα, "Ορφέας στον Άδη") του Jacques Offenbach και "Χελώνες" (Καρναβάλι των ζώων) του Camille Saint-Saens (**ακρόαση, επίπ. 4**), για να συγκρίνουν τη διαφορά στις αξίες, στο τέμπο και στην ενορχήστρωση, μεταξύ "Can-Can" του J. Offenbach και "Χελώνες" του C. Saint-Saens (**βλ. Τ. Ε., άσκ. 3**). Γίνεται ακρόαση ή παρακολούθηση σε DVD του τραγουδιού "Η σκάλα της χαράς" από το μουσικό έργο "Η μελωδία της ευτυχίας".

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν δύο ξεχωριστά κομμάτια μουσικής ως προς το ύψος (**ακρόαση, επίπ. 5**), να παρακολουθούν με προσοχή σε ακρόαση/DVD το απόσπασμα από το Μιούζικαλ "Η μελωδία της ευτυχίας" (Sound of Music), όπου ακούγεται η "Σκάλα της χαράς". (**ακρόαση, επίπ. 3**), να εκφράζουν τα συναισθήματά τους και να περιγράφουν την ατμόσφαιρα που δημιουργείται από τις ακροάσεις (**άλλοι στόχοι/έκφραση, επικοινωνία, επίπ. 5**). Επίσης, σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να βρουν πληροφορίες για τους συνθέτες Richard Rodgers, Jacques Offenbach, Camille Saint-Saens για τα έργα τους καθώς και για το Μιούζικαλ "Η μελωδία της ευτυχίας" (**άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 3**) από διάφορες πηγές και το διαδίκτυο.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 3 Ομοιότητες και διαφορές		
Έργα	"Can-Can" του Ζ. Όφενμπαχ.	"Χελώνες" (από το έργο "Το Καρναβάλι των Ζώων") του Κ. Σαιν Σανς
Θέμα	Το ίδιο	Το ίδιο
Μουσικά Όργανα	Συμφωνική ορχήστρα	Πιάνα, έγχορδα.
Ρυθμική Αγωγή	Γοργή	Αργή
Έκφραση	Χαρούμενη, κ.ά.	Κωμική, ειρωνική, κ.ά.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδια/Εκτέλεση/ Ενορχήστρωση: "Η Ψαροπούλα" "Maïymbbo". Κανόνες: "Γέλιο, γέλιο και τραγούδι".	Να τραγουδούν με ορθή στάση, ορθό τόνο, αναπνοή και σωστή έκφραση. Συγχρονισμός και σωστή τεχνική στην εκτέλεση και ενορχήστρωση.
ΑΚΡΟΑΣΗ Gustav Holst: "Άρπς, ο θεός του πολέμου" από τη Σουίτα "Οι Πλανήτες". Camille Saint-Saens: Πρόσωπα με μεγάλα αφτιά, Ελέφαντας, Ο κούκος, Πουλιά που πετούν «Το καρναβάλι των ζώων».	Να αναγνωρίζουν ακουστικά: Πιτσικάτο (pizzicato), έγχορδα, άρπα, κόρνο, φαγκότο, κόντρα-φαγκότο, τρομπόνι, τούμπα, την κλίμακα της Σολ Μείζονος (μέσα από ακροάσεις). Να γράφουν μουσική ορθογραφία.
ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας.	Να μάθουν για τη ζωή και το έργο Γκούσταβ Χολστ και Καμίγ Σαιν-Σανς
ΣΤΟΧΟΙ Επανάληψη των εννοιών των προηγούμενων εννέα μαθημάτων. Εκμάθηση της κλίμακας Σολ Μείζονος. Στρατιωτικό τύμπανο, τύμπανα ορχήστρας, έγχορδα, άρπα, κόρνο, φαγκότο, κόντρα-φαγκότο, τρομπόνι, τούμπα. Νότα Φα#	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Εκτέλεση τραγουδιών σε ερώτηση απάντηση με συνοδεία οστινάτι.

Διάρκεια: 1 περίοδος

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Η.Υ., Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: G. Holst: "Άρπς, ο θεός του πολέμου" (Σουίτα "Οι Πλανήτες"). C. Saint-Saens: "Πρόσωπα με μεγάλα αφτιά", "Ελέφαντας", "Ο κούκος", "Πουλιά που πετούν" ("Το καρναβάλι των ζώων").

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ: Ας κάνουμε μια επανάληψη (1)

Σκοπός: Επανάληψη: ερώτηση-απάντηση, οστινάτο, όργανα της ορχήστρας, κλίμακες (πεντατονική, Ντο μείζων).

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*		*
Εκτέλεσης	*		*	*	
Σύνθεσης					
Άλλοι	*		*		

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ερώτηση-Απάντηση. Οστινάτο. Οι μαθητές τραγουδούν το αφρικάνικο τραγούδι "Malymboo" (εκτέλεση, επίπ. 2), το οποίο αποτελείται από μια ερώτηση-απάντηση (call and response) και συνοδεύεται από τρία ρυθμικά οστινάτι (εκτέλεση, επίπ. 3). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα, δύο ή όλα τα οστινάτι (B.M.). Γίνεται επανάληψη της 'ερώτησης-απάντησης' και του 'οστινάτο'.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός επιβεβαιώνει αν οι μαθητές έχουν δεξιότητες στη χρήση της ερώτησης-απάντησης και του οστινάτο.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οστινάτο. Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση αποσπάσματος του έργου "Άρns, ο θεός του πολέμου" (Σουίτα "Οι Πλανήτες") του Gustav Holst (διάρκεια: 3:16 - Μέρος Α, ολόκληρου: 7:11") (ακρόαση, επίπ. 3). Οι μαθητές συμπληρώνουν φύλλο ακρόασης στο Β. Μ (ακρόαση, επίπ. 5).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές ακούν με προσοχή το πιο πάνω απόσπασμα, συμπληρώνουν με επιτυχία το φύλλο ακρόασης και ότι πληροφορήθηκαν για το έργο "Άρns, ο θεός του πολέμου" (Σουίτα "Οι Πλανήτες") και το συνθέτη.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Οι μαθητές τραγουδούν το δίφωνο κανόνα "Γέλιο, γέλιο και τραγούδι" στη Ντο μείζονα (**εκτέλεση, επίπ. 4**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο staccato (**εκτέλεση, επίπ. 2**) (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1**), (β) Γίνεται επανάληψη της κλίμακας της Ντο μείζονος. Οι μαθητές τραγουδούν (**εκτέλεση, επίπ. 1**) και εκτελούν σε απλή ενορχήστρωση (**εκτέλεση, επίπ. 4**) το ελληνικό νησιώτικο τραγούδι "Η Ψαροπούλα". Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στην κλίμακα της Σολ μείζονος, την εκτελεί και ζητά από τους μαθητές να την τραγουδήσουν και να προσέξουν τα ημιτόνια. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε. ,για να σχηματίσουν την κλίμακα της Σολ μείζονος και να σημειώσουν τα ημιτόνια. Γίνεται αναφορά στον 'οπλισμό' και στην 'αλλοίωση'.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές εκτελούν σωστά τον κανόνα και το στακάτο, εκτελούν συγχρονισμένα ενορχηστρωμένο το τραγούδι "Η ψαροπούλα" και αντιλαμβάνονται και σχηματίζουν σωστά την κλίμακα της Σολ μείζονος.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Όργανα της Ορχήστρας. Γίνεται σύντομη επανάληψη των βασικών ομάδων των μουσικών οργάνων της Συμφωνικής Ορχήστρας και ακρόαση αποσπασμάτων από το έργο "Το Καρναβάλι των Ζώων" του C. Saint-Saens: Γάϊδαροι (διάρκεια: 0':40"), Ελέφαντας (διάρκεια: 1':24"), Ο κούκος (διάρκεια: 2':10"), Πουλιά που πετούν (διάρκεια: 1':25") (**ακρόαση, επίπ. 5**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο βιολί, στο κοντραμπάσο, στο κλαρίνο και στο φλάουτο. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε. σε ασκήσεις επανάληψης.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές είναι ικανοί να αναγνωρίσουν τη χροιά των μουσικών οργάνων βιολί, κοντραμπάσο, κλαρίνο και φλάουτο. Επίσης διαπιστώνει αν οι μαθητές πληροφορήθηκαν για το έργο "Το Καρναβάλι των Ζώων" του C. Saint-Saens (**άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 3**).

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

ΦΥΛΟ ΑΚΡΟΑΣΗΣ: Gustav Holst: Άρπς, ο θεός του πολέμου.

1. Οσινάτο: στρατιωτικά τύμπανα, τύμπανα ορχήστρας, έγχορδα, άρπες.

2. Θέμα Α: κόρνα, φαγκότα, κόντρα-φαγκότα. Επαναλαμβάνεται από τα τρομπόνια.

3. τρομπόνια και τούμπα.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2. Μουσική Ορθογραφία στην κλίμακα της Σολ μείζονος. (βλ. Τ. Ε., Άσκηση 2).

Άσκ. 3. Αντιστοίχιση.

- Ασχημούλα, η πριγκίπισσα των παγόδων - Μωρίς Ραβέλ (Maurice Ravel)
- Το νανούρισμα του Jimbo - Κλωντ Ντεμπυσί (Claude Debussy)
- Σεκουέντζα III για γυναικεία φωνή - Λουτσιάνο Μπέριο (Luciano Berio)
- Καριγιόν - Ζωρζ Μπιζέ (Georges Bizet)
- Το καρναβάλι των ζώων - Καμίγ Σαιν-Σανς (Camille Saint-Saens)
- 1492 Η κατάκτηση του Παραδείσου - Βαγγέλης Παπαθανασίου
- Συμφωνία του Νέου Κόσμου - Άντονιν Ντβόρζακ (Antonin Dvorák)
- Η Μελωδία της Ευτυχίας - Ρίτσαρντ Ρότζερς (Richard Rodgers)
- Οδηγός στην Ορχήστρα - Μπέντζαμιν Μπρίττεν (Benjamin Britten)

Άσκ. 4. Ακουστική Αξιολόγηση.

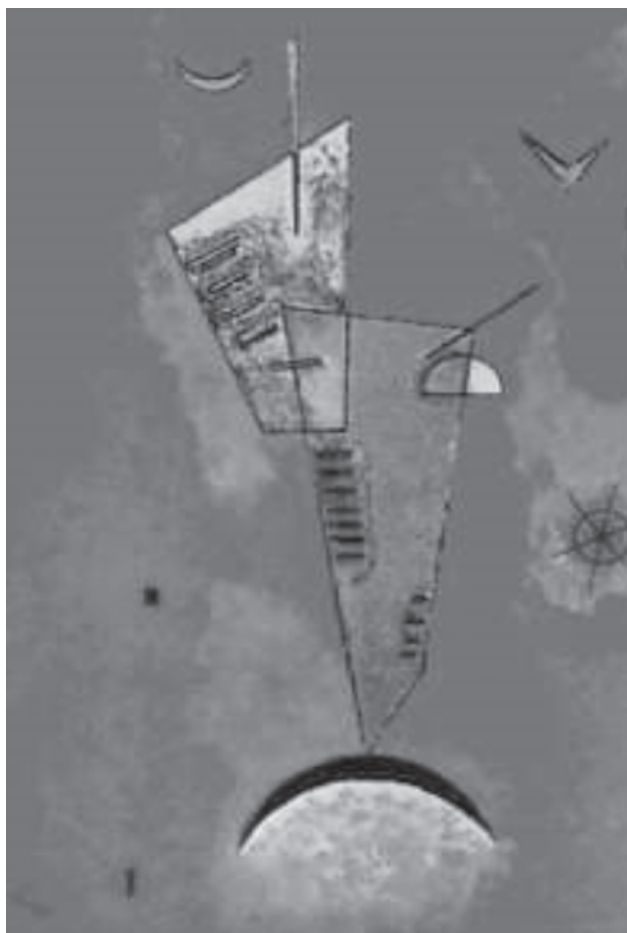
1. **Αριράνγκ.** Δεν υπάρχει οσινάτο, Πεντατονική, χορωδία και ορχήστρα
2. **Γάννη μου το μαντήλι σου.** Δεν υπάρχει οσινάτο, Πεντατονική, Φωνή και παραδοσιακό κλαρίνο, λαούτο, βιολί. .
3. **Λ. Μότσαρτ/Χάυντν: 1 η κίνηση (Συμφωνία των παιχνιδιών).** Δεν υπάρχει οσινάτο, Σε μείζονα κλίμακα, Ορχήστρα εγχόρδων και παιχνίδια.
4. **Ραβέλ: Μπολερό.** Υπάρχει οσινάτο στο ρυθμό του Μπολερό. Σε μείζονα κλίμακα. Συμφωνική ορχήστρα.

Άσκ. 5. Σταυρόλεξο. Οριζόντια: 1. έγχορδα 2. μείζων 3. σουίτα 4. οσινάτο 5. βιολί 6. γκονγκ

Κάθετα: 1. πνευστά 2. ένταση 3. χοριά 4. λα 5. κορ 6. ημιτόνια 7. σαξόφωνο 8. κλίμακα 9. ξύλινα 10. μεταλλόφωνο.

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1. Μουσική σε δύο χρόνους

2. Α, Β στη σειρά

3. Τί-κε-τα-κε

4. Μουσική σε κύκλο

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι, Εκτέλεση, Ενορχήστρωση, Κανόνες, Εναλλαγή συγχορδίων I-IV.	Συγχρονισμός /σωστή τεχνική στην εκτέλεση κρουστών οργάνων τάξης με καθορισμένο ύψος (δύο επικρουστήρες). Απομνημόνευση.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία μουσικής, Αυτοσχεδιασμός, Μελοποίηση.	Χρήση μουσικών εκφραστικών στοιχείων, δεκάτων έκτων, διμερούς μορφής και μορφής ροντό στις συνθέσεις.
ΑΚΡΟΑΣΗ Συνοδεία ακρόασης με ρυθμική ενορχήστρωση. Μουσική ορθογραφία.	Ακουστική αναγνώριση: αξίες (όγδοα, τέταρτα, μισά, παύση τετάρτου, δέκατα έκτα) διμερής μορφή, ροντό, φλάουτο, τρομπέτα, καμπάνες, εναλλαγή δύο συγχορδίων (I - IV).
ΑΛΛΟΙ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας. Έρευνα στο διαδίκτυο. Πληροφορίες: κον-τσέρτο, ροντό, τρομπέτα, καμπάνες.	Παρουσίαση. Γραφή και ανάγνωση συμβατικής σημειογραφίας. Οπτική
ΣΤΟΧΟΙ Τραγούδι, ενορχήστρωση, ακροάσεις, σύνθεση σε Διμερές μέτρο, Διμερή Μορφή, μορφή Ροντό, χρήση ογδών, τετάρτων, μισών, παύσης τετάρτου και δεκάτων έκτων. Συνοδεία, Αυτοσχεδιασμός. Φλάουτο-πίκολο.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Διμερής Μορφή, Μορφή ροντό. Δεξιότητες εκτέλεσης οργάνων τάξης. Χρήση γνωστών αξιών. Ακουστική και οπτική αναγνώριση: Φλάουτο, πίκολο, ξύλινα πνευστά, όργανα της ορχήστρας. Διαφορές - ομοιότητες στη Διμερή μορφή (Α και Β) Δεξιότητες εκτέλεσης οργάνων τάξης. Εμπειρίες αρμονικής συνοδείας.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Έρευνα στο διαδίκτυο, Πολιτισμός, Επικοινωνία, Συνεργασία, Κριτική σκέψη, Σύνθεση Μάνος Λοΐζος, Περίοδος δικτατορίας στην Ελλάδα, Ιστορία, Σύγκριση, Χώρος-Χρόνος, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Ομοιότητα-Διαφορά.	

Διάρκεια: 4 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Η.Υ., Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο, Η.Υ.

Ηχητικά παραδείγματα: Ν. Σκαλκώτα: "Ηπειρώτικος" (5 Ελληνικοί χοροί για έγχορδα). Μ. Θεοδωράκης: "Φινάλε" (μπαλέτο "Ζορμπάς"). J. S. Bach: Badinerie (Σουίτα αρ.2). G. Fr. Handel: Coro (Σουίτα "Μουσική των νερών"). Ν. Rimsky-Korsakov: Το πέταγμα της άγριας μέλισσας. J. Haydn: Κοντσέρτο για τρομπέτα, ΙΙΙ. Z. Kodály: Το Βιεννέζικο μουσικό ρολόι (Σουίτα "Χάρυ Γιάνος").

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1. Μουσική σε δύο χρόνους

Σκοπός: Γνωριμία με το διμερές μέτρο και τα υκτά μουσικά όργανα, μπουζούκι και μπαγλαμάς.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*	*	*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης			*	*	*
Άλλοι		*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Άσκηση χαλάρωσης. Οι μαθητές και ο καθηγητής χτυπούν 8 φορές ελαφρά τα δάκτυλα των χεριών στο κεφάλι, ενώ μετρούν μεγάλωφωνα μέχρι το 8, ύστερα στους ώμους, στα πόδια, στα γόνατα και στα παπούτσια. Αμέσως μετά επαναλαμβάνουν το ίδιο, ενώ χτυπούν 4 φορές και μετρούν μέχρι το 4. Ύστερα μέχρι το 2 και τελευταία μετρούν μόνο μέχρι το 1.

Αναπνευστική Άσκηση. Οι μαθητές εισπνέουν τέσσερις κοφτές, μικρές εισπνοές με μέτρια ταχύτητα και εκπνέουν με τον ίδιο τρόπο (3 φορές).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει κατά πόσο οι μαθητές χαλαρώνουν, παίρνουν τη σωστή στάση του σώματος και κατά πόσο έχει δημιουργηθεί άνετη ατμόσφαιρα στην τάξη.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κανόνas. Οι μαθητές τραγουδούν τον τρίφωνο κανόνα "Σύρε το χορό" (βλ. Β. Μ.). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει, αν επιθυμεί, τον κανόνα ως δίφωνο, ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών του (εκτέλεση, επίπ. 1). Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το μέτρο 2/4. Ενώ οι μαθητές τραγουδούν μονόφωνα τον κανόνα "Σύρε το χορό", χτυπούν τον παλμό του τραγουδιού, χτυπούν την έμφαση με πάτσεν (χτύπημα στους μηρούς) και τον άλλο χρόνο με παλαμάκια και ανακαλύπτουν ότι υπάρχουν δύο χρόνοι σε κάθε μέτρο: Ένας δυνατός (έμφαση) και ένας αδύνατος.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές τοποθετούν τη φωνή σωστά, συγχρονίζονται, έχουν σωστή τονικότητα, σωστή έκφραση και ρυθμική ακρίβεια (**εκτέλεση, επίπ. 5**) καθώς και αν αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά τα διμερή μέτρα (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 5**).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι/χορός. Οι μαθητές τραγουδούν (ενώ ακούν τη μουσική σε CD ή σε εκτέλεση από τον εκπαιδευτικό) και (όσοι επιθυμούν) χορεύουν το συρτάκι του Γιώργου Ζαμπέτα (χασαποσέρβικο) (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 1**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο μπουζούκι και στον μπαλαμά.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές τραγουδούν και χορεύουν με χάρη στο ρυθμό δύο τέταρτα και συγχρονίζονται με τη μουσική.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι/ενορχήστρωση. Ο καθηγητής διδάσκει ολόκληρο το τραγούδι "Τα αλάνια" του Βασίλη Τσιτσάνη (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 2**). Οι μαθητές εκτελούν το ρεφρέν του τραγουδιού "Τα αλάνια" του Βασίλη Τσιτσάνη (**εκτέλεση, επίπ. 2**) και μετά το εκτελούν ενορχηστρωμένο (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 3**). Δίνουν σημασία στην έμφαση. (Σημ. Η ενορχήστρωση είναι ένα δείγμα το οποίο ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσαρμόσει ανάλογα με τα επίπεδα των μαθητών του και τα μέσα που έχει στη διάθεσή του). Οι μαθητές τραγουδούν το τραγούδι "Τα αλάνια" του Βασίλη Τσιτσάνη, αλλά αντί να τραγουδούν το ρεφρέν, το εκτελούν ενορχηστρωμένο (**εκτέλεση, επίπ. 5**).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες εκτέλεσης οργάνων τάξης (**εκτέλεση επίπ. 2**), εκτελούν σωστά την ενορχήστρωση του ρεφρέν του τραγουδιού "Τα αλάνια", χρησιμοποιούν σωστή τεχνική, με δύο επικρουστήρες, τα κρουστά όργανα τάξης με καθορισμένο ύψος (**εκτέλεση, επίπ. 5**), αποκτούν δεξιότητες στην ρυθμική και μελωδική εκτέλεση μουσικών οργάνων (**εκτέλεση, επίπ. 5**), αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά τους φθόγγους του ρεφρέν, διαβάζουν και εκτελούν από παρτιτούρα (**άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4**).

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ακούν τον "Ηπειρώτικο" (Πέντε Ελληνικοί Χοροί για έγχορδα) του Ν. Σκαλκώτα, ενώ παρακολουθούν το Φύλλο Ακρόασης (διάρκεια μουσικής 1':34") (**ακρόαση, επίπ. 4**). (Ο εκπαιδευτικός μπορεί, αν επιθυμεί να επιλέξει μεταξύ της ακρόασης 1 και της ακρόασης 2) (Βλ. Β.Μ.).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά το διμερές μέτρο στον "Ηπειρώτικο" (5 Ελληνικοί χοροί για έγχορδα) Ν. Σκαλκώτα (**ακρόαση, επίπ. 5**), κατανοούν το διμερές μέτρο και τα εκφραστικά στοιχεία της μουσικής, αναγνωρίζουν οπτικά τα όγδοα, τα τέταρτα και τα ήμισυ μέσα από τις ακρόασεις (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακουστική αξιολόγηση. Οι μαθητές αναγνωρίζουν το διμερές μέτρο (άσκηση 1 α), καθώς και τον ήχο μουσικών οργάνων μέσα από μουσικές ακρόασεις (άσκηση 1 β) που προσφέρει ο Εκπαιδευτικός (βλ. Τ. Ε.). (Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει μεταξύ της άσκησης 1 α και άσκησης 1 β).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά το διμερές μέτρο και τον ήχο των μουσικών οργάνων μέσα από ακρόασεις και συγκεκριμένα αν ξεχωρίζουν τον ήχο του φλάουτου και του πίκολο από τα άλλα ξύλινα πνευστά. (**ακρόαση, επίπ. 3**)

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ενώ ακούν απόσπασμα από το Φινάλε (μπαλέτο "Ζορμπάς") του Μ. Θεοδωράκη (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, επίπ. 3**) διευθύνουν δίνοντας σημασία στην έμφαση και αναγνωρίζουν ακουστικά το διμερές μέτρο (**ακρόαση, επίπ. 5**).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να αφουγκράζονται τη μουσική που ακούν και να φαντάζονται τι εκφράζει.

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές, σε ζευγάρια, συνθέτουν μια ερώτηση (4 μέτρα) και μια απάντηση (4 μέτρα) σε διμερές μέτρο, σε δοσμένες νότες (σύνθεση, επίπ. 4), χρησιμοποιούν εκφραστικά στοιχεία της μουσικής (f, p, cresc., dim., κ.λπ.) (σύνθεση, επίπ. 5), γράφουν τη σύνθεσή τους με συμβατική σημειογραφία (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) και την παρουσιάζουν στην τάξη (εκτέλεση, επίπ. 4).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές είναι ικανοί (α) να συνθέτουν (αυτοσχεδιάζουν) σε ζευγάρια και να χρησιμοποιούν αντιθέσεις, επαναλήψεις και εκφραστικά στοιχεία στις δημιουργικές τους εργασίες, (β) να εκτελούν τη σύνθεσή τους με αυτοπεποίθηση και να χρησιμοποιούν τις αξίες που έχουν μάθει (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 2), (γ) να αξιολογούν τις συνθέσεις τους και να ασκούν εποικοδομητική κριτική στις συνθέσεις τους και στις συνθέσεις των συμμαθητών τους (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές ερευνούν το διαδίκτυο, για να συλλέξουν πληροφορίες σχετικά με την κατασκευή των ελληνικών λαϊκών οργάνων: μπουζούκι, μπαγλαμάς. Παρουσιάζουν την εργασία τους στην τάξη.

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο (α) για να ερευνούν και να παρουσιάζουν στην τάξη τα νυκτά όργανα μπουζούκι και μπαγλαμά (άλλοι στόχοι/έρευνα επίπ. 3) και (β) για να συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με την κατασκευή των Ελληνικών λαϊκών οργάνων: μπουζούκι, μπαγλαμάς (άλλοι στόχοι/ έρευνα, επίπ. 5).

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκηση αρ. 1 (Τετράδιο Εργασιών) Ακουστική Αξιολόγηση.

(α) Απαντήσεις: 1. ΝΑΙ. 2. ΝΑΙ. 3. ΟΧΙ. 4. ΟΧΙ. 5. ΝΑΙ.

(β) Απαντήσεις: 1. Μπασσούν, Συμφωνική Ορχήστρα. 2. Φωνή, Μπουζούκι, Μπαγλαμάς, Κιθάρα, Ντραμς, Μπάσο. 3. Ορχήστρα εγχόρδων. 4. 3 Φλάουτα, έγχορδα.

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 2. Α, Β στη σειρά

Σκοπός: Γνωριμία με τη διμερή μορφή,
τη νότα Σι ύφεση και το φλάουτο.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*	*	*
Εκτέλεσης		*	*	*	*
Σύνθεσης			*	*	*
Άλλοι		*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναπνευστικές Ασκήσεις. Οι μαθητές εισπνέουν πολύ αργά νιώθοντας την κοιλιά και τα πλευρά τους να φουσκώνουν, ενώ ο εκπαιδευτικός μετρά μέχρι το 4. Κρατούν την αναπνοή τους για μερικά δευτερόλεπτα και χαλαρώνουν απότομα.

Φωνητική Άσκηση. Είναι βασισμένη στα πρώτα δύο μέτρα του τραγουδιού "Δέκα παλικάρια" του Μάνου Λοίζου και βοηθά στο να δουλέψει το διάφραγμα και να τοποθετηθεί σωστά η φωνή. Οι ήχοι πρέπει να είναι πολύ κοφτοί (staccato) και απαλοί. Σημ. *Προσοχή! Τη συγχορδία σε μισό να την παίζει μόνο το αρμόνιο που συνοδεύει.*

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές παίρνουν τη σωστή στάση του σώματος (εκτέλεση, επίπ. 1), τοποθετούν τη φωνή σωστά, εκτελούν σωστά το στακάτο, συγχρονίζονται, τραγουδούν στη σωστή τονικότητα, με σωστή έκφραση και ρυθμική ακρίβεια.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι "Δέκα παλικάρια" του Μάνου Λοΐζου (εκτέλεση, επίπ. 2) (βλ. Β.Μ.).

Διδασκαλία της διμερούς μορφής: Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες. Η Α' ομάδα τραγουδά το α' μέρος του τραγουδιού (με την επανάληψη) και η Β' ομάδα τραγουδά το β' μέρος του τραγουδιού (με την επανάληψη). Οι μαθητές αναγνωρίζουν ότι το α' μέρος του τραγουδιού είναι διαφορετικό από το β' μέρος και παρατηρούν ότι το τραγούδι αποτελείται από δύο μικρά μέρη, το κάθε ένα από τα οποία επαναλαμβάνεται: α α β β. Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στη διμερή μορφή (άλλοι στόχοι/μορφή, επίπ. 3).

Εκτέλεση/ενορχήστρωση. Οι μαθητές εκτελούν το α' μέρος του τραγουδιού ενορχηστρωμένο (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4) και τραγουδούν το β' μέρος, για να γίνει εμπέδωση της έννοιας της διμερούς μορφής (εκτέλεση, επίπ. 3). Αναγνωρίζουν οπτικά τη διμερή μορφή (βλ. Τ.Ε.). Μαθαίνουν την κλίμακα της Φα μείζονος και τη νότα Σι ύφεση (βλ. Τ. Ε.). Αναπτύσσουν δεξιότητες στην εκτέλεση μουσικών οργάνων (εκτέλεση, επίπ. 5).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές (α) ερμηνεύουν σωστά, με σωστή αναπνοή, σωστή άρθρωση και συγχρονίζονται με τη μουσική (β) αναπτύσσουν δεξιότητες στη σωστή ρυθμική και μελωδική εκτέλεση μουσικών οργάνων (γ) διαβάζουν και εκτελούν από παρτιτούρα, (δ) συντονίζονται, συγχρονίζονται και

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση και ενεργός συμμετοχή μαθητών. (α) Οι μαθητές εκτελούν με κρουστά όργανα τάξης με σωστή τεχνική (εκτέλεση, επίπ. 5) ή με χρήση του σώματος ως κρουστού οργάνου την ενορχήστρωση της "Badinerie" (ορχηστρική Σουίτα No 2 στη Σι Ελάσσονα) του J.S. Bach (ενορχ. Jose Godinho) (ακρόαση, επίπ. 2), (βλ. Β. Μ.). (β) Οι μαθητές ακούν και συνοδεύουν τη "Badinerie" από την ορχηστρική Σουίτα No 2 στη Σι Ελάσσονα του J.S. Bach (με ρυθμική ενορχήστρωση του Jose Godinho) (βλ. Β. Μ.). (διάρκεια: 1':56"). Ακούν το φλάουτο (ακρόαση, επίπ. 4). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο φλάουτο. (ακρόαση, επίπ. 5) και οι μαθητές ξεχωρίζουν το φλάουτο από τα άλλα ξύλινα πνευστά (άλλοι στόχοι/, επίπ. 3).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τη διμερή μορφή στη "Badinerie" του J.S. Bach όπως επίσης τα όγδοα, τα τέταρτα, τα μισά και την παύση τετάρτου μέσα από τις πιο πάνω ακροάσεις (ακρόαση, επίπ. 5).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**Αυτοσχεδιασμός σε ζευγάρια.**

Οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν σε ζευγάρια τη δική τους ρυθμική σύνθεση με τη χρήση του σώματος, ως κρουστού οργάνου (παλαμάκια, χτύπημα στους μηρούς, τα πόδια στο πάτωμα κ.λπ.) (σύνθεση, επίπ. 3). Τονίζουν τις αντιθέσεις μεταξύ του α (πρώτου) και του β (δεύτερου) μέρους (σύνθεση, επίπ. 4) και χρησιμοποιούν επαναλήψεις και εκφραστικά στοιχεία της μουσικής (f, p, cresc., dim., κ.λπ.) (σύνθεση, επίπ. 5). (Σημ. Αυτή η δραστηριότητα δεν χρειάζεται χρόνο προετοιμασίας. Ο ένας μαθητής θα αυτοσχεδιάζει μια πολύ σύντομη ρυθμική ερώτηση, την οποία αμέσως θα επαναλαμβάνει και ο άλλος μαθητής θα του απαντά με μια διαφορετική σύντομη ρυθμική απάντηση, την οποία επίσης θα επαναλαμβάνει. Δηλαδή, α α β β).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν να αυτοσχεδιάζουν σε ζευγάρια και να χρησιμοποιούν αντιθέσεις, επαναλήψεις και εκφραστικά στοιχεία στις δημιουργικές τους εργασίες.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ακούν (ακρόαση, επίπ. 3) και αναγνωρίζουν τη διμερή μορφή στο "Coro" από τη Σουίτα "Μουσική των νερών" του Γκέοργκ Φρέντερικ Χαίντελ (διάρκεια: 1':23") (βλ. Β. Μ.) (ακρόαση, επίπ. 5).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν τη διμερή μορφή στο "Coro" (Σουίτα "Μουσική των νερών") του G.Fr.Handel.

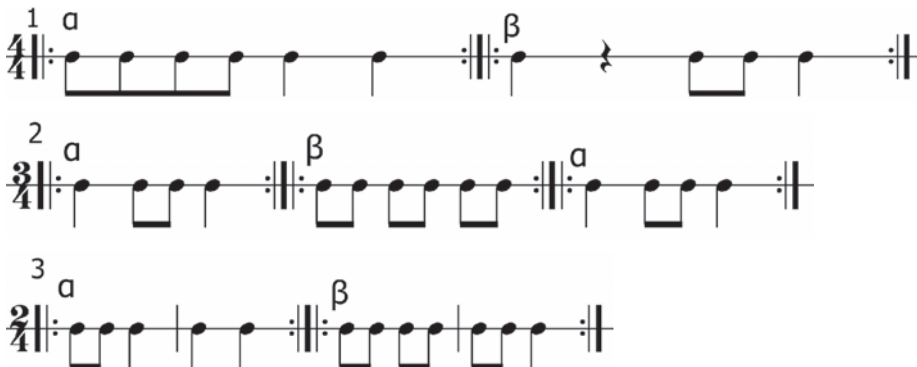
6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακουστική Αξιολόγηση. Οι μαθητές αναγνωρίζουν τη διμερή μορφή σε ακουστικά (βλ. Τ. Ε.) ή/ και σε ρυθμικά παραδείγματα που εκτελεί ο εκπαιδευτικός. Ακουστικά παραδείγματα: (α) B.Bartok: Παιδικά κομμάτια για πιάνο αρ. 1. Οι μαθητές διακρίνουν τις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ του Α και του Β (άλλοι στόχοι/, επίπ. 5) (διάρκεια: 40") (β) P.I.Tchaikovsky: Τρέπακ (ρωσικός χορός) (διάρκεια: 1':11") (γ) Σαμιώτισσα (1 στροφή) (δ) Pandur, pandur, andanduri (Ουγγρικός χορός).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός εξακριβώνει αν οι μαθητές ξεχωρίζουν τη διμερή μορφή σε ακουστικά παραδείγματα.

Παραδείγματα ρυθμών για αναγνώριση:

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. (βλ. Τ. Ε.) Οι μαθητές (α) συνθέτουν σε ζευγάρια μια μελωδία με δοσμένες νότες, σε διμερή μορφή: Α (4 μέτρα) + Β (4 μέτρα). (σύνθεση, επίπ. 4). Φροντίζουν να υπάρχει αντίθεση μεταξύ Α μέρους και Β μέρους και χρησιμοποιούν εκφραστικά στοιχεία της μουσικής (f, p, cresc., dim., κ.λπ.) (σύνθεση, επίπ. 4) (β) γράφουν τη σύνθεσή τους με συμβατική σημειογραφία (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) (γ) παρουσιάζουν τις εργασίες τους στους συμμαθητές τους (εκτέλεση, επίπ. 4): Α (α α) Β (β β) και ασκούν επικοινωνιακή κριτική στις συνθέσεις τους και σ' αυτές των συμμαθητών τους (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές δημιουργούν μικρές μελωδίες σε διμερή μορφή και ασκούν επικοινωνιακή κριτική στις συνθέσεις τους και σ' αυτές των συμμαθητών τους.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Μουσική και σχήματα. Άσκ. αρ. 1: (α) ΝΑΙ (β) ΟΧΙ (γ) ΟΧΙ

Ακουστική Αξιολόγηση. Άσκ. αρ. 2: 1. ΝΑΙ 2. ΟΧΙ 3. ΝΑΙ 4. ΝΑΙ

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 3. Τί-κε-τα-κε

Σκοπός: Αντίληψη των Δεκάτων Έκτων

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης				*	*
Εκτέλεσης		*	*	*	*
Σύνθεσης	*	*		*	*
Άλλοι		*	*	*	

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Προθέρμανση. Ο εκπαιδευτικός βοηθά τα παιδιά να κάνουν προθέρμανση με τέταρτα, όγδοα και δέκατα έκτα, χρησιμοποιώντας την πιο κάτω φωνητική άσκηση. Η φωνητική άσκηση επαναλαμβάνεται χρωματικά προς τα πάνω, μέχρι την κλίμακα της Φα μείζονος και έπειτα προς τα κάτω, μέχρι να επιστρέψει στη Ρε μείζονα.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές παίρνουν τη σωστή στάση του σώματος (**εκτέλεση, επίπ. 1**), τοποθετούν τη φωνή σωστά, συγχρονίζονται, τραγουδούν στη σωστή τονικότητα και ρυθμική ακρίβεια.

VTIV VTAN VTIV VTAN VTIV VTAN VTIV VTAN VTIVNΓK

TIK-TAK TIK-TAK TIK TAK TIKTAK TIK-TAK TIK-TAK TIK TAK TIK TAK TIK

TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TI — K.T.Λ.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διδασκαλία των δεκάτων έκτων. Οι μαθητές (α) εκτελούν το α' μέρος της φωνητικής άσκησης, μονόφωνα, στη Ντο μείζονα (εκτέλεση, επίπ. 1) (όπως πιο κάτω). Αναγνωρίζουν τα τέταρτα (άλλοι στόχοι/ ακρόαση επίπ. 1). (β) χωρισμένοι σε δύο ομάδες εκτελούν ταυτόχρονα το α' και β' μέρος της άσκησης, μόνο στη Ντο μείζονα (εκτέλεση, επίπ. 1). Αναγνωρίζουν τα τέταρτα και τα όγδοα (άλλοι στόχοι/ ακρόαση επίπ. 1). (γ) χωρισμένοι σε τρεις ομάδες, εκτελούν τη φωνητική άσκηση (μόνο στη Ντο μείζονα) (άλλοι στόχοι/ ακρόαση επίπ. 2). Αναγνωρίζουν ότι στο γ' μέρος τραγουδούσαν τέσσερις συλλαβές/φθόγγους σε κάθε τέταρτο (άλλοι στόχοι/ ακρόαση επίπ. 2). Ο εκπαιδευτικός διδάσκει τα δέκατα έκτα (χρήση πίνακα).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν τα παιδιά (α) συγχρονίζονται κατά την ταυτόχρονη εκτέλεση τετάρτων, όγδων και δεκάτων έκτων σε ομάδες και αν τραγουδούν με ρυθμική ακρίβεια τα δέκατα έκτα και με σωστό τονικό ύψος (β) αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά ότι σε κάθε τέταρτο υπάρχουν τέσσερα δέκατα έκτα (άλλοι στόχοι/θεωρία, επίπ. 2).

1
VTIV VTIV VTIV VTIV VTIV VTIV VTIV VTIV VTIV

2
TIK - TAK, TIK - TAK, TIK - TAK, TIK - TAK, TIK - TAK, TIK - TAK, TIK - TAK, TIK - TAK, TIK

3
TI - KE - TO - KE, TI - KE - TO - KE, TI - KE - TO - KE, TI - KE - TO - KE, TI - KE - TO - KE, TI - KE - TO - KE, TI - KE - TO - KE, TI - KE - TO - KE, TI

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Οι μαθητές επαναλαμβάνουν σύντομα ρυθμικά σχήματα/μοτίβα με δέκατα έκτα που τους δίνει ο εκπαιδευτικός (β) Αυτοσχεδιάζουν σε ζευγάρια σύντομες ρυθμικές ερωτήσεις και απαντήσεις (σύνθεση, επίπ. 2). (Σημ. Η δραστηριότητα αυτή δε χρειάζεται μελέτη. Απλά, το ένα ζευγάρι μετά το άλλο κτυπά τη δική του ρυθμική ερώτηση και απάντηση χρησιμοποιώντας το σώμα ως κρουστό όργανο). Π.χ.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν με επιτυχία σύντομες ρυθμικές ερωτήσεις και απαντήσεις που περιλαμβάνουν δέκατα έκτα.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές τραγουδούν το δίφωνο κανόνα "Kookabura" (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 2)

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές συγχρονίζονται και αν απολαμβάνουν την εκτέλεση της μουσικής.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής διδάσκει το τραγούδι "Δώδεκα Παιδιά" του Μάνου Λοΐζου (εκτέλεση, επίπ. 2, βλ. Β. Μ.). Οι μαθητές εκτελούν το πρώτο μέρος του τραγουδιού "Δώδεκα παιδιά" του Μάνου Λοΐζου (εκτέλεση, επίπ. 3, βλ. Β. Μ.). (Σημ. (α) Τα τέσσερα δέκατα έκτα στο ίδιο ύψος διευκολύνουν σε μεγάλο βαθμό την εκτέλεση. (β) Η νότα Σι στην κατάληξη της πρώτης φράσης μεταφέρθηκε μια οκτάβα πιο ψηλά, για να μπορεί να εκτελεστεί από τους αυλούς).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) τραγουδούν με ρυθμική ακρίβεια τα δέκατα έκτα και με σωστό τονικό ύψος (β) εκτελούν μουσική από παρτιτούρα που να περιέχει τα δέκατα έκτα (εκτέλεση, επίπ. 5, άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4) και έχουν τεχνικό έλεγχο των μουσικών τους οργάνων (εκτέλεση, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ακούν "Το πέταγμα της άγριας μέλισσας" του N. Rimsky-Korsakov (ακρόαση, επίπ. 4) και αναγνωρίζουν ακουστικά τα δέκατα έκτα (ακρόαση, επίπ. 5) (διάρκεια: 1':30"). Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το έργο "Το πέταγμα της άγριας μέλισσας" και το συνθέτη N. Rimsky-Korsakov (βλ. Β. Μ.) (άλλοι στόχοι/πληροφορίες επίπ. 2).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τα δέκατα έκτα.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Μελοποίηση στίχων. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε., για να μελοποιήσουν μια παροιμία, σε δοσμένους φθόγγους και ρυθμό (σύνθεση, επίπ. 4). Χρησιμοποιούν εκφραστικά στοιχεία της μουσικής στις συνθέσεις τους (σύνθεση, επίπ. 5), παρουσιάζουν τη σύνθεσή τους στην υπόλοιπη τάξη (εκτέ-

λεση, επίπ. 4) και την αξιολογούν εποικοδομητικά καθώς και τις συνθέσεις των συμμαθητών τους.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) δημιουργούν στις ομάδες τους και χρησιμοποιούν τα δέκατα έκτα (σύνθεση, επίπ. 4) (β) επιλέγουν μουσικά όργανα για να παρουσιάσουν τη σύνθεσή τους στην υπόλοιπη τάξη, (σύνθεση, επίπ. 5), (γ) αναπτύσσουν δεξιότητες στην εκτέλεση των οργάνων, (εκτέλεση, επίπ. 5), (δ) απολαμβάνουν τη μουσική που δημιουργούν και εκφράζουν τις ιδέες και τις σκέψεις τους γι' αυτήν (άλλοι στόχοι/ θετικές στάσεις, αξιολόγηση, επίπ. 5), (ε) αποδέχονται την κριτική και συμβάλλουν με εισηγήσεις στη βελτίωση της εκτέλεσης της μουσικής και των δημιουργικών εργασιών (άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5).

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Οι μαθητές εργάζονται σε ασκήσεις αξιολόγησης στο Τ. Ε. στις οποίες (α) χρησιμοποιούν τα δέκατα έκτα σε σημειογραφία, (β) αναγνωρίζουν οπτικά τα δέκατα έκτα (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπεδο 3), (γ) γράφουν **Μουσική Ορθογραφία:** Ενώ ο εκπαιδευτικός εκτελεί την πρώτη φράση του "Κερκυραϊκού χορού", οι μαθητές συμπληρώνουν νότες με δέκατα έκτα, τα οποία είναι σε ανιούσα βηματική κίνηση και είναι εύκολο να αναγνωριστούν (δ) αναγνωρίζουν ακουστικά τα δέκατα έκτα μέσα από σύντομα αποσπάσματα των ακροάσεων: C. M. von Weber: Χορωδιακό των κυνηγών (όπερα "Ελεύθερος σκοπευτής"), Μ. Σουγιούλ: Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά και Κυπριακό δημοτικό: Τίλλερκώτισσα (ακρόαση, επίπ. 5).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές εργάζονται και αναγνωρίζουν ακουστικά τα δέκατα έκτα μέσα από ηχογραφημένα παραδείγματα.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2. Μουσική ορθογραφία.

Άσκ. 4. (α) ΝΑΙ (β) ΟΧΙ (γ) ΝΑΙ (δ) ΝΑΙ

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 4. Μουσική σε κύκλο

Σκοπός: Εξοικείωση με τη μορφή Ροντό

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές βρίσκονται σε κύκλο.

1. Εκτέλεση. Μετά από αναπνοές και χαλάρωση, εκτελούν "Το πρώτο Ροντό" (εκτέλεση, επίπ. 1): Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε τρεις ομάδες. Στη συνέχεια καθοδηγεί τους μαθητές να ενορχηστρώσουν "Το Πρώτο Ροντό" με τη χρήση του σώματος, ως κρουστού οργάνου (βλ. Β. Μ.). Όλοι μαζί εκτελούν ταυτόχρονα το θέμα Α, ενώ η κάθε ομάδα, ξεχωριστά, το δικό της επεισόδιο: Α (βασικό θέμα): οι μαθητές χτυπούν παλαμάκια το ρυθμό του θέματος. Β (πρώτο επεισόδιο): οι μαθητές χτυπούν το ρυθμό του επεισοδίου, στους μηρούς. Α (βασικό θέμα). Γ (δεύτερο επεισόδιο): οι μαθητές χτυπούν το ρυθμό του επεισοδίου, όπως αναφέρεται στους στίχους. Α (βασικό θέμα). Δ. (τρίτο επεισόδιο). Οι μαθητές χρησιμοποιούν μόνο τη φωνή τους στο ρυθμό του Επεισοδίου, όπως αναφέρεται στους στίχους. Α (βασικό θέμα).

2. Ο εκπαιδευτικός κάνει αναφορά στη **μορφή ροντό**.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές (α) χαλαρώνουν, για να μπορούν να συγκεντρωθούν (β) απαγγέλλουν ρυθμικά, με ακρίβεια, συγχρονισμό και με ευαισθησία στους χρωματισμούς, στην έμφαση και στη χροιά και (γ) απομνημονεύουν ρυθμικά σχήματα (άλλοι στόχοι/ μουσική μνήμη, επίπ. 1)

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές επιστρέφουν στις θέσεις τους. Τραγούδι/ενορχήστρωση. Ο καθηγητής διδάσκει το τραγούδι "Ήταν πικρές οι μέρες μας" του Μίκη Θεοδωράκη (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 2). Οι μαθητές (α) παρατηρούν ότι είναι γραμμένο σε Μορφή Ροντό και σημειώνουν το θέμα Α και τα διάφορα Επεισόδια στο Βιβλίο τους. (β) χωρίζονται σε δύο ομάδες. Ο εκπαιδευτικός μοιράζει ραβδόφωνα και άλλα κρουστά όργανα τάξης, με καθορισμένο ύψος, με τις νότες των δύο συγχορδιών του τραγουδιού (Ι και ΙV). Αν δεν υπάρχουν αρκετά ραβδόφωνα ή κρουστά όργανα με καθορισμένο ύψος στην τάξη, μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυλοί (βλ. Β. Μ.). Οι μαθητές εκτελούν το θέμα Α (3 μέτρα) ενορχηστρωμένο (εκτέλεση, επίπ. 3) και με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού εναλλάσσουν τις δύο συγχορδίες στα σωστά σημεία (γ) Οι μαθητές εκτελούν το τραγούδι "Ήταν πικρές οι μέρες μας" του Μίκη Θεοδωράκη (εκτέλεση, επίπ. 5) ως εξής:

- Το θέμα Α ενορχηστρωμένο, με την εναλλαγή των δύο συγχορδιών.
- Τα διάφορα επεισόδια με τη φωνή.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) εκτελούν με ακρίβεια στον τόνο και το ρυθμό, συγχρονίζονται, αναπτύσσουν δεξιότητες στην εκτέλεση των μουσικών οργάνων και στην εναλλαγή δύο συγχορδιών (Ι - ΙV) (εκτέλεση, επίπ. 5), (β) αποκτούν ακουστικές εμπειρίες αρμονικής συνοδείας (ακρόαση, επίπ. 5), (γ) αντιλαμβάνονται μέσα από την εκτέλεση τη μορφή ροντό (εκτέλεση, επίπ. 5), (δ) εκτελούν την ενορχήστρωση από παρτιτούρα (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 3), (ε) αντιλαμβάνονται τα εκφραστικά στοιχεία της μουσικής (άλλοι στόχοι/έκφραση, επίπ. 4).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Οι μαθητές εργάζονται στο Β.Μ. για να αναγνωρίσουν τη Μορφή Ροντό στο "Το Βιεννέζικο μουσικό ρολόι" (Χάρυ Γιάνος) του Ζ. Kodály (διάρκεια: 2':14") (ακρόαση, επίπ. 5). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στις σωληνοειδείς καμπάνες (άλλοι στόχοι/ οργανογνωσία, επίπ. 2).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τη μορφή ροντό και τον ήχο των σωληνοειδών καμπάνων (ακρόαση, επίπ. 5).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση της 3ης κίνησης του κοντσέρτου για τρομπέτα του J. Haydn (διάρκεια: 4':25", ακρόαση, επίπ. 3) (βλ. Β. Μ.). Πριν να γίνει η ακρόαση, ο εκπαιδευτικός εκτελεί μερικές φορές το βασικό θέμα Α, ώστε οι μαθητές να μπορούν να το αναγνωρίζουν, όταν το ακούν και αναφέρεται στην τρομπέτα (άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ. 2).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν τον ήχο της τρομπέτας (ακρόαση, επίπ. 3) και αναγνωρίζουν, μέσα από την ακρόαση, τη μορφή ροντό (ακρόαση, επίπ. 5).

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). Οι μαθητές σε ομάδες (α) χρησιμοποιούν δοσμένους φθόγγους, για να δημιουργήσουν σε μέτρο που θα επιλέξουν, ένα θέμα Α και επεισόδια Β, Γ, Δ. Χρησιμοποιούν ενδιαφέροντες ρυθμούς, χρωματισμούς, legato-staccato, κ.τ.λ. (β) ενορχηστρώνουν τη σύνθεσή τους, (γ) την καταγράφουν (δ) την παρουσιάζουν στην τάξη (εκτέλεση, επίπ. 4) και την αξιολογούν (άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5). (Σημ. Να ενθαρρύνονται να ηχογραφούν τις εργασίες τους και να εμπλουτίζουν με αυτές το φάκελο επιτευγμάτων τους/ Portfolio).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) συνεργάζονται στις ομάδες τους, για να δημιουργήσουν το δικό τους Ροντό (σύνθεση, επίπ. 4) εφαρμόζουν τις γνώσεις και τις πληροφορίες που απέκριναν κατά τη διάρκεια του μαθήματος, (β) αντιλαμβάνονται και αξιοποιούν τα εκφραστικά στοιχεία και τα σημεία δυναμικής (σύνθεση, επίπ. 5), (γ) παίρνουν αποφάσεις σε σχέση με την ενορχήστρωση και την παρουσίαση (μουσικά και λεκτικά) της δημιουργίας τους (δ) καταγράφουν τη σύνθεσή τους (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) (ε) την παρουσιάζουν στην τάξη και ασκούν εποικοδομητική κριτική (εκτέλεση, επίπ. 4).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εργάζονται στο σπίτι τους σε ασκήσεις αξιολόγησης (βλ. Τ. Ε.).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές εργάζονται σε ασκήσεις αξιολόγησης, αναγνωρίζουν οπτικά τη μορφή ροντό και την απεικονίζουν με ζωγραφιές και γεωμετρικά σχέδια.

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Ζόλταν Κόνταϋ “Το Βιεννέζικο Μουσικό Ρολόι”. Φύλλο Ακρόασης: 1. 4 φορές: Εισαγωγή Α-Β-Α-Γ-Α-Δ-Α-Coda 2. Ξύλινα πνευστά, χάλκινα πνευστά, πιάνο και κρουστά (καμπάνες, γκονγκ, τσελέστα, δίσκοι). 3. Έγχορδα.

Γιόζεφ Χάιντ “Κοντσέρτο για τρομπέτα και ορχήστρα” III κίνηση. Φύλλο Ακρόασης: 1. Ορχηστρική Εισαγωγή (Α και Β) Α-Β-Α-Γ-Α-Δ-Α (Coda, μέρος του θέματος) 2. 4 φορές.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

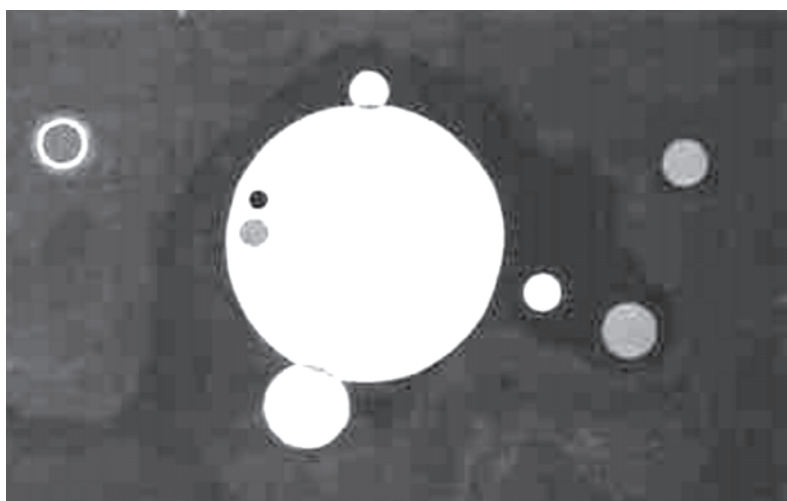
Άσκ. 2. (α) ορισμός Ροντό (βλ. Β. Μ.) (β) ΑΒΑΓΑΔΑ (γ) να αντιγράψουν την πρώτη μελωδία.

Εναλλακτικό/ Συμπληρωματικό Υλικό.

L. van Beethoven: Für Elise (διάρκεια 3':03" π.).

Ε΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1 α. Ταξίδι στο παρελθόν 1

1 β. Ταξίδι στο παρελθόν 2

2. Στη χώρα του παραμυθιού

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι, Εκτέλεση, Συνοδεία ακρόασης, Ενορχήστρωση.	Χαλάρωση, Συγκέντρωση, Επιτάχυνση, Επιβράδυνση, Συγχρονισμός, Τονισμός, Διεύθυνση.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία ηχοεικόνας σε μονομερή μορφή. Σύνθεση σε τριμερές μέτρο.	Χρήση rallentando, accelerando, a tempo, τονισμού, χρωματισμών, μονομερούς μορφής, τριμερούς μέτρου. Συνεργασία. Άσκηση επικοινωνιακής κριτικής.
ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση έργων σε τριμερή μορφή, σε τριμερές μέτρο, που να περιέχουν Επιτάχυνση και Επιβράδυνση.	Ακουστική αναγνώριση: Έγχορδα, πιτσικότο, φαγκότο, όμποε, τύμπανα της ορχήστρας, τριμερές μέτρο, τριμερής μορφή.
ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας. Πληροφορίες για τους συνθέτες και τα έργα τους.	Οπτική αναγνώριση accelerando, rallentando, a tempo, crescendo, diminuendo, μονομερής μορφή, τονισμός, σημεία έκφρασης, σημεία δυναμικής.
ΣΤΟΧΟΙ Εξοικείωση με τα: accelerando, rallentando, a tempo, τονισμό, crescendo, diminuendo, μονομερή μορφή, τετραμερές και τριμερές μέτρο, παρεστιγμένο μισό, σύνδεση διάρκειας, χορωδία, φαγκότο, Κιθάρα, μπάσο κλαρινέτο.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Συνεργασία. Δημιουργία ηχοεικόνας. Μονομερής μορφή. Χρήση τονισμών, χρωματισμών και εναλλαγές στην ταχύτητα και στην ένταση. Παρουσίαση. Αυτοαξιολόγηση, ετεροαξιολόγηση. Οπτική αναγνώριση και χρήση τριμερούς μέτρου.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Έρευνα στο διαδίκτυο, Χώρος-Χρόνος, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Συνεργασία, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Ομοιότητα-Διαφορά.	

Διάρκεια: 3 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο, μαγνητόφωνο ή Η.Υ.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: Fr. Schubert: Δόξα στ' όνομά Του (Γερμανική λειτουργία). R.Rodgers: Έντελβάρτ (Η Μελωδία της Ευτυχίας). P.I.Tchaikovsky: Εμβατήριο, Τρέπακ, Κινέζικος χορός, Χορός της ζαχαρένιας νεράιδας (Καρυοθραύστης). E. Grieg: Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού (Σούιτα 'Πέερ Γκυντ'). C. Saint-Saens: Καγκουρώ, πιανίστες (Το καρναβάλι των ζώων). J. Strauss και J. Strauss II: Pizzicato Polka, opus 234. Ρομάντζα, Ισπανικό Παραδοσιακό. J. Brahms: Ουγγρικός χορός αρ. 5.

Ε' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1 α. Ταξίδι στο παρελθόν 1

Σκοπός: Εξάσκηση και εμπέδωση
της αντίληψης του τριμερούς μέτρου

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναπνευστικές ασκήσεις. Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο. Εισπνέουν απότομα από τη μύτη, στέλλοντας με το μυαλό τον αέρα στην πλάτη. Ενώ εκπνέουν αργά με ένα σσας....., ο καθηγητής, μετρά αργά μέχρι το 7.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγκεντρώνονται, χαλαρώνουν και χρησιμοποιούν το διάφραγμα.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μουσική και Κίνηση. (α) Οι μαθητές ξεκινούν ένα μεγάλο βήμα δεξιά και δύο μικρά βήματα επί τόπου και ένα μεγάλο βήμα αριστερά και δύο μικρά βήματα επί τόπου, ενώ ο καθηγητής αρχίζει να τραγουδά το "Κυκλαδίτικο τραγούδι του γάμου" (βλ. Β. Μ.) **(β)** Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το παραδοσιακό κυκλαδίτικο τραγούδι του γάμου, φράση προς φράση, χωρίς όργανα **(εκτέλεση, επίπ. 1)** **(γ)** Οι μαθητές χορεύουν σε κύκλο, καθώς τραγουδούν το τραγούδι του γάμου **(ε)** Κάποιοι μαθητές χτυπούν την έμφαση, (Ισχυρό - Αδύνατο - Αδύνατο /Ουμ- τσα-τσα), ενώ οι άλλοι χορεύουν με βήματα σε όλους τους χρόνους **(εκτέλεση, επίπ. 1)**, **(στ)** Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο τριμερές μέτρο.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές τραγουδούν και κινούνται σε τριμερές μέτρο και αν ξεχωρίζουν με βηματισμό την έμφαση από τα δύο αδύνατα μέρη του μέτρου.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές κάθονται στις θέσεις τους. Τραγουδι. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το "Δόξα στ' όνομά Του" ("Heilig", Γερμανική Λειτουργία) του Franz Schubert στη Ντο μείζονα (βλ. Β. Μ.), ώστε να μπορούν να το τραγουδήσουν άνετα (**εκτέλεση, επίπ. 2**). Οι μαθητές εκτελούν σε ενορχήστρωση απόσπασμα από το τραγούδι "Δόξα στ' όνομά Του" στη Σολ μείζονα και δίνουν σημασία στους χρωματισμούς (ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί όσα μέρη από την ενορχήστρωση θεωρεί ότι ανταποκρίνονται στο επίπεδο των μαθητών του). (**εκτέλεση, επίπ. 5**) (βλ. Β. Μ.). Ο εκπαιδευτικός διδάσκει τη Σύνδεση Διάρκειας (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1**). Ένας μαθητής εκτελεί το ρόλο του μαέστρου (**εκτέλεση, επίπ. 5**).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να (**α**) τραγουδούν σε τριμερές μέτρο, στη σωστή ρυθμική αγωγή και με τους ανάλογους χρωματισμούς (**β**) εκτελούν μέρος του τραγουδιού με όργανα τάξης (**γ**) αναγνωρίζουν το τριμερές μέτρο, το παρεστιγμένο μισό και τη σύνδεση διάρκειας. Ο εκπαιδευτικός ελέγχει κατά πόσο οι μαθητές αναπτύσσουν την ακουστική τους μνήμη.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ύψος. Ενώ γίνεται ακρόαση (της α' στροφής μόνο) αποσπάσματος από τον ύμνο "Δόξα στ' όνομά Του" (Γερμανική Λειτουργία) του Franz Schubert (διάρκεια ολόκληρου: 1':53") και ολόκληρο το "Εντελβάις" (Η Μελωδία της Ευτυχίας) του Richard Rodgers (**ακρόαση, επίπ. 3**) (διάρκεια ολόκληρου: 2':17") γίνεται σύγκριση των δύο έργων στο Τ. Ε. Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για τα έργα και τους συνθέτες, τα είδη μουσικής, τη χορωδία (είδη φωνών) και την κιθάρα (**άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 3**) (βλ. Β. Μ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν το ύψος στα δύο κομμάτια ακρόασης (ομοιότητες και διαφορές) και σε ποιο βαθμό αναγνωρίζουν οπτικά και ακουστικά τα τριμερή μέτρα.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). (**α**) Οι μαθητές σε ομάδες μελοποιούν στίχους σε τριμερές μέτρο (**σύνθεση, επίπ. 4**) και προσθέτουν σημεία έκφρασης (**σύνθεση, επίπ. 5**), (**β**) ενορχηστρώνουν το κομμάτι τους (**σύνθεση, επίπ. 5/εκτέλεση, επίπ. 5**), συνοδεύοντάς το με Ουμ-τσα-τσα (**γ**) Παρουσιάζουν την εργασία τους στις υπόλοιπες ομάδες (**εκτέλεση, επίπ. 4**) και (**δ**) την αξιολογούν όπως και αυτή των συμμαθητών τους (**άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5**).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συνεργάζονται στις ομάδες τους, για να συνθέσουν σύντομα έργα σε τριμερές μέτρο, αποφασίζουν για την ενορχήστρωση της δημιουργικής εργασίας τους, χρησιμοποιούν σημεία έκφρασης και είναι σε θέση να αξιολογήσουν με εποικοδομητικά σχόλια τη δική τους σύνθεση καθώς και τις συνθέσεις των άλλων ομάδων.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε. τους για να: (α) αναγνωρίσουν αν τα πιο κάτω ακουστικά αποσπάσματα είναι σε τριμερές μέτρο (**ακρόαση, επίπ. 5**): i) Μ. Σουγιούλ - Α. Σακελλάρη & Χρ. Παννακόπουλου: "Άστα τα μαλλιάκια σου", ii) Camille Saint-Saens: Πιανίστες (Το καρναβάλι των ζώων) (διάρκεια: 1':28"), (iii) Ρομάντζα, Ισπανικό Παραδοσιακό (διάρκεια: 1':38"), (iv) Λουκιανού Κηλαϊδόνη: Θερινά Σινεμά (απόσπασμα) (β) αντιγράφουν τις δύο πρώτες φράσεις από το "Δόξα στ' όνομά Του" του Franz Schubert και (γ) να λύσουν ένα μουσικό σταυρό-λεξο (εργασία στο σπίτι).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν οπτικά και ακουστικά τα μουσικά κείμενα που είναι γραμμένα σε τριμερές μέτρο (**άλλοι στόχοι/θεωρία/ακρόαση, επίπ. 5**).

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Προαιρετική δραστηριότητα. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει τον κανόνα "Η Μουσική θα ζει" (βλ. Β. Μ.).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν να εκτελέσουν τον κανόνα "Η Μουσική θα ζει". (**εκτέλεση, επίπ. 4**)

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργασία στο σπίτι. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να κάνουν μια μικρή έρευνα στο διαδίκτυο ή αλλού για να βρουν τραγούδια άλλων χωρών που αναφέρονται σε λουλούδια.

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και άλλες πηγές.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 1.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ - ΔΙΑΦΟΡΕΣ		
Έργα	Φραντς Σούμπερτ: " Δόξα στ' όνομά Του"	Richard Rodgers: "Έντελβάις"
Μέτρο	Μέτρο 3/4	Μέτρο 3/4
Είδος	Λειτουργία	musical
Χορωδία/σόλο	Χορωδία	Σόλο
Όργανα/Συνοδεία	Εκκλησιαστικό όργανο/ ορχήστρα	Κιθάρα/ ορχήστρα
Χώρα	Αυστρία	Αυστρία
Εποχή	19ος αιώνας	20ός αιώνας

Άσκ. 3. Ακουστική Αναγνώριση (α) ΝΑΙ (β) ΟΧΙ (γ) ΝΑΙ (δ) ΝΑΙ

Άσκ. 4. Μουσική Ορθογραφία.

Απόσπασμα από Βαλς του Φραντς Σούμπερτ
(1797-1828)

Άσκ. 5. Σταυρόλεξο (Λύσεις). Οριζόντια: 1. Λειτουργία 2. ΝΤΟ 3. Τέλος. 4. Έντελ-
βάις 5. Κρεσέντο 6. Ριάνο. Κάθετα: 1. Forte 2. Άλτο 3. Μελωδία 4. Σούμπερτ 5.
Όργανο 6. Βιέννη 7. Σοπράνο 8. Ρότζερς

Συμπληρωματικό Υλικό

Κοιμήσου Αγγελούδι μου (Μ. Θεοδωράκη). Santa Lucia (Ιταλικό Παραδοσιακό).
Come back to Sorrento (Ιταλικό Παραδοσιακό). Άστα τα μαλάκια σου (Μουσική:
Μιχάλη Σουγιούλ).

Ε΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1 β. Ταξίδι στο παρελθόν 2

Σκοπός: Εκμάθηση και αναγνώριση της τριμερούς μορφής. Εφαρμογή των συγχορδιών Ι και V.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης		*	*	*	*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

Σημ. Αν οι συνθήκες της τάξης δεν επιτρέπουν στον εκπαιδευτικό να εφαρμόσει ολόκληρο το σχέδιο μαθήματος, μπορεί να επιλέξει τις δραστηριότητες που πιστεύει ότι είναι καταλληλότερες για τους μαθητές του.

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναπνευστική άσκηση. Οι μαθητές στέκουν στις θέσεις τους. Εισπνέουν αργά μέχρι το 4, γεμίζουν με αέρα, μένουν τεντωμένοι για 5" και χαλαρώνουν απότομα.

Φωνητική άσκηση. Οι μαθητές εκτελούν την πιο κάτω φωνητική άσκηση, ενώ έχουν τη σιαγόνα ανοιχτή και ακίνητη, την άκρη της γλώσσας πίσω από τα δόντια και τους μύς του προσώπου χαλαρούς:

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές συγκεντρώνονται, χαλαρώνουν και χρησιμοποιούν το διάφραγμα.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διδασκαλία της Τριμερούς Μορφής. (α) Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι "Το αίνιγμα" (όπερα "Χένσελ και Γκρέτελ") του Engelbert Humperdinck (**εκτέλεση, επίπ. 2**). (β) Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες: Η Α' ομάδα τραγουδά το Α' μέρος του τραγουδιού, η Β' ομάδα συνεχίζει με το Β' μέρος και η Α' ομάδα τραγουδά το τελευταίο μέρος του τραγουδιού, δηλαδή την επανάληψη του Α' μέρους. (γ) Οι μαθητές αντιλαμβάνονται την επανάληψη του Α' μέρους και ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στην Τριμερή Μορφή (**άλλοι στόχοι/ μορφή, επίπ. 3**).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν οπτικά και ακουστικά την τριμερή μορφή.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι και ακουστική εμπειρία της τονικής και δεσπόζουσας συγχορδίας. (α) Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες. Οι ομάδες εκτελούν εναλλάξ τις δύο συγχορδίες τονικής και δεσπόζουσας (ΝΤΟ και ΣΟΛ), με την καθοδήγηση του καθηγητή (**εκτέλεση, επίπ. 4**) (βλ. Β. Μ.). (β) Οι μαθητές, ενώ τραγουδούν το τραγούδι, συνοδεύουν το β' μέρος του με τις δύο βασικές συγχορδίες (Ι και V). (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 5**). Έτσι αποκτούν ακουστικές εμπειρίες αρμονικής συνοδείας (**ακρόαση, επίπ. 5**) και αναγνωρίζουν ακουστικά την εναλλαγή των συγχορδιών Ι και V. Ταυτόχρονα γίνεται εμπέδωση της τριμερούς μορφής. Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το έργο "Χένσελ και Γκρέτελ" και το συνθέτη Engelbert Humperdinck (**άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 2**) (βλ. Β. Ε.).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες στην εκτέλεση των οργάνων (**εκτέλεση, επίπ. 5**), εκτελούν από παρτιτούρα (**άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 3**) και αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά την τριμερή μορφή (**άλλοι στόχοι/μορφή, επίπ. 5**).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση (α) του "Εμβατηρίου" (μπαλέτο "Καρυοθραύστης") του Piotr Ilyich Tchaikovsky (διάρκεια 2'.25"). Οι μαθητές εργάζονται σε Φύλλο Ακρόασης (βλ. Β.Μ.) για να αναγνωρίσουν τη μορφή του συγκεκριμένου εμβατηρίου (**ακρόαση, επίπ. 5**) (βλ. Β. Μ.). Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το έργο και το συνθέτη (**άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 2**) (βλ. Β. Μ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά την τριμερή μορφή (**ακρόαση, επίπ. 5**)

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ.Ε., για να αναγνωρίσουν ακουστικά την τριμερή μορφή (**ακρόαση, επίπ. 4**) στους πιο κάτω χορούς από το έργο "Καρυοθραύστης" του Piotr Ilyich Tchaikovsky: (**α**) Κινέζικος Χορός (του τσαγιού) (1'.02"). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο πίκολο. (**β**) Χορός της ζαχαρένιας νεράιδας (1':41"). Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το μπάσο κλαρινέτο (**άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ. 4**) και το πιτσικάτο (pizzicato) (**άλλοι στόχοι/τρόποι εκτέλεσης, επίπ. 2**). (**γ**) Ρωσικός χορός "Τρέπακ" (διάρκεια: 1'.09")

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά (**ακρόαση, επίπ. 5**) την τριμερή μορφή, ακουστικά και οπτικά το πίκολο και το μπάσο κλαρινέτο και εκφράζονται θετικά για το έργο "Καρυοθραύστης" του Τσαϊκόφσκι.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες για να δημιουργήσουν σύντομα έργα σε τριμερή μορφή. Για τη δημιουργία του έργου σε τριμερή μορφή, η κάθε ομάδα συνεργάζεται με μια άλλη ομάδα: π.χ. Α ομάδα - Α μέρος του έργου, Β ομάδα - Β μέρος του έργου, Α ομάδα - Α μέρος του έργου) (**σύνθεση, επίπ. 4**). Οι μαθητές να (**α**) χρησιμοποιήσουν στη σύνθεσή τους σημεία έκφρασης (piano, pianissimo, forte, fortissimo, crescendo, diminuendo) (**άλλοι στόχοι/ τρόποι εκτέλεσης, επίπ. 1**), ενδιαφέρουσα μελωδία και ρυθμό, στοιχεία επανάληψης και αντίθεσης (**σύνθεση, επίπ. 5**). (**β**) να παρουσιάσουν τη σύνθεσή τους ενορχηστρωμένη (**εκτέλεση, επίπ. 4**). (**γ**) να αποδέχονται την κριτική και να συμβάλλουν με εισηγήσεις στη βελτίωση της εκτέλεσης της μουσικής και των δημιουργικών εργασιών τους και εκείνων των συμμαθητών τους. (**άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5**).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές (**α**) μπορούν να αποφασίζουν για την ενορχήστρωση της δημιουργικής τους εργασίας (**β**) έχουν τεχνικό έλεγχο των μουσικών τους οργάνων. (**σύνθεση, επίπ. 4**) (**γ**) εκφράζουν ιδέες, σκέψεις και βρίσκουν λύσεις στις δημιουργικές τους εργασίες (**δ**) καταγράφουν τη σύνθεσή τους (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 3**) (**ε**) εκτελούν (**εκτέλεση, επίπ. 5**) και αξιολογούν τη δική τους σύνθεση καθώς και τις συνθέσεις των άλλων ομάδων.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργασίες για το σπίτι. Οι μαθητές να (**α**) αναγνωρίζουν οπτικά την Τριμερή Μορφή, να την απεικονίζουν με ζωγραφιές και να εκφράζουν συναισθήματα αναφορικά με το έργο "Καρυοθραύστης" του Π. Ι. Τσαϊκόφσκι (**άλλοι στόχοι/οπτική ανα-**

γνώριση, επίπ. 3) (β) ερευνήσουν το διαδίκτυο και να επιλέξουν τη χορογραφία που προτιμούν για το Ρωσικό Χορό "Τρεπάκ" ή το Χορό των αυλών από το μπαλέτο "Καρυοθραύστης" του Πιότρ Ιλντς Τσαϊκόφσκι (Piotr Ilyich Tchaikovsky).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές ερεύνησαν το διαδίκτυο και επέλεξαν τη χορογραφία που προτιμούν για τους χορούς από το μπαλέτο "Καρυοθραύστης" του Π. Ι. Τσαϊκόφσκι.

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Π. 1. Τσαϊκόφσκι: Εμβατήριο ("Καρυοθραύστης"). Φύλλο Ακρόασης: (α) "Εμβατήριο" (Βιβλίο Μαθητή).

(α) α β α β ενδιάμεσο α β α β γ γ α β α β ενδιάμεσο α β α β

A

B

A

(β) Σε Τριμερή Μορφή.

(γ) Αποτελείται από μια συνεχή κίνηση με δέκατα έκτα.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 1. Ακουστική Αναγνώριση: 1. ΟΧΙ 2. ΝΑΙ 3. ΝΑΙ

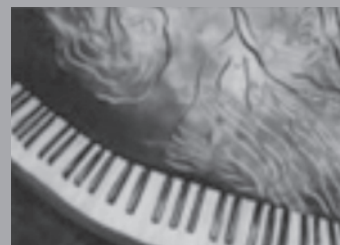
Άσκ. 3. (δ)

Συμπληρωματικό Υλικό

Εμβατήριο Ραντέτσκι (Γιόχαν Στράους Ι).

Ε' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 2. Στη χώρα του παραμυθιού

Σκοπός: Εξοικείωση με το *accelerando*, το *rallentando*, το *a tempo*, τον τονισμό, το *crescendo*, το *diminuendo*, τη μονομερή μορφή, την παύση τετάρτου και το τετραμερές μέτρο.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*		*
Εκτέλεσης	*	*	*		*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*		*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναπνευστικές ασκήσεις. Οι μαθητές βρίσκονται σε κύκλο. Ακολουθούν τις ασκήσεις σε ρυθμικό καθρέφτη που τους δείχνει ο καθηγητής. Σωστή στάση, αναπνέουν αργά, το κεφάλι γέρνει αριστερά και ακολουθεί αργή κυκλική κίνηση, το κεφάλι δεξιά και ακολουθεί και πάλι κυκλική κίνηση. Στη συνέχεια, τεντώνουν ένα-ένα τα χέρια σαν να μαζεύουν κεράσια.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές χαλαρώνουν και συγκεντρώνονται.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής στη μέση του κύκλου χτυπά στο τύμπανο (ή παίζει στο πιάνο, κιθάρα, κ.λπ.) ρυθμική μουσική, στην οποία οι μαθητές κινούνται στο χώρο με επιτάχυνση - επιβράδυνση, χωρίς να ακουμπά ο ένας πάνω στον άλλο, αλλιώς θα βγαίνει από το παιγνίδι (**εκτέλεση, Επίπ. 1**).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές ακολουθούν τις οδηγίες/ρυθμούς που τους δίνει και αντιδρούν σωστά στις έννοιες, επιτάχυνση, επιβράδυνση, χρησιμοποιώντας το σώμα ως κρουστό όργανο (**εκτέλεση, επίπ. 1**).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, για να εκτελέσουν την παρτιτούρα "Ρυθμοί Τρένου" (Train Rhythms) των Steve Block και Clive Kempton (**εκτέλεση, επίπ. 2**).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγχρονίζονται.

Ρυθμοί τρένου

Στηβ Μπλοκ/Κλάιβ Κέμπτον
Steve Block/Clive Kempton

Αργά - Επιτάχυνση

επαναλαμβάνεται μέχρι να επιτευχθεί μια ικανοποιητική ταχύτητα

Ssshουουουου... τσ! τσ! τσ! τσ!

τφφ τφφ τφφ τφφ τφφ τφφ τφφ τφφ

Σσσσ Χχάαα Σσσσ Χχάαα

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εκτελούν τον πιο κάτω ρυθμό του θέματος του έργου "Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού" (Σουίτα "Peer Gynt", 4ο μέρος) του Edvard Grieg (**εκτέλεση, επίπ. 2**), τον οποίο έχει ο εκπαιδευτικός γραμμένο στον πίνακα, για να μπορεί να ελέγχει την επιτάχυνση. Στις επαναλήψεις να γίνεται επιτάχυνση (*accelerando*) και στην παύση τετάρτου οι μαθητές να χτυπούν το πόδι στο πάτωμα. Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στα *accelerando*.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγχρονίζονται και προσέχουν τους τονισμούς, το *accelerando* και την παύση τετάρτου.

**"Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού" 4ο μέρος από τη Σουίτα
"Peer Gynt" αρ. 1 του Έντβαρντ Γκρίνγκ**

Σημ. Στην παύση τετάρτου, οι μαθητές να χτυπούν το πόδι στο πάτωμα.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση: Γίνεται ακρόαση του αποσπάσματος "Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού", (Σουίτα "Peer Gynt", 4ο μέρος) του Edvard Grieg (διάρκεια: 2':17") (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, επίπ. 2**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο crescendo και τη μονομερή μορφή. Οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τη μονομερή μορφή. (**ακρόαση, επίπ. 5**). Γίνεται δεύτερη ακρόαση του έργου (ακρόαση, επίπ. 3), κατά τη διάρκεια της οποίας οι μαθητές συνοδεύουν (σε τέταρτα) με ήχους που παράγουν με το σώμα τους, ως κρουστό όργανο, ως εξής: Δύο χτυπήματα με παλαμάκια, δύο χτυπήματα στο στήθος, δύο χτυπήματα στους μηρούς και δύο χτυπήματα με τα πόδια. Να αναγνωρίζουν ακουστικά την επιτάχυνση, a tempo, τονισμό και χρωματισμούς (**ακρόαση, επίπ. 5**). Γίνεται αναφορά στο φαγκτό (άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ.3).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν (α) να αφουγκράζονται τη μουσική, να εκφράζονται λεκτικά για το περιεχόμενό της (**ακρόαση, επίπ. 5**), (β) να συγχρονίζονται και (γ) να εκφράζουν προσωπικά συναισθήματα για τη μουσική που ακούν. (**ακρόαση, επίπ. 5**).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι/θέμα "Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού" (**εκτέλεση, επίπ. 2**) με έμφαση στα σημεία έκφρασης και προσθέτει το οστινάτο (βλ. Β.Μ.). Συνοδεύει στο πιάνο - κιθάρα. Αναφέρεται στον τονισμό. Οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά το πιτσικάτο στα έγχορδα και το φαγκτό. (**ακρόαση, επίπ. 5**). Πληροφορούνται για το συνθέτη Έντβαρντ Γκρίνγκ (**άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 3**).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν (α) να διαβάσουν την παρτιτούρα του τραγουδιού/θέματος "Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού", (Σουίτα "Peer Gynt") του Edvard Grieg (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 3**) και (β) να αναγνωρίσουν οπτικά τις έννοιες accelerando, rallentando, a tempo, crescendo, diminuendo, τη μονομερή μορφή, τον τονισμό και τα σημεία έκφρασης/δυναμικής (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1**).

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Προαιρετική δραστηριότητα. Οι μαθητές εκτελούν το τραγούδι ενορχηστρωμένο με έμφαση στις εκφραστικές έννοιες που έχουν διδαχθεί (βλ. Β. Μ.). Η ενορχήστρωση είναι ένα δείγμα, το οποίο μπορεί ο εκπαιδευτικός να διαφοροποιήσει (εκτέλεση, επίπ. 4).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές έχουν συγχρονισμό στην εκτέλεση και χρησιμοποιούν σωστά τα εκφραστικά στοιχεία.

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται ακρόαση του "Καγκουρώ" από το "Καρναβάλι των ζώων" του Camille Saint-Saens (διάρκεια: 0':56" π.). Οι μαθητές επισημαίνουν την επιβράδυνση (rallentando) (ακρόαση, επίπ. 5). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο diminuendo. Να επαναφέρουν πληροφορίες για το συνθέτη Camille Saint-Saens (Β' ενότ.,3) (άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 3).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές επισημαίνουν την επιβράδυνση, την επιτάχυνση και το diminuendo.

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργικές Εργασίες (βλ. Τ. Ε.). Οι μαθητές σε ομάδες (α) δημιουργούν μια ηχοεικόνα σε μονομερή μορφή (σύνθεση, επίπ. 4), στην οποία χρησιμοποιούν χρωματισμούς και παύση τετάρτου. Στις επαναλήψεις να εναλλάσσεται η ταχύτητα (rallentando, accelerando, a tempo), η ένταση και ο τονισμός (σύνθεση, επίπ. 5) (β) Γράφουν τη σύνθεσή τους με συμβατική σημειογραφία (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4) (γ) την αξιολογούν και σχολιάζουν εποικοδομητικά τη δική τους αλλά και την εργασία των άλλων ομάδων (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές είναι σε θέση (α) να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν μια ηχοεικόνα σε μονομερή μορφή και να χρησιμοποιήσουν στη σύνθεσή τους τονισμό, χρωματισμούς, την παύση τετάρτου καθώς και εναλλαγές στην ταχύτητα και στην ένταση, (β) να παρουσιάζουν τη σύνθεσή τους στην τάξη (εκτέλεση, επίπ. 5) και να αξιολογούν τη δική τους σύνθεση καθώς και τις συνθέσεις των άλλων ομάδων.

10. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακουστική Αξιολόγηση. Οι μαθητές αναγνωρίζουν (βλ. Τ. Ε.) σε **ηχογραφημένα αποσπάσματα** την επιτάχυνση, την επιβράδυνση και το *a tempo* (**ακρόαση, επίη. 5**) (βλ. Β. Μ.): **(α)** Joseph και Johann Strauss II: Pizzicato Polka, opus 234 (απόσπασμα από το α' μέρος ή το τέλος) (διάρκεια: 2':56") **(β)** Johannes Brahms: Ουγγρικός χορός αρ. 5. (το μεσαίο μέρος) (διάρκεια: 2':59"). **(γ)** Καλίνκα, Ρωσικό λαϊκό τραγούδι (ρεφρέν μόνο) (διάρκεια ολόκληρου του τραγουδιού: 4':15")

10. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την επιτάχυνση, την επιβράδυνση και το *a tempo* σε ηχογραφημένα αποσπάσματα.

11. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές ερευνούν το διαδίκτυο ή άλλες πηγές, για να βρουν πληροφορίες για παραδόσεις άλλων χωρών (βλ. Τ. Ε.).

11. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές είναι σε θέση να ανατρέχουν στο διαδίκτυο ή σε άλλες πηγές, για να βρουν πληροφορίες για παραδόσεις άλλων χωρών.

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Ε. Γκρίνγκ: Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού (Πέερ Γκύντ). Φύλλο Ακρόασης: Ολόκληρο το μουσικό κομμάτι είναι βασισμένο σε μια ρυθμική/μελωδική πρόταση (**μονομερής μορφή**), η οποία επαναλαμβάνεται 19 φορές. Ο Έντβαρντ Γκρίνγκ, για να διατηρήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του ακροατή και να περιγράψει πιστά τη σκηνή, χρησιμοποιεί: (α) επιτάχυνση (*accelerando*), (β) *crescendo*, (γ) προσθήκη οργάνων, (δ) προσθήκη φωνών στο αποκορύφωμα του κομματιού κ.ά.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ακουστική Αναγνώριση (βλ. Τ. Ε.). (α) Επιτάχυνση (*accelerando*), έγχορδα (πιτακάτο), γκλόκεσπην (β) Επιτάχυνση (*accelerando*), *a tempo*, επιβράδυνση (*rallentando*), ορχήστρα (γ) Επιτάχυνση (*accelerando*), *a tempo*, ανδρική χορωδία.

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ

1 α. Χορεύω Ελληνικά 1 - Καλαματιανός

1 β. Χορεύω Ελληνικά 2 - Τσάμικος

2. Βαλς

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι. Εκτέλεση, Κανόνας, ενορχήστρωση, ρυθμικά παιχνίδια, καλαματιανός, τσάμικος, βας.	Συγχρονισμός στην εκτέλεση και ενορχήστρωση. Σωστές τεχνικές εκτέλεσης.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία μελωδίας σε ρυθμό καλαματιανού (κλίμακα λα ελάσσονος αρμονικής). Αυτοσχεδιασμός (τεχνική 'χιπ-χοπ'). Ρυθμική συνοδεία σε ρυθμό Τσάμικο. Βιεννέζικο πάρτι του 19ου αιώνα.	Συνεργασία, οικοδόμηση γνώσεων, άσκηση επικοινωνιακής κριτικής.
ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση/ DVD μουσικής καλαματιανού, τσάμικου, βας.	Ακουστική αναγνώριση: ελάσσων αρμονικός τρόπος, τριμπίτσιο, ρυθμός τσάμικου και καλαματιανού, βας.
ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας.	Σύνδεση χορού - μουσικής. Απόλαυση ελληνικής παραδοσιακής μουσικής και παραδοσιακής (λαϊκής) μουσικής άλλων χωρών μέσα από το χορό και το τραγούδι.
ΣΤΟΧΟΙ Εξοικείωση με το μέτρο 7/8, τον καλαματιανό και τσάμικο ρυθμό, την κλίμακα της λα ελάσσονος αρμονικής, το τριμπίτσιο, τα ελληνικά παραδοσιακά όργανα και το βας. Άρπα.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Ακουστική και οπτική αναγνώριση καλαματιανού και τσάμικου ρυθμού, βας. Διάκριση του τσάμικου ρυθμού από άλλα τριμερή μέτρα. Σύνδεση Παραδοσιακής μουσικής με έντεχνη ελληνική μουσική.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Χώρος-Χρόνος, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Συνεργασία, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Κριτική σκέψη, Σύνθεση.	

Διάρκεια: 3 περίοδοι

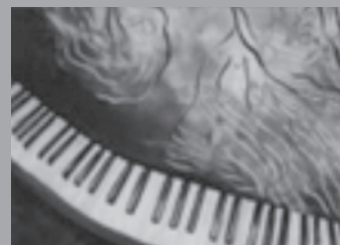
Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο, μαγνητόφωνο ή Η.Υ.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: Ν. Σκαλκώτα: Καλαματιανός (Πέντε Ελληνικοί Χοροί για Έγχορδα). Μ. Χατζιδάκι: Καλαματιανός (Μια μικρή λευκή αχιάδα). Α. Μπαλτά: Andante dolente (Κυπριακή Σουίτα, III κίνηση). Δ. Σαββόπουλου: Τσάμικο. Ελληνικός δημοτικός χορός: Κάτω στου Βάλτου. Μ. Χατζιδάκι: Τσάμικος. Μ. Θεοδωράκη: Φινάλε (Άξιον Εστί). Μ. Χατζιδάκι: Τσάμικος ("Μια μικρή λευκή αχιάδα"). J. Strauss II: "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη".

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ

1 α. Χορεύω Ελληνικά 1 - Καλαματιανός

Σκοπός: Εκμάθηση του μέτρου 7/8, του Καλαματιανού ρυθμού, της Λα Ελάσσονος Αρμονικής Κλίμακας, του Τριημιτονίου και της νότας Σολ δίεση.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης				*	*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης	*			*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο. Χορός. Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να χορέψουν (εκτέλεση, επίπ. 1) ενώ τραγουδούν (εκτέλεση, επίπ. 2) το παραδοσιακό τραγούδι Μακεδονίας "Μήλο μου κόκκινο" σε Καλαματιανό ρυθμό (διάρκεια 2':25", βλ. Β. Μ.).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν να συνδέουν τα βασικά βήματα του καλαματιανού χορού με τον καλαματιανό ρυθμό (άλλοι στόχοι/μουσική και κίνηση, επίπ. 1), να χορεύουν με άνεση, ενώ τραγουδούν (άλλοι στόχοι/μουσική και κίνηση, επίπ. 2) και να απολαμβάνουν, γενικά, την παραδοσιακή χορευτική μουσική της Ελλάδας (άλλοι στόχοι/θετικές στάσεις, επίπ. 3).

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές επιστρέφουν στις θέσεις τους. Παιχνίδι. (α) Ο εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές παροιμίες σε ρυθμικά σχήματα, σε μέτρο 7/8, για να τις επαναλάβουν οι μαθητές σαν νχω. (β) Οι μαθητές χωρίζονται σε 3-5 ομάδες (ανάλογα με τον αριθμό των παροιμιών που θα χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός). Η κάθε ομάδα εκτελεί μια από τις παροιμίες, χρησιμοποιώντας το σώμα ως κρουστό όργανο και την επαναλαμβάνει ως οστινάτο, ώστε να ακούονται όλες οι παροιμίες ταυτόχρονα (εκτέλεση, επίπ. 1) (γ) Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο Μέτρο 7/8.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να εκτελούν ταυτόχρονα διάφορα ρυθμικά σχήματα σε μέτρο 7/8 και αν αναπτύσσουν το αίσθημα του ρυθμού.

Το Παιχνίδι των παροιμιών σε ρυθμό Καλαματιανού

(α)

παλαμάκια

Άν - θρω - πος α - γράμ - μα - τος Ξύ - λο α - πε - λέ - κη - το.

(β)

pataschen, κτυπήματα στα γόνατα

Της γει - τό - νια - σας τ'αυ - γά εί - ναι πιά - ντα πιο με - γά - λα.

(γ)

κλικ, με τα δάκτυλα

Ό - ποιος βιά - ξε - ται σκο ντά - φτει. Ό - ποιος βιά - ξε - ται σκο ντά - φτει.

(δ)

παλαμάκια κλικ, με τα δάκτυλα παλαμάκια κλικ, με τα δάκτυλα

Μ'ό - ποιο δά - σκα - λο κα - θί - σεις τέ - τοια γράμ - μα - τα θα μά - θεις.

(ε)

παλαμάκια κλικ, με τα δάκτυλα παλαμάκια κλικ, με τα δάκτυλα

Απ - πόν απ - πέ - ξω του χο - ρού πολ - λά τρα ού - δκια ξέ - ρει.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αυτοσχεδιασμός. Ο καθηγητής δίνει στους μαθητές τις νότες Μι, Φα, Σολ# και Λα της λα ελάσσονος αρμονικής και τους καλεί να αυτοσχεδιάσουν σε μελωδικά μουσικά όργανα, χρησιμοποιώντας ρυθμικά σχήματα σε μέτρο 7/8, παρόμοια με αυτά του προηγούμενου παιχνιδιού (σύνθεση, επίπ. 1): Μερικοί μαθητές εκτελούν ταυτόχρονα τις νότες ΛΑ και ΜΙ (μπορντούν) στο ρυθμό του καλαματιανού (τέταρτο, όγδοο, τέταρτο, τέταρτο), ενώ άλλοι μαθητές αυτοσχεδιάζουν με τη σειρά (σύνθεση, επίπ. 5).

καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, τη λα ελάσσονα αρμονική (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 2). (β) **Ενορχήστρωση**. Οι μαθητές εκτελούν την ενορχήστρωση του πρώτου μέρους του τραγουδιού "Καλότυχα είναι τα βουνά" (εκτέλεση, επίπ. 4). (γ) Συγκρίνουν μεταξύ τους τα: "Μήλο μου κόκκινο" και "Καλότυχα είναι τα βουνά" (άλλοι στόχοι/ ύφος, επίπ. 4) (βλ. Τ. Ε.).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές τραγουδούν με καλό τόνο, αναπνοή, στάση, φράσεις και έκφραση, αν αναγνωρίζουν ακουστικά (ακρόαση, επίπ. 5) τον ελάσσονα αρμονικό τρόπο και το τριημιτόνιο μέσα από το τραγούδι και αν εκτελούν τη λα ελάσσονα αρμονική κλίμακα από παρτιτούρα.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Προαιρετική δραστηριότητα. Κανόνas. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το δίφωνο κανόνα "Θαλασσινός σκοπός" (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 5).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές τραγουδούν με σωστό τόνο και αν συγχρονίζονται.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Ο εκπαιδευτικός προσφέρει στους μαθητές μια από τις πιο κάτω ακροάσεις (ακρόαση, επίπ. 4) για να αναγνωρίσουν τον καλαματιανό ρυθμό (ακρόαση, επίπ. 5) και στη συνέχεια δίνει πληροφορίες για τον Έλληνα συνθέτη του έργου που επέλεξε (βλ. Β. Μ., Τ. Ε.) (άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 4): (α) "Καλαματιανός" (Πέντε Ελληνικοί Χοροί για Έγχορδα) του Νίκου Σκαλκώτα. (διάρκεια: 1':55) (β) "Καλαματιανός" (Μια μικρή λευκή αχιβάδα) του Μάνου Χατζιδάκι (διάρκεια: 1':29") (γ) "Το ρέσι" Andante Dolente, (Κυπριακή Σουίτα για βιολί και πιάνο, III κίνηση) του Άλκη Μπαλτά (διάρκεια: 1':30"). Ο εκπαιδευτικός επισημαίνει τη θέση της παραδοσιακής μουσικής και ειδικά του ρυθμού των 7/8 στο έργο των Ελλήνων Συνθετών.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά τον καλαματιανό ρυθμό μέσα από τα έργα Ελλήνων συνθετών (ακρόαση, επίπ. 5, άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 5).

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές σε ομάδες δημιουργούν ένα καλαματιανό σκοπό, στη λα ελάσσονα αρμονική (σύνθεση, επίπ. 4), σε δοσμένους στίχους και

ρυθμό, τον ενορχηστρώνουν (σύνθεση, επίπ. 5) (εκτέλεση, επίπ. 4) και τον παρουσιάζουν στην τάξη (εκτέλεση, επίπ. 5). Αξιολογούν την εργασία τους και αυτήν των συμμαθητών τους. (βλ. Τ. Ε.).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν (α) να συνθέσουν ένα καλαματιανό χορό στη λα ελάσσονα, (β) να συνεργάζονται στις ομάδες τους και να αξιοποιούν τις εμπειρίες τους στη σύνθεση μουσικής, (γ) να παίρνουν αποφάσεις για τα όργανα που θα χρησιμοποιήσουν στην ενορχήστρωση και στην παρουσίαση της σύνθεσής τους και τέλος (δ) να αξιολογούν την αξιοποίηση του ρυθμού 7/8 στη σύνθεση μουσικής.

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Έρευνα στο διαδίκτυο. Οι μαθητές αναλαμβάνουν να ερευνήσουν στο διαδίκτυο και σε άλλες πηγές για τους σύγχρονους Έλληνες συνθέτες και τα έργα τους, στα οποία αξιοποιούν το ρυθμό 7/8.

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές βρίσκουν πληροφορίες από άλλες πηγές και το διαδίκτυο.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ - ΔΙΑΦΟΡΕΣ		
	Καλότυχα είναι τα βουνά	Μήλο μου κόκκινο
Κλίμακα μείζων/ελάσσων αρμονική	Ελάσσων Αρμονική	Μείζων Κλίμακα
Τριημιτόνιο	Υπάρχει το τριημιτόνιο	Δεν υπάρχει τριημιτόνιο
Μέτρο	Μέτρο 7/8	Μέτρο 7/8
Ρυθμός	Καλαματιανός	Καλαματιανός
Χαρακτήρας	Φυσιολατρικό. Νοσταλγικό	Ερωτικό. Χαρούμενο.

Συμπληρωματικό Υλικό

Διονύση Σαββόπουλου: Ας κρατήσουν οι χοροί

Ηλέκτρας Παπακώστα: Να δώξω τα σύννεφα

Παραδοσιακά Ελληνικά Τραγούδια: Το λεμονάκι, Παρασκευούλα, Καράβι-Καραβάκι, Σαμιώτισσα, Ο Χαραλάμπης.

ΣΤΉ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ 1 β. Χορεύω Ελληνικά 2 - Τσάμικος

Σκοπός: Γνωριμία με το Τσάμικο και το παραδοσιακό κλαρίνο.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*		*	*
Εκτέλεσης	*	*			*
Σύνθεσης			*	*	*
Άλλοι	*	*	*		*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο ρυθμός του τσάμικου. Οι μαθητές βρίσκονται σε κύκλο, χωρισμένοι σε ομάδες. (α) Επαναλαμβάνουν ρυθμικά μοτίβα, στο ρυθμό του Τσάμικου, που τους δίνει ο καθηγητής τους. (β) Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού δημιουργούν ένα είδος ρυθμικής συνοδείας σε ρυθμό τσάμικου, πάνω στον οποίο μαθητές, με τη σειρά, απαντούν με δικές τους ρυθμικές φράσεις σ' αυτές που τους δίνει ο καθηγητής (βλ. παραδείγματα πιο κάτω).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές απέκτησαν εμπειρίες στο ρυθμό του τσάμικου.

(α) Αν ο εκπαιδευτικός θέλει, μπορεί να χρησιμοποιήσει το δημοτικό τραγούδι "Κόρο που λάμπει"

Μουσικό κείμενο για το τραγούδι "Κόρο που λάμπει" (3/4 ρυθμός):

Ε - δώ σ' αυτή τη γει - το - νιά δεν πρέ - πει να είν' φεγ - γά - ρι
 μον πρέ - πει νά 'ναι συν - νε - φιά νά 'ναι βα - θύ σκο - τά - δι.
 Γιατ' έ - χω μισα - γα - πη - τι - κιά και κεί - νηιν' το φεγ - γά - ρι,
 πουό - ντες προ - βάλ - λει να τη δώ σκορ - πιέ - ται το σκο - τά - δι.

(“Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας” Α' Γυμνασίου, Έκδοση ΟΕΔΒ, 2008)

(β) Παραδείγματα συνοδείας σε ρυθμό Τσάμικου.

πχ. παλαμάκια

χτυπήματα στους μηρούς

πόδι

(γ) Παραδείγματα ρυθμικών φράσεων με την τεχνική “χιπ-χοπ”, πάνω από τη συνοδεία του ρυθμού Τσάμικου:

3
 4

ερώτηση απάντηση

Ἦρ-θε το κα-λο-και - ρά - κι πά - με στην α-κρο για - λιά.

ερώτηση απάντηση

Πως μ'αρέ-σειη μου - σι - κή! Εἰ - ναι τό-σο μα-γι - κή.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ακούν απόσπασμα από το τραγούδι “Τσάμικο” του Διονύση Σαββόπουλου (διάρκεια: 2':45'') (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, επίμ. 2**) και το συγκρίνουν με τους δικούς τους ρυθμικούς αυτοσχεδιασμούς (**άλλοι στόχοι/ύψος, επίμ. 4**).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά το ρυθμό του τσάμικου, μπορούν να συγκρίνουν το "Τσάμικο" του Σαββόπουλου με τη δική τους εργασία και αν αναγνωρίζουν οπτικά τη διαφορά του τσάμικου ρυθμού από άλλα τριμερή μέτρα. (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπλ. 5).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται **φωνητική προθέρμανση** μικρού μοτίβου δύο μέτρων, με τη συλλαβή “να”, στη Ντο μείζονα, πρώτα προς τα πάνω και ύστερα προς τα κάτω, σε επαναλαμβανόμενη νότα, στο ρυθμό του Τσάμικου, (παρεσιγμένο όγδοο -δέκατο έκτο, δύο όγδοα, δύο όγδοα, παρεσιγμένο μισό).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν σωστά, με ορθή στάση του σώματος και έκφραση.

Χατζιδάκι (ΣΤ΄ ενότητα, διάρκεια: 1':04"). Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός προτρέπει τους μαθητές να ανατρέξουν σε προηγούμενα μαθήματα για να βρουν πληροφορίες για τους Ν. Σκαλκώτα, Μ. Χατζιδάκι (Δ΄ ενότητα μαθ.1) και Μ. Θεοδωράκη (μάθ. 1 Ο). (άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 3).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν τον τσάμικο ρυθμό μέσα από ακροάσεις έργων έντεχνης και παραδοσιακής μουσικής (ακρόαση, επίπ. 5) και συνδέουν την παραδοσιακή μουσική με την Έντεχνη Ελληνική Μουσική (άλλοι στόχοι/ ύφος, επίπ. 5)

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Φύλλα Ακροάσεων.

4β. Δοξασικόν (Άξιον Εστί) του Μίκη Θεοδωράκη: 2 κιθάρες, σαντούρι, κρουστά, τύμπανο, πιάνο, μαντολίνο, χορωδία.

4γ. "Τσάμικος" (Για μια μικρή λευκή αχιβάδα) του Μάνου Χατζιδάκι: Α Α΄ Β Β΄ Α Α΄ (Τριμερής Μορφή)

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εργάζονται σε άσκηση αξιολόγησης (βλ. Τ. Ε.), στην οποία αναγνωρίζουν τον τσάμικο ρυθμό μέσα από ακουστικά παραδείγματα (ακρόαση, επίπ. 5).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν τον τσάμικο ρυθμό σε ηχογραφημένα μουσικά παραδείγματα.

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργασία στο Διαδίκτυο (εργασία για το σπίτι). Οι μαθητές εργάζονται στο διαδίκτυο, για να βρουν πληροφορίες για το κλαρινέτο, να επιλέξουν ένα μουσικό κομμάτι που τους αρέσει και να συγκρίνουν το κλαρινέτο με το παραδοσιακό κλαρίνο.

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές είναι ικανοί να ερευνούν το διαδίκτυο, για να βρουν πληροφορίες για το κλαρινέτο, να επιλέγουν ένα μουσικό κομμάτι που τους αρέσει και να συγκρίνουν το παραδοσιακό κλαρίνο με το κλαρινέτο.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2. Ακουστική Αναγνώριση. Όχι. Ναι. Όχι. Όχι. Ναι.

“Κάτω στου Βάλτου τα χωριά”
Τσάμικος και Κλέφτικος

The musical score is written for a piano and voice. It is in the key of D major (one sharp) and 3/4 time. The melody is written in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. The score consists of four systems of music, with measures numbered 1 through 19. The melody is a simple, folk-like tune, and the accompaniment provides a steady, rhythmic foundation. The piece is identified as 'Τσάμικος και Κλέφτικος' (Tsamikos and Kleftikos), which are traditional Greek folk styles.

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ

2. Χορεύω ευρωπαϊκά - Βαλς

Σκοπός: Γνωριμία με το Βαλς

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης	*	*	*		*
Εκτέλεσης		*	*		*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι		*	*	*	

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση/παρακολούθηση σε DVD. Οι μαθητές παρακολουθούν με χορογραφία, μέρος συναυλίας της Βιέννης, σε DVD, απόσπασμα από το βαλς "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη" του Johann Strauss II (ακρόαση, επίπ. 1).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές συνδέουν τη μουσική με το χορό και την εποχή του 19ου αιώνα και εκφράζουν τα συναισθήματά τους γι αυτά που βλέπουν κι ακούν (άλλοι στόχοι/ ιστορία, θετικές στάσεις, επίπ. 3).

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Φωνητική προθέρμανση. Γίνεται φωνητική προθέρμανση, χρωματικά προς τα πάνω, βασισμένη στο α' θέμα του βαλς "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη" του Johann Strauss II (βλ. Β. Ε.). Να τραγουδηθεί χρωματικά προς τα πάνω και πάλι πίσω στη Λα μείζονα.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν με ρυθμική ακρίβεια, ορθότητα στον τόνο, την αναπνοή και την έκφραση.

Φωνητική Προθέρμανση.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι/Ακρόαση. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει στους μαθητές απόσπασμα από το βαλς “Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη” του Johann Strauss II (βλ. Β. Μ.). Γίνεται ακρόαση (**ακρόαση, επίπ. 3**) του ίδιου αποσπάσματος (4' περίπου. Διάρκεια ολόκληρου: 1 Ο':02"), ενώ οι μαθητές παρακολουθούν τα θέματα στο βιβλίο τους (βλ. Β. Μ.). Ο εκπαιδευτικός δίνει μερικά στοιχεία για το Βαλς.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά (**ακρόαση, επίπ. 3**) και οπτικά (από παρτιτούρα) (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4**) τα μέρη του αποσπάσματος από το βαλς “Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη” του Johann Strauss II.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι “Τα θερινά τα σινεμά” του Λουκιανού Κηλαϊδόνη που είναι γραμμένο σε αργό ρυθμό βαλς (μέτρο 3/4) (**εκτέλεση, επίπ. 2**).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν σωστά, με έκφραση, απολαμβάνουν τη μουσική και αναγνωρίζουν το τριμερές μέτρο.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες, για να δημιουργήσουν ένα βιεννέζικο πάρτι του 19ου αιώνα. (**α**) Οι δυο ομάδες θα ασχοληθούν με τη δημιουργία μουσικής βαλς (**σύνθεση, επίπ. 5**) με απλό τρόπο, χωρίς μετατροπές. Οι άλλες δύο ομάδες θα δημιουργήσουν χορογραφία (**εκτέλεση, επίπ. 5**) (βλ. Τ. Ε.). (**β**) Οι μαθητές παρουσιάζουν ενορχηστρωμένες τις συνθέσεις τους και τις χορογραφίες τους στην τάξη σε ανάλογη ατμόσφαιρα, με σκοπό να ζωντανέψουν το κλίμα της εποχής (**εκτέλεση, επίπ. 5**) (βλ. Τ. Ε.).

Προετοιμασία από το προηγούμενο μάθημα. Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει σχετικά τους μαθητές του από το προηγούμενο μάθημα, ώστε, εάν επιθυμούν, να φέρουν διάφορα υλικά που θα τα χρησιμοποιήσουν στην παρουσίασή τους. Μια ή δύο ομάδες θα αποτελούνται από παιδιά που αγαπούν το χορό. Ίσως να προετοιμάσουν το βαλς.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (**α**) δημιουργούν μουσική βαλς με τις ανάλογες αντιθέσεις και επαναλήψεις, (**β**) απολαμβάνουν τη μουσική του βαλς και (**γ**) έχουν εξοικειωθεί με τα ήθη και τις συνήθειες της εποχής (κοστούμια, χοροί κ.τ.λ.) (**άλλοι στόχοι/ ιστορία, επίπ. 3**).

Συμπληρωματικό Υλικό

Βαλς με την Παιδική Χορωδία της Βιέννης (Ψηφιακοί Δίσκοι ή DVD), Λ. Κηλαϊδόνη:
Το πάρτι, Στ. Κραουνάκη: Φωτογραφία. Στ.: Ξαρχάκος: Το καφενείο η Ελλάς. Ε.
Ρεμπούτσικα: Τα επτά ποτήρια Μ. Σουγιούλ: Για μας κεληδούν τα πουλιά, Άστα τα
μαλάκια σου. Μ. Χατζιδάκι: Το βαλς των χαμένων ονείρων, L. van Beethoven: Μι-
νουέτο στη Σολ, Ρ. Ι. Τchaïkovsky: Το βαλς των λουλουδιών (Καρυοθραύστης).

Ζ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ 2

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι/ενορχήστρωση: "Λεμονάκι". Εκτέλεση: ρυθμικό παιχνίδι "Ρυθμοί τρένου" των Σπηβ Μπλοκ και Κλάιβ Κέμπτον.	Τραγούδι σε ορθό τόνο, σε μέτρο 7/8 με ευχέρεια. Συγχρονισμός στην εκτέλεση και ενορχήστρωση.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία ηχοεικόνων.	Χρήση μουσικών εννοιών και δεξιοτήτων στις συνθέσεις τους. Συνεργασία στην ομάδα τους.
ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση: "Εισαγωγή" από την όπερα "Κάρμεν" του Ζωρζ Μπιζέ.	Ακουστική αναγνώριση της μορφής Ροντό.
ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας.	Απόλαυση της μουσικής και του μουσικού παιχνιδιού.
ΣΤΟΧΟΙ Εμβάθυνση: <u>Μέτρα</u> : διμερές, τριμερές, μέτρο 7/8, Καλαματιανός και τσάμικος ρυθμός. Μορφή: διμερής, μορφή Ροντό. <u>Έκφραση</u> : accelerando, rallentando, a tempo, crescendo, diminuendo. <u>Κλίμακες</u> : μείζων/ελάσσων <u>Χοροί</u> : Καλαματιανός, Τσάμικος, Βαλς.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Χρήση των εννοιών που διδάχθηκαν μέσα από τραγούδι, εκτέλεση μουσικού οργάνου, ενορχήστρωση, ακρόαση και δημιουργικές εργασίες. Ακουστική και οπτική αναγνώριση: διμερές και το τριμερές μέτρο, Καλαματιανός, τσάμικος και βαλς, μουσικής σε μείζονα ή ελάσσονα κλίμακα.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Χώρος-Χρόνος, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Συνεργασία, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Ομοιότητα-Διαφορά, Κριτική σκέψη, Σύνθεση.	

Διάρκεια: 3 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο, μαγνητόφωνο ή Η.Υ.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο. Προαιρετικά: κοστούμια εποχής.

Ηχητικά παραδείγματα: G. Bizet: Εισαγωγή ("Κάρμεν"). J. Brahms: Ουγγρικός Χορός Αρ. 5. J. Haydn: Συμφωνία της Εκπλήξεως, II κίνηση (βασικό θέμα), Βαλς Τσαϊκόφσκι/Γ. Στράους: Βιεννέζικο αίμα, δημοτικά: Καράβι-Καραβάκι, Σαμιώτισσα Μ. Θεοδωράκη: Βασίλειψες αστέρι μου, Φινάλε (Ζορμπάς). Μ. Χατζιδάκι: Ο μύθος.

Ζ' ΕΝΟΤΗΤΑ: Ας κάνουμε μια επανάληψη (2)

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης				*	*
Εκτέλεσης	*	*	*		*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι		*	*		*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Επανάληψη: Accelerando, rallentando, a tempo.

(α). **Ρυθμικό παιχνίδι.** Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το ρυθμικό παιχνίδι "Ρυθμοί τρένου" των Steve Block/Clive Kempton (βλ. Β. Μ.).

(β). **Δημιουργική Εργασία.** Οι μαθητές χωρισμένοι σε 4 ομάδες χρησιμοποιούν μουσικά όργανα τάξης και φωνές με διάφορους τρόπους εκτέλεσης, για να περιγράψουν με ήχους διάφορες εικόνες που τους δίδονται (βλ. Τ. Ε.). Χρησιμοποιούν στη σύνθεσή τους τις εκφραστικές έννοιες/ ιδιότητες του ήχου ένταση (crescendo, diminuendo), ταχύτητα-ρυθμική αγωγή (accelerando, rallentando, a tempo). Καταγράφουν τη δημιουργία τους με προσωπική σημειογραφία (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 2), την παρουσιάζουν στην υπόλοιπη τάξη και την αξιολογούν καθώς και τις συνθέσεις των συμμαθητών τους.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές εκτελούν (εκτέλεση, επίπ. 1) με επιτυχία το ρυθμικό παιχνίδι "Ρυθμοί τρένου" και εφαρμόζουν στις συνθέσεις τους (σύνθεση, επίπ. 5) τις εκφραστικές έννοιες/ιδιότητες του ήχου, καθώς και την τριμερή μορφή. Ελέγχει, επίσης, αν οι μαθητές μπορούν να ασκούν επικοινωνιακή κριτική στις συνθέσεις τους και στις συνθέσεις των συμμαθητών τους (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Επανάληψη: Μέτρο 7/8, Καλαματιανός, διμερής μορφή.

Τραγούδι/ Ενορχήστρωση. (α) Οι μαθητές τραγουδούν το ελληνικό δημοτικό τραγούδι "Λεμονάκι" (εκτέλεση, επίπ. 2). Βρίσκουν ότι είναι σε μέτρο 7/8, σε ρυθμό καλαματιανό και σε διμερή μορφή (β) Εκτελούν το α' μέρος του τραγουδιού και τραγουδούν το β' μέρος (εκτέλεση, επίπ. 5).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν (α) να τραγουδούν στον ορθό τόνο, σε μέτρο 7/8 και να εκτελούν μια μελωδία με μουσικά όργανα τάξης (β) να αναγνωρίζουν το μέτρο 7/8, τον καλαματιανό ρυθμό και τη διμερή μορφή.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**Επανάληψη: Μορφή Ροντό**

Ακρόαση. Ο εκπαιδευτικός εκτελεί με τη σειρά τα 4 βασικά θέματα της "Εισαγωγής" στην όπερα "Κάρμεν" του Ζωρζ Μπιζέ. Στη συνέχεια οι μαθητές ενώ ακούν προσεκτικά το έργο (διάρκεια: 2':15"), σημειώνουν με ποια σειρά ακούν τα θέματα και αναγνωρίζουν τη μορφή ροντό.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να αναγνωρίσουν ακουστικά τη μορφή ροντό (ακρόαση, επίπ. 5).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εργάζονται σε ασκήσεις αξιολόγησης, στις οποίες πρέπει να αναγνωρίσουν ακουστικά το διμερές και το τριμερές μέτρο, τους χορούς βαλς, καλαματιανό, τσάμικο και συρτάκι, καθώς και εάν η μουσική που ακούν είναι γραμμένη σε μείζονα ή ελάσσονα κλίμακα (βλ. Τ.Ε.) (ακρόαση, επίπ. 5). Εργασία στο σπίτι. Οι μαθητές μπορούν να χωρίσουν σε μέτρα μικρά αποσπάσματα μουσικών κομματιών που είναι γραμμένα σε διμερές ή τριμερές μέτρο και να λύσουν ένα σταυρόλεξο (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να λύσουν σωστά τις ασκήσεις αξιολόγησης.

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Εισαγωγή από την όπερα "Κάρμεν" του Ζωρζ Μπιζέ: α α β β α γ γ α

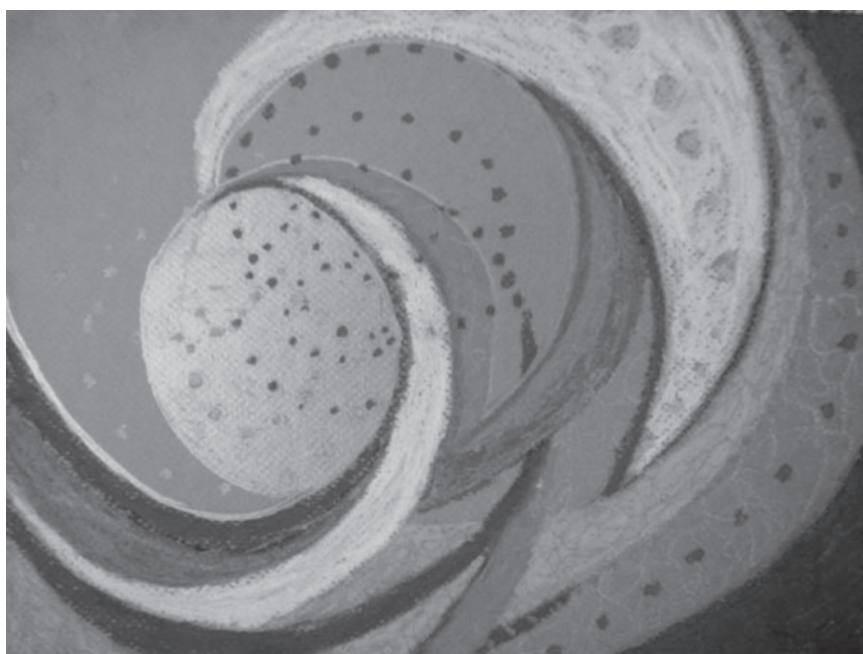
ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ.2. (α) Τριμερές μέτρο, Βαλς (β) Μέτρο 7/8, Καλαματιανός (γ) Τριμερές Μέτρο, Τσάμικος (δ) Διμερές Μέτρο, Συρτάκι.

Άσκ. 3. (α) Ελάσσων (β) Μείζων (γ) Μείζων (δ) Ελάσσων

Λύσεις Σταυρόλεξου. Οριζόντια: (1) κλαρίνο (2) πίκολο (3) κόρνο (4) βιόλα (5) τρομπόνι (6) άρπα (7) τύμπανο (8) φλάουτο (9) ντέφι (10) τρομπέτες. **Κάθετα:** (1) φαγκότο (2) κοντραμπάσο (3) πνευστό (4) τρίγωνο (5) τούμπα (6) βιολί (7) καστανιέτες (8) βιολοντσέλο (9) κρουστά.

Η' ΕΝΟΤΗΤΑ:
ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ
Το Νερό

22-25. Μαθήματα

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι, Εκτέλεση, Ενορχήστρωση.	Ορθός τόνος, ομοιογένεια ήχου.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Πειραματισμός με διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου. Δημιουργία ηχοεικόνων.	Παρουσίαση εργασίας. Συνεργασία, αξιολόγηση.
ΑΚΡΟΑΣΗ Μουσικές ακρόασεις με θέμα το νερό.	Προσεκτική ακρόαση, Παρατήρηση, Κατανόηση, Σχολιασμός.
ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας.	Απόλαυση της μουσικής και του μουσικού παιχνιδιού.
ΣΤΟΧΟΙ Προγραμματική Μουσική.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Δημιουργία, Παρουσίαση, Απόλαυση.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Χώρος-Χρόνος, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Συνεργασία, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Ομοιότητα-Διαφορά, Κριτική σκέψη, Σύνθεση.	

Διάρκεια: 4 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο, μαγνητόφωνο ή Η.Υ.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: Μ. Ραβέλ: "Jeux d' eau" (Παιχνίδια του νερού) για πιάνο. Στ. Σπανουδάκη: Θάλασσα. Ε. Grieg: Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ. Καταιγίδα στη θάλασσα (Σούφτα αρ.2, "Πέερ Γκυντ"). G. Ligeti: Ατμόσφαιρες. Ζ. Όφφενμπαχ: Βαρκαρόλα (Παραμύθια του Χόφμαν).

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Η΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ 1 α. Το νερό

Πρότζεκτ.

Τα πολυθεματικά προγράμματα τύπου "πρότζεκτ" βοηθούν στην εκπλήρωση των στόχων της μουσικής Παιδείας μέσα από την έκφραση που δίνεται στη συνεργατική Μάθηση, την ανάπτυξη της φαντασίας και της κριτικής σκέψης. Δίνονται ευκαιρίες για σύνδεση με άλλα μαθήματα του Αναλυτικού Προγράμματος και παρέχονται ποικίλες ποιοτικές μουσικές εμπειρίες, οι οποίες ταιριάζουν στις ανάγκες του κάθε απόμου, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αισθητικής και της μουσικότητας. Με τα "πρότζεκτ", τα παιδιά βοηθούνται να αξιολογούν τον κόσμο τους και να επιλέγουν εναλλακτικές λύσεις ή δράσεις που θα τους ικανοποιούν και θα τους οδηγούν στην ολοκλήρωση και ευτυχία.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*		
Εκτέλεσης	*	*		*	
Σύνθεσης			*		*
Άλλοι			*	*	

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Παιχνίδια με το νερό. Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες (βλ. Β. Μ.), για να πειραματιστούν με διάφορους ήχους που παράγονται, όταν οι μαθητές: (α) γεμίζουν μικρές κούπες με νερό από κουβάδες με νερό και τις αδειάζουν πίσω στους κουβάδες αργά (β) ανεβοκατεβάζουν σε κουβάδες με νερό, χάλκινους σωλήνες κρεμασμένους από σπάγκους και ταυτόχρονα τους χτυπούν με διάφορους τρόπους, χρησιμοποιώντας μεταλλικούς επικρουστήρες ή μεταλλικά κουτάλια (γ) φυσούν σε πλαστικά μπουκάλια με διαφορετική ποσότητα νερού (δ) χτυπούν με μεταλλικά κουτάλια γυάλινα ποτήρια με διαφορετική ποσότητα νερού. Η κάθε ομάδα δημιουργεί ένα μικρό έργο με τους ήχους που επέλεξε (σύνθεση, επίπ.3), το παρουσιάζει στην υπόλοιπη τάξη (εκτέλεση, επίπ.1) και το αξιολογεί (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 3).

Σημ. Η δραστηριότητα αυτή πρέπει να προετοιμαστεί από το προηγούμενο μάθημα: Ο εκπαιδευτικός να φροντίσει, ώστε να υπάρχουν κουβάδες με νερό, κούπες, μεταλλικοί επικρουστήρες, μεταλλικά κουτάλια κ.λπ.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν (α) να πειραματί-

ζονται με διάφορους ήχους που παράγονται από αντικείμενα που περιέχουν νερό, όταν αδειάζουν σ' αυτά κούπες με νερό, τα χτυπούν, τα φυσούν ή ανεβοκατεβάζουν σ' αυτά χάλκινους σωλήνες, **(β)** να χρησιμοποιούν τους ήχους που ανακάλυψαν και επέλεξαν στη δημιουργία μικρού έργου, **(γ)** να παρουσιάζουν τη σύνθεσή τους στην τάξη και να την αξιολογούν.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται **συζήτηση για το νερό**. Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τα παιδιά έτσι ώστε να υπάρχει ένας καταιγισμός από ιδέες, τις οποίες σημειώνει στον πίνακα. **ΤΡΑΓΟΥΔΙ**. Τραγουδούν το ελληνικό δημοτικό τραγούδι "Ένα νερό κυρά Βαγγελιώ" (**εκτέλεση, επίη. 2**). **ΑΚΡΟΑΣΗ**. Γίνεται ακρόαση αποσπάσματος 2' από το έργο "Jeux d' eau" (Παιχνίδια του νερού) για πιάνο του Μωρίς Ραβέλ (διάρκεια ολόκληρου: 5':36") (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, επίη. 2**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στην "Προγραμματική Μουσική".

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές **(α)** έχουν ιδέες αναφορικά με εικόνες που έχουν σχέση με το νερό, **(β)** τραγουδούν στον ορθό τόνο και με ομοιογένεια ήχου, **(γ)** ακούν με προσοχή και κατανοούν το σύντομο απόσπασμα από το έργο "Παιχνίδια του νερού" του Μωρίς Ραβέλ.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μια καταιγίδα. (α) Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες: **Α' ομάδα: βροχή**. Χτυπήματα δακτύλων στα θρανία, στην παλάμη τους, ή στο πάτωμα, κοφτές ψηλές νότες στα γκλόνκεσπίηλ, **Β' ομάδα: άνεμος**. Φύσημα στα μπουκάλια, χρήση φωνής, φύσημα στο στόμιο του αυλού, φύσημα σε κόλλες χαρτιού, ή σκίσιμο του χαρτιού. **Γ' ομάδα: Μαύρα σύννεφα που μαζεύονται στον ουρανό**. Παράφωνες συγχορδίες στις μελόντικες/αρμόνια ή άλλα μελωδικά όργανα τάξης. **Δ' ομάδα: βροντές**. Τρέμολο που δυναμώνει και σταματά απότομα στην γκραν-κάσα/τύμπανα ή άλλα κρουστά όργανα τάξης. Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη δοκιμή της κάθε ομάδας και διευθύνει το έργο. Δεν χρειάζεται να δοθεί χρόνος στις ομάδες για προετοιμασία. **(β) Ακρόαση**. Γίνεται ακρόαση της 4ης κίνησης της Συμφωνίας (Καταιγίδα) αρ. 6 "Ποιμενικής" του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν (διάρκεια: 3':33") (**ακρόαση, επίη. 3**). Οι μαθητές σχολιάζουν το έργο που άκουσαν και τον τρόπο με τον οποίο ο συνθέτης έδωσε την εικόνα της καταιγίδας.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές ανταποκρίνονται θετικά στη δημιουργική εργασία, ακούν με προσοχή την 4η κίνηση από τη Συμφωνία αρ. 6 "Ποιμενική" του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν και κάνουν παρατηρήσεις.

Δημιουργική Εργασία με θέμα το "νερό".

Οδηγίες. Οι μαθητές, χωρισμένοι σε 4 ομάδες, θα εργάζονται δημιουργικά στις ομάδες τους, στο ίδιο θέμα, σε κάθε φάση του 'πρότζεκτ', (4α μαθήματα). Σε κάθε μάθημα θα χρησιμοποιούν και θα προσθέτουν νέο υλικό και εμπειρίες, θα κάνουν αλλαγές, θα τελειοποιούν την εργασία τους, θα την παρουσιάζουν και θα την αξιολογούν. Στη χρονική διάρκεια που μεσολαβεί στα μαθήματα της Η' ενότητας θα ερευνούν το θέμα που επέλεξαν και θα ολοκληρώνουν τις μελέτες τους. Το 4ο (τέταρτο) μάθημα θα αφιερωθεί στην τελική παρουσίαση των εργασιών των μαθητών.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

α) Χωρισμός σε ομάδες. Επιλογή θεμάτων. Ο εκπαιδευτικός δίνει μια σειρά από θέματα στους μαθητές οι οποίοι είναι χωρισμένοι σε 4 ομάδες. Η κάθε ομάδα θα επιλέξει ένα θέμα, για να δημιουργήσει ένα μικρό έργο (σύνθεση, επίπ. 5) (βλ. οδηγίες στο Τ. Ε.). Θα δημιουργηθούν, επίσης, πολύ μικρές ομάδες του ενός ή των δύο μαθητών οι οποίες παράλληλα με τη συμμετοχή τους στην ομάδα τους, θα αναλάβουν τα πιο κάτω: Ομάδες Εργασίας. (1) Ομάδα Κινηματογραφιστών/ φωτογράφων. Θα οπτικογραφούν/ φωτογραφίζουν τις ομάδες κατά την εργασία τους στην τάξη, καθώς και το τελικό αποτέλεσμα, (2) Ομάδα κοστούμιών/ σκηνικών/ διακόσμησης, (3) Ομάδα Ήχου. Θα ηχογραφούν τις ομάδες κατά την εργασία τους στην τάξη, καθώς και το τελικό αποτέλεσμα, (4) Ομάδα Φωτισμού (5) Ομάδα Δημοσιογραφίας (Δημόσιες σχέσεις, Διαφήμιση. Πρόγραμμα, προσκλήσεις, άρθρο στο περιοδικό του σχολείου, συνεντεύξεις). (β) Παρουσίαση των ομάδων και αξιολόγηση της εργασίας τους (εκτέλεση, επίπ. 4, άλλοι στόχοι, αξιολόγηση, επίπ. 5).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) αναπτύσσουν τη φαντασία και δημιουργούν με ενθουσιασμό τις διάφορες ηχοεικόνες που έχουν επιλέξει (β) ερευνούν στο διαδίκτυο και σε άλλες πηγές για να βρουν πληροφορίες σχετικές με το νερό και το θέμα της ομάδας τους.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Ελληνικό Δημοτικό: Ένα νερό κυρά Βαγγελιώ. Φρ. Λιστ: "Παιχνίδια του νερού στην Έπαυλη ντ' Εστέ", για πιάνο ("Anne de Pelerinage III", 4). Δ. Παπαδημητρίου: Τρέχει το νερό. Φρ. Σοπέν: Πρελούδιο, έργο 28, αρ. 15 σε Ρε ύφεση μείζονα (γνωστό και ως "σταγόνες της βροχής". Μ. Χατζιδάκι: Η βροχή (Το χαμόγελο της Τζοκόντα), Το σύννεφο έφερε βροχή. Γ. Χατζηνάσιου: Πέφτει βροχή.

Η' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ 1 β. Το νερό-θάλασσα

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*		*	
Εκτέλεσης		*		*	
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι			*		*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μουσική και κίνηση.

ΥΛΙΚΑ: Τρία υφάσματα λεπτά και βαριά (για να κινούνται εύκολα), 4 μέτρα πανί μήκος Χ 1 μέτρο πλάτος, σε τρία διαφορετικά χρώματα (γαλάζιο, λευκό, γαλάζιο σκούρο). Οι μαθητές μπορούν να ετοιμάσουν, **προαιρετικά** στο σπίτι τους ή στο μάθημα της Τέχνης/Τεχνολογίας κουπιά και πανί βάρκας. (Σημ. Τα υλικά της δραστηριότητας αυτής πρέπει να ετοιμαστούν από το προηγούμενο μάθημα).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ (βλ. Τ. Ε.). 1. Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες: **Ομάδα Α. Τα κύματα.** Έξι μαθητές -δύο για κάθε ύφασμα- κουνούν τα υφάσματα έτσι, ώστε να θυμίζουν τη θάλασσα με τα κύματά της. Η θάλασσα κάποτε θα είναι ήρεμη και κάποτε θα είναι αγριεμένη. Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν υφάσματα οι μαθητές να φανταστούν ότι είναι τα κύματα και να κινηθούν ανάλογα. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν γαλάζια, λευκά και γαλάζια σκούρα μεγάλα μαντήλια. **Ομάδα Β. Οι ψαράδες με τα δίχτυα τους.** **Ομάδα Γ. Οι κωπηλάτες** οι οποίοι θα διασχίζουν κωπηλατώντας τη θάλασσα. **Ομάδα Δ. Οι γλάροι.** 2. Οι μαθητές διαβάζουν τη μικρή ιστορία στο Τετράδιο Εργασιών και ακούν μέρος της μουσικής του έργου "Θάλασσα" του Σταμάτη Σπανουδάκη (διάρκεια: 5':45", ακρόαση, επίπ.2). Αποφασίζουν τι κινήσεις θα χρησιμοποιήσουν και με ποια σειρά 3. Η κάθε ομάδα αυτοσχεδιάζει κίνηση (άλλοι στόχοι/κίνηση, επίπ.3, αυτοσχεδιασμός, επίπ.4) στην ηχογραφημένη μουσική.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν διάφορες ιδέες αναφορικά με τη δημιουργία κίνησης στη μουσική που ακούν και να τις εφαρμόσουν στην πράξη.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι/εκτέλεση: Οι μαθητές τραγουδούν το ελληνικό δημοτικό τραγούδι "Ο Μάουκας" (εκτέλεση, επίπ. 2) και εκτελούν με μουσικά όργανα τάξης το δεύτερο μέρος του τραγουδιού (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ.4).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν (α) να τραγουδούν σωστά, και στο ορθό τονικό ύψος και (β) να εκτελούν με μουσικά όργανα τάξης.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση του αποσπάσματος "Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ. Καταιγίδα στη θάλασσα" (Σούιτα αρ.2 "Πέερ Γκυντ") του Edvard Grieg (διάρκεια: 3':05") (βλ. Β. Μ.).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές ακούν με προσοχή και αντιλαμβάνονται στη μουσική ακρόαση, τα μουσικά στοιχεία του έργου (μουσικές φράσεις, ερωτήσεις-απαντήσεις, μουσικά όργανα που ξεχωρίζουν στην ενορχήστρωση, κ.λπ.) (ακρόαση, επίπ. 4).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές εργάζονται στις ομάδες τους, στα θέματα που είχαν επιλέξει το προηγούμενο μάθημα. Κάνουν αλλαγές στη σύνθεσή τους και διορθώσεις. Προσθέτουν κίνηση, ήχους από τον Η.Υ. και γενικά, νέο υλικό σύμφωνα με τις νέες εμπειρίες που απέκτησαν (σύνθεση, επίπ.5). Παρουσιάζουν την εργασία τους στην υπόλοιπη τάξη και την αξιολογούν (βλ. Τ. Ε.) (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές έχουν αφομοιώσει τα νέα στοιχεία που διδάχτηκαν στο μάθημα και αν τα χρησιμοποιούν στη δημιουργική τους εργασία, για να την τελειοποιήσουν.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργασία για το σπίτι. Οι μαθητές εργάζονται σε ζευγάρια και χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ή/και διάφορες άλλες πηγές, για να μαζέψουν πληροφορίες για ένα από τα ακόλουθα θέματα: (α) Τραγούδια της ξενιτιάς, τραγούδια για ψαράδες και Τραγούδια για τη θάλασσα. (β) Ιστορίες από τη Μυθολογία που έχουν σχέση με τη θάλασσα. (γ) Έργα ζωγραφικής, ποίησης με θέμα τη θάλασσα. (δ) Μεγάλες ναυμαχίες που έκριναν την ιστορία λαών.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές εργάστηκαν σε ζευγάρια και χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο ή/και άλλες πηγές, για να βρουν πληροφορίες για θέματα που σχετίζονται με τη θάλασσα (ιστορία, μυθολογία, ποίηση, λογοτεχνία, εικαστικές τέχνες) (άλλοι στόχοι/ διαθεματικότητα, επίπ. 5).

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Γ. Μαρκόπουλου: Θαλασσογραφία. Δ. Σαββόπουλου: Μια θάλασσα πλατιά. Μ. Χατζιδάκι: Θάλασσα πλατιά. Cl. Debussy: Ο βυθισμένος καθεδρικός ναός (La cathédral engloutie), Η θάλασσα (La Mer), Καθρεφτίσματα του νερού (Reflets de l'eau), F. Mendelssohn: Εισαγωγή "Εβρίδες", M. Ravel: Παιχνιδίσματα του νερού (Jeux d'eau), N. Rimsky-Korsakov: Σεχεραζάντ, έργο 35, C. Saint-Saëns: Ενυδρείο (Το καρναβάλι των ζώων), R. Vaughan-Williams: Η Συμφωνία της θάλασσας (Sea Symphony).

Η΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ 1 γ. Το νερό

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*	*	
Εκτέλεσης	*			*	*
Σύνθεσης					*
Άλλοι					*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μουσική και Κίνηση. Ένα παιχνίδι φαντασίας. Οι μαθητές σε δύο ομάδες (η δεύτερη ομάδα να αποτελείται μόνο από 2-4 μαθητές) να δημιουργήσουν κίνηση σε δοσμένη ιστορία (άλλοι στόχοι/κίνηση, επίπ. 5) στη μουσική "Ατμόσφαιρες" του György Ligeti (ακρόαση, επίπ. 4) (βλ. Τ. Ε.).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές χρησιμοποιούν τη φαντασία τους, για να δημιουργήσουν κατάλληλη κίνηση σε δοσμένη φανταστική ιστορία

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Σολφέζ, ενορχήστρωση και ακρόαση. Οι μαθητές τραγουδούν με τις νότες (σολφέζ) το βασικό θέμα της "Βαρκαρόλας" του Ζακ Όφφενμπαχ (εκτέλεση, επίπ. 3) και εκτελούν (εκτέλεση, επίπ. 4) με μουσικά όργανα την ενορχήστρωση. Στη συνέχεια, γίνεται ακρόαση (ακρόαση, επίπ. 3) του έργου (διάρκεια: 3':25") και δίδονται πληροφορίες για το έργο (βλ.Β.Μ.).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός, διαπιστώνει αν οι μαθητές (α) έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες για να εκτελέσουν την ενορχήστρωση και (β) αν μαθητές ακούν με προσοχή και κατανοούν τη μουσική.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές εργάζονται στις ομάδες τους στα θέματα που είχαν επιλέξει στο προηγούμενο μάθημα. Κάνουν αλλαγές στη σύνθεσή τους και διορθώσεις. Προσθέτουν κίνηση, ήχους από τον Η.Υ. και γενικά νέο υλικό σύμφωνα με τις νέες εμπειρίες που απέκτησαν (**σύνθεση, επίπ.5**). Παρουσιάζουν την εργασία τους στην υπόλοιπη τάξη και την αξιολογούν (βλ. Τ. Ε. Άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, **επίπ.5**).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει αν οι μαθητές έχουν αφομοιώσει τα νέα στοιχεία που διδάχτηκαν στο μάθημα και τα χρησιμοποιούν στη δημιουργική τους εργασία για να την τελειοποιήσουν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

G. Handel: Μινουέτο, Bourrée, Χόρνπαϊπ (Hornpipe) (Μουσική των Νερών).

O. Respighi: Πηγές της Ρώμης (Fountains of Rome), B. Smetana: "Μολδάβας" (Die Moldau) (Η Πατρίδα μου/Ma Vlast).

Η΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ 16. Το Νερό

Ο εκπαιδευτικός να καθοδηγήσει τους μαθητές του στην τελική παρουσίαση.

- Η τελική παρουσίαση μπορεί να γίνει στην τάξη ή στο θέατρο του σχολείου.
- Θα μπορούν να την παρακολουθήσουν οι μαθητές της συγκεκριμένης τάξης ή/και οι γονείς τους, άλλα τμήματα του σχολείου, καθηγητές άλλων μαθημάτων του σχολείου ή όλο το σχολείο.
- Στην τελική παρουσίαση, η κάθε ομάδα μαθητών μπορεί να στολίσει με το δικό της τρόπο την τάξη/αίθουσα/θέατρο, με διάφορα έργα τέχνης, με μοτίβα νερού κ.ά.
- Μπορούν να προσφερθούν δροσιστικά ποτά/ κρέμες με νερό (νερό, χυμοί, πάγος, μαχαλεπί κ.λπ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- www.moec.gov.cy/Μέση Εκπαίδευση/Εκπαιδευτικό Υλικό/Μουσική
- Αβέρωφ, Γεώργιος Α. «Τα Δημοτικά Τραγούδια και οι Λαϊκοί Χοροί της Κύπρου» Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, Λευκωσία, 1989.
- Αβέρωφ, Έφη «Εισαγωγή στην Οργανογνωσία», Φίλιππος Νάκας, 1992. ISBN 960-290-117-9
- Αχιλλεούδης, Χριστόδουλος «Μουσικές Ακροάσεις Σχολών Μέσης Εκπαίδευσης» (Βοήθημα για τον Καθηγητή Μουσικής), Υπουργείο Παιδείας, Λευκωσία, 1976.
- Αχιλλεούδης, Χριστόδουλος, Κουτσουπίδου Μαρία, Σκορδή Μάρω, Σίταρος Λέανδρος, Γεωργίου Χαράλαμπος, «Στοιχεία θεωρίας της μουσικής μέσ' απ' τη μελωδία» Τόμος Α', Τόμος Β'. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1986.
- «Δημοτικά Τραγούδια», Εκδόσεις Γαϊτάνου, Αθήναι.
- Θεοφιλόπουλος, Γεώργιος «Δημοτικά Τραγούδια Νο2», Μουσικός Οίκος Γ. ΝΑΚΑΣ, Αθήναι,
- «Εισαγωγή στη Μουσική» Α' Γυμνασίου, Έκδοση συντομευμένη, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, 1995, ISBN 960-06-0014-2
- Καλαθά, Κώστα «Σουίτες και Χοροί», Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Λευκωσία, 1979.
- Καλομοίρης, Μανώλης, «Τα θεωρητικά της Μουσικής, Τεύχος πρώτο. Στοιχειώδης Θεωρία», Μουσικός Εκδοτικός Οίκος ΜΙΧΑΗΛ ΓΑΪΤΑΝΟΥ, Στοά Αρσακείου, 10, 10564 Αθήνα, 1991.
- Καλομοίρης, Μανώλης, «Τα θεωρητικά της Μουσικής Αρ. 6 ΟΡΓΑΝΟΓΝΩΣΙΑ», Μουσικός Εκδοτικός Οίκος ΜΙΧΑΗΛ ΓΑΪΤΑΝΟΥ, Στοά Αρσακείου, 10, Αθήναι 1957.
- Κανακάρης, Γεώργιος, «Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια», Μουσικός Εκδοτικός Οίκος Φίλ. ΝΑΚΑ, Αθήναι,
- Καραγιώργης Ευαγόρας, «Το ελληνικό τραγούδι του 20ού αιώνα. Μια διδακτική προσέγγιση για το λύκειο». Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Μέση Εκπαίδευση, 2001.
- Κασσιανός Χρ. Κωσταντίνος, «Η Θεία Λειτουργία και Εκλεκτοί Βυζαντινοί Ύμνοι», Εκδόσεις Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Λευκωσία, 1999.
- Κουτσουπίδου, Μ., Καραγιώργης, Ε., Ιωάννου, Μ. «ΜΟΥΣΙΚΗ Ι» Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1996, ISBN 9963-0-4251.
- Κουτσουπίδου, Μ., Καραγιώργης, Ε., Ιωάννου, Μ. «ΜΟΥΣΙΚΗ ΙΙ» Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1998, ISBN 9963-0-4302-Χ.
- Κουτσουπίδου, Μ., Σκορδή, Μ., Σίταρος, Λ. και Γεωργίου, Χ. «Στοιχεία θεωρίας της μουσικής μεσ' απ' τη μελωδία, τόμος Α», Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1986. ISBN 9963-0-4012-8/9963-0-4013-6

- Κουτσουπίδου, Μ., Σκορδή, Μ., Σίταρος, Λ. και Γεωργίου, Χ. «Στοιχεία θεωρίας της μουσικής μεσ' απ' τη μελωδία, τόμος Α», Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1986. ISBN 9963-0-4012-8/9963-0-4014-4.
- Κουτούλας, Αστέρης. «Ο Μουσικός Θεοδωράκης», εκδ. «Νέα σύνορα» -Α. Α. Λιβάνη Αθήνα 1998 σ. 61.
- Κρουστόφωνο, Μουσικό Εργαστήρι Κρουστών, Σεμινάρια Μουσικό Παιχνιδοθέαμα: «Malyboo».
- Λογοθέτης, Γιώργος, «Μίκης Θεοδωράκης. Θρησκεία μου είναι η Ελλάδα». Εκδόσεις Άγκυρα, 2004. ISBN 960-422-095-0
- «Τα Νησιώτικα», Εκδόσεις ΝΑΚΑΣ, Αθήνα.
- Παπαζαρής, Αθανάσιος, «Μουσική Μάθηση και Εκπαίδευση», Παπαζήση Αθήνα, 1999.
- Σκορδή, Μ. «Ντο, Ρε, Μι, Φα, Σολ ...Μουσικό Ταξίδι Ξεκινώ», Έκδοση Ιδρύματος "Λητώ Παπαχριστοφόρου", Λευκωσία, 2010. ISBN 978-9963-9592-0-4
- Σπυριδάκη, Γ.Κ. και Περιστερή, Δ.Σπ. «Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια» Τόμ. Γ', Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, αρ. 10, εν Αθήναις, 1968
- Σταυρίδης Μιχάλης «Μουσική Αγωγή και Παιδεία», Gutenberg, 2001, ISBN 960-010905-2
- Σταυρίδης Μιχάλης «Μουσικό Εργαστήρι» (5 βιβλία μαθητή) Αθήνα, Gutenberg, 1994, Κ.Α. 105301
- Σταυρίδης Μιχάλης «Η Μουσική στην Εκπαίδευση», Gutenberg, 2001, Κώδ. Καταχ. 105307
- Σταυρίδης, Μιχάλης και Ολυμπίου Ρίτα «Η Μουσική και ο Κόσμος της», Λευκωσία, 1990 ISBN 9963-7766-0-4
- Συμεωνίδου, Αλέκα. «Λεξικό Ελλήνων Συνθετών» Εκδοτικός Οίκος Φίλιππος Νάκας, 1995.
- Τσαντίλας, Σπύρος «16 Δημοτικά Τραγούδια», Ηλ. Ρωμαίος, Αθήναι.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΣ ΛΕΞΙΚΑ

- Καλογερόπουλος, Τάκης «Το Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής. Από τον Ορφέα έως σήμερα», ΔΙΟΝ. ΠΑΛΜΕΛΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε., Αθήνα, 1998, ISBN 960-7555-06-6-12-0.
- Μπαμπινιώτης, Γεώργιος «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας», Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα, 1998.
- Arnold, Denis (general editor), «The New Oxford Companion to Music». Oxford University Press, 1983. ISBN 0-19-3113116-3.
- Barlow, Harold and Morgenstern Sam: «A Dictionary of Musical Themes». London Ernest Benn Limited, 1967. ISBN 0-510-35501-3
- Kennedy, Michael: «Λεξικό της Οξφόρδης», επιμ. Καλογερόπουλος, Τ., Εκδόσεις ΠΑΛΕΛΗ, 1989, ISBN 960-85226-1-7-3-3.

- The New Grove Dictionary of Music and Musicians, edit. By Stanley Sadie, MacMillan Publishers Company, 1980, ISBN 0-333-23111-2.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alevisos, Ted and Susan «Folk Songs of Greece», U.S.A., OAK Publications, 1968, No 68-8927
- Britten, Benjamin and Holst, Imogen: «Music for Recorders», Boosey and Hawkes.
- Bennett, Roy Fortissimo (κεφ. 18 Ήχος) (Cambridge: Cambridge University Press, 1996). Κεφάλαιο 29.
- Bennett, Roy, «Instruments of the Orchestra» (Cambridge University Press, 1991, ISBN 0 521 29814 8
- Bennett, Roy Enjoying Music. Longman Group Ltd, 1978, (Bks 1, 2, 3)
- Bennett, Roy Contemporary Music, Longman, 1983, Group Limited.
- Bennett, Roy History of Music, Cambridge Assignments in Music, Cambridge University Press, 1987, ISBN 0 521 33681 3.
- Bolkovac, Edward and Johnson, Judith: «150 Rounds for Singing and Teaching». Boosey & Hawkes, 1996, ISBN M-051-808601.
- Brown, J.E. Maurice The New Grove SCHUBERT, Papermac, 1982
- Burnett, Moyra and Alcock Janey: «A Song to Sing», University of London Press, 1955.
- Burns, Vernon C. Ph.D «The Classroom Teacher's Guide to Music Education», Charles C. Thomas Publisher, Springfield, Illinois, U.S.A., 1993, ISBN 0-398-05837-7.
- Carter, David «Inside Music I. Structures. A practical approach to developing composing, performing and listening skills for GCSE». Faber Music, 1991. ISBN 0 571 51235 6.
- Curriculum and Assessment in Scotland "Expressive Arts".
- Dodds, George: Voice placing and training exercises. A complete and careful graded series of progressive exercises for the production and cultivation of the singing voice. Oxford University Press, 1969, ISBN-10: 0193221411
- Godinho, Josi Από τα σεμινάρια για τους καθηγητές Μουσικής, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002), Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, (2008).
- Heisler, Kerry: «Strictly Warm-Ups, Vo. 1» Choral Resource, Canada, ISBN 0-9738446-0-4
- Holst, Imogen: «Duets for Descant Recorders. Twenty Five Practical Lessons for the Beginner», Boosey and Hawkes, 17640.
- Hosier, John «Instruments of the Orchestra introduced by Yehudi Menuhin », Oxford University Press, 1976. ISBN 0 19 321352 4

- Hunt, Peter Voiceworks (Oxford: Oxford University Press, 2001) σελ. 33
- Making Music, Grade 8, Teacher's Edition: Silver Burdett
- McLeish Kenneth and Valerie: "The Oxford First Companion to Instruments of the Orchestras", Oxford University Press, 1991, ISBN 0 19 321435 0.
- Machlis, Joseph- Forney, Kristine Η Απόλαυση της Μουσικής, (Αθήνα: Εκδόσεις Fagotto, 1996), μετάφραση: Δημήτρης Πυργώτης
- McNicol, Richard "Music Explorer Project Book. 24 creative classroom projects", Oxford University Press, 1996. ISBN 0 9528934 0 1.
- McNicol, Richard "Sound Inventors. 32 creative music projects for the junior classroom", Oxford University Press, 1992. ISBN 0 19 321432 6.
- Michels, Ulrich: «Άτλας της Μουσικής, Τόμος Ι, Τόμος ΙΙ», μετ. Μόσχος, Κ., Βλαχόπουλος Π., Φίλιππος Νάκας, 1995, ISBN 960-290-261-2
- Music in the National Curriculum, England, DFE Department of Education.
- Nash, C. Grace and Rapley, Janice "Music in the Making", Alfred Publishing Co., Inc. 1990. ISBN 0-88284-448-2.
- Nash, C. Grace "Creative Approaches to Child Development with Music, Language and Movement. Incorporating the Philosophies and Techniques of Orff, Kodaly and Laban" Alfred Publishing Co., Inc., 1974 ISBN 0 99284-014-2.
- Newmann, Grant "Teaching Children Music. Fundamentals of Music and Method", Wm. C. Brown Publishers, Dubuque Iowa, 1989. ISBN 0-697-03644-8.
- Paynter, J. & Aston, P. «Sound and Silence», Cambridge University Press, 1970.
- Paynter, J. «Music in the Secondary School», Cambridge University Press, 1982.
- Paynter, J. «Sound and Structure», Cambridge University Press, 1992.
- Paynter, John "All Kinds of Music. No 1 Voices", Oxford University Press, 1976, ISBN 0 19 321507 1.
- Paynter, John "All Kinds of Music. No 3 Sound Machines", Oxford University Press, 1976, ISBN 0 19 321509 8.
- Reed, John SCHUBERT, J.M.Dent & Sons Limited, 1987
- Rees, Ann: A Ladybird Book of Musical Instruments. Ladybird Books Ltd, 1966. Series 662.
- Sturman, Paul: "Musical Instruments", Longman, 1989, ISBN 0-582-33163-3.
- Swanwick, Keith, «Musical Knowledge: Intuition, Analysis and Music Education», London: Routledge, 1994.
- Swanwick, Keith, «Music, Mind and Music Education», London: Routledge, 1988.
- Swanwick, Keith, «Teaching Music Musically», London: Routledge, 1999.
- Swanwick, Keith, «A Basis for Music Education», London: NFER-NELSON, 1991. ISBN 0 85633 180 5.

- Swanwick, Keith and Taylor Dorothy "Music. Developing the Music Curriculum in Secondary Schools", Batsford Academic and Educational Ltd, London, 1982. ISBN 0 71 34 4065 1.
- Winters, Geoffrey and Williams, D.E.Parry: "A Music Course for Students", Oxford University Press, 1986 ISBN 1 9 32 1840 2.

ΠΑΡΤΙΤΟΥΡΕΣ

- Θεοδωράκη, Μίκη «Άξιον Εστί», Εκδόσεις Φίλιππου Νάκα, Αθήνα,
- Böhm, Anton & Sohn in Augburt 5371 - A. Sanctus - «Άγιος» Από τη Γερμανική Λειτουργία του Φραντς Σούμπερτ bearbeitet von Josef Gruber.
- Britten, Benjamin: "Noye's Fludde", opus 59 (full score), Boosey & Hawkes, 1958. B & H 18487.
- Dvorzak: Sonatina op 100 για βιολί και πιάνο, Lengnick & co., Ltd
- The Norton Scores, Vol I, edited by Kristine Forney, W.W.Norton & Company, New York, London, 1999, ISBN 0-393-97341-7
- Prokofiev: Peter and the Wolf, op.67, Kalmus & Co., Inc.
- Saint-Saens: The Carnival of the Animals, Dover Publicatins, Inc.

Πηγές Εικονιστικού Υλικού

Το εικονιστικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε στο διδακτικό πακέτο της Α΄ Γυμνασίου, αντλήθηκε από το διαδίκτυο. Τα σκίτσα φιλοτέχνησε ευγενώς ο κ. Σπύρος Αντωνέλλος.

ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού

1. Παραδοσιακό Κένυας: Kikamba
Album - 'Tribal Dance from East Africa'
©2006 ARC Music Productions (EUCD1721)

2. Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα

2. Βυζαντινό: "Τais πρεσβείαις της Θεοτόκου"
© Δεν χρειάζεται - Ηχογράφηση Μουσικού Λυκείου Λεμεσού
3. J.S. Bach: "Ω θεία κεφαλή" ("O Haupt Voll Blut und Wunden" από το ορατόριο "Πάθη κατά Ματθαίον")
©2008 Linn Records (LC11615)
4. F. Schubert: Wiegenlied (Schlafe, Schlafe)
©1997 EMI Records Ltd.
5. J. Rutter: "Come Down O Love Divine" (Anthem για διπλή χορωδία)
©NAXOS
6. C. Orff: "Swaz hie gat umbre - Chume, chum geselle min"
("Carmina Burana").
©1985 Polydor International GmbH, Hamburg (415 136-2)
7. Παραδοσιακό Ηπειρώτικο: "Αλησμονώ και χαίρομαι"
©1992 Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής "Δόμνα Σαμίου" (2109330556)

3. Ανακαλύπτω τη φωνή

8. L. Berio: Sequenza III για γυναικεία φωνή
©1991 WERGO Schallplatten GmbH, Mainz, Germany (LC0846)
9. G. Crumb: "El niño busco su voz" (Ancient voices of children)
©1975 for Elektra/Asylum/Nonesuch Records (9 79149-2)

4. Τα χρώματα των ήχων

10. B. Britten: Young Person's Guide to the Orchestra (αρχή)
©1991 HNH International Ltd.
11. W.A. Mozart: 1η κίνηση "Allegro" ("Eine kleine Nachtmusik")
©1983 Polydor International GmbH, Hamburg (445 555-2)/(LC0173)
12. Ι. Ξενάκης: "Ψάπφα"
©Δεν υπάρχουν πληροφορίες
13. P.I. Tchaikovsky: "Valse. Moderato" ("Serenade for String Orchestra" in C Major Op. 48/II).
©2001 DECCA International
14. E. Varése: "Ionisation"
©1998 Decca Music Group Limited
15. I. Albeniz: Tango aus "Espana" Op. 165 Nr. 2
©2000 DECCA Music Group Limited
16. E. Grieg: Waltz (Lyric Pieces Op.12)
©1989 Academy Sound and Vision Ltd.

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ**1α. Επιμένω Μουσικά 1**

17. The Tokens: "The lion sleeps tonight"
© Sony Music Canada
18. G. Bizet: Carillon (Suite No.1 "L' Arlessienne")
© 1993 HNH International Ltd. DILLONS
19. C. Saint-Saens: "Ο κύκνος" (Το καρναβάλι των ζώων)
© 1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
20. Z. Kodaly: "Το Βιεννέζικο μουσικό ρολόι" (Σουίτα "Χάρυ Πάνος")
© 2010 DECCA
21. Β. Παπαθανασίου: 1492 Conquest of Paradise
© 1992 Warner Music Ltd.
22. L. van Beethoven: "Für Elise", Bagatelle in A minor
© 2007 Deutsche Grammophone

1β. Επιμένω Μουσικά 2

23. Opus: "Live is Life"
© 1985 Polydor
24. M. Nyman: Songs for Tony, 1η κίνηση
© Δεν υπάρχουν πληροφορίες
25. Β. Παπαθανασίου: 1492 Conquest of Paradise
© 1992 Warner Music Ltd.
26. C. Coreia: Children's Songs, Song No 6
© 2008 ECM Records GmbH
27. G. Holst: Άπνς, ο θεός του πολέμου ("Mars, the bringer of war", 1η κίνηση Allegro από τη Σουίτα "Οι Πλανήτες")
© 1990 Deutsche Grammophon
28. J.S. Bach: "Ω θεία κεφαλή" ("O Haupt Voll Blut und Wunden" από τα "Πάθη κατά Ματθαίον")
© 2008 Linn Records (LC11615)
29. H. Purcell: Rondeau (Abdelazer)
© 2004 DECCA L'oiseau-LYRE
30. Α. Μαχαιρίτσα: "Έλα ψυχούλα μου"
© 2007 Minos-EMI S.A.
31. G. Pierné: "Εμβατήριο των μικρών μολυβένιων στρατιωτών" (Marche des petits soldats de plomb op. 14 No6)
© (remasterise en 2008) from Myleene's Music for Mothers by Myleene Klaas

2α. Μουσική σε πέντε τόνους 1

32. A. Dvorak: Largo, 2η κίνηση (Συμφωνία σε μι ελάσσονα, No.9, op.95 του "Νέου Κόσμου")
© 2000 Centurion Music Ltd.
33. Παραδοσιακό Ιαπωνίας: Sakura (με το έγχορδο μουσικό όργανο "Pipa")
© Δεν υπάρχουν πληροφορίες
34. Παραδοσιακό Σκωτίας: "Mhairi's Wedding" Pipes and drums from Scotland. Music around the world
© 1995 Galaxy Music Ltd.

- 35. Παραδοσιακό Ηπειρώτικο: Γιάννη μου το μαντήλι σου
©1992 Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής "Δόμνα Σαμίου" (2109330556)
- 36. Παραδοσιακό Ιαπωνίας: Sakura (με το έγχορδο μουσικό όργανο "Pipa")
©Δεν υπάρχουν πληροφορίες
- 37. Παραδοσιακό Ινδιάνων Αμερικής: Χορός των πνευμάτων (της Ινδιάνικης φυλής Northern Cherokee)
©2006 Luxury Multimedia Ltd.

2β. Μουσική σε πέντε τόνους 2

- 38. Παραδοσιακό Σκωτίας: "Iona boat song" Iona Abbey Album
©2005 Label Scotdisc
- 39. C. Debussy: Jimbo's Lullaby
©1971 Polydor International GmbH, Hamburg
- 40. M.Ravel: Ασχημούλα, η πριγκίπισσα των παγόδων ("Laideronnette, Imperatrice des pagodas" από τη σουίτα μπαλέτου "Η μάνα μου η χήνα")
©1994 ERATO CASCABELLE

3. Ανεβαίνω τη σκάλα

- 41. Rodgers και Hammerstein: "Do-Re-Mi" (The Sound of Music/ Η μελωδία της ευτυχίας)
©1965 RCA Records
- 42. L. van Beethoven: "Für Elise", Bagatelle in A minor
©2007 Deutsche Grammophon
- 43. C. Saint-Saens: "Πρόσωπα με μεγάλα αυτιά" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
- 44. C. Saint-Saens: "Χελώνες" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
- 45. J. Offenbach: Can Can (Ο Ορφέας στον Άδη)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ.

As κάνουμε μια επανάληψη (1)

- 46. G. Holst: Άρπς, ο θεός του πολέμου ("Mars, the bringer of war", 1η κίνηση Allegro από τη Σουίτα "Οι Πλανήτες")
©1990 Deutsche Grammophon
- 47. C. Saint-Saens: "Πρόσωπα με μεγάλα αυτιά" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
- 48. C. Saint-Saens: "Ο Ελέφαντας" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
- 49. C. Saint-Saens: "Ο Κούκος" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
- 50. C. Saint-Saens: "Πουλιά που πετούν" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
- 51. Παραδοσιακό Κορέας: Arirang
©Δεν υπάρχουν πληροφορίες

- 52. Παραδοσιακό Ηπειρώτικο: Γιάννη μου το μαντήλι σου
©1992 Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής "Δόμνα Σαμίου" (2109330556)
- 53. L. Mozart: Allegro 1η κίνηση (Συμφωνία των παιχνιδιών)
© δεν υπάρχουν πληροφορίες
- 54. M. Ravel: Bolero
©1986 Editions Costallat

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Μουσική σε δύο χρόνους

- 55. N. Σκαλκώτα: Ηπειρώτικος (Πέντε Ελληνικοί χοροί για έγχορδα)
©Apollo Classics
- 56. M. Θεοδωράκη: Finale (μπαλέτο "Zorba the Greek")
©2004 DECCA Music Group Ltd.
- 57. L. van Beethoven: Allegretto, 2η κίνηση (Συμφωνία αρ.7)
©2007 Deutsche Grammophone
- 58. B. Τσιτσάνης: Φραγκοσυριανή
©2002 MINOS-EMI (700382)
- 59. G. Verdi: "La donna e mobile" (όπερα "Rigoletto")
©2007 DECCA Music Group Ltd.
- 60. Κυκλαδίτικο Τραγούδι του Γάμου. Γιάννης Πάριος, "Τα νησιώτικα"
©MINOS-EMI
- 61. Κερκυραϊκός χορός (ρούγα)
©MINOS-EMI
- 62. G. Bizet: Αλλαγή φρουράς ("Les Dragons d'Alcala", Carmen Suite)
©2010 Firenze City Magazine sas (AUD093)
- 63. Σπύρου Ολλανδέζου / Πάνου Θεοδωρίδη: Το γελεκάκι που φορείς
© LYRA (3401176)
- 64. N. Σκαλκώτα: Κλέφτικος (Πέντε Ελληνικοί χοροί για έγχορδα)
© Apollo Classics
- 65. P.I. Tchaikovsky: "Χορός των φλάουτων" (Σουίτα μπαλέτου "Καρυοθραύστης")
©2007 TELARC Διάρκεια: 20"Α, Β στη σειρά

2.Α,Β.Στη Σειρά

- 66. J.S. Bach: Badinerie
©2001 ASTREE
- 67. G. Handel: Coro (Σουίτα των νερών/"Water Music")
©1974 EMI Classics for pleasure
- 68. B. Bartok: Allegro, No 1 (Παιδικά κομμάτια για πιάνο)
©1995 Eroica Classical Recordings
- 69. P.I. Tchaikovsky: Trepak (Σουίτα μπαλέτου "Καρυοθραύστης")
© 2007 TELARC
- 70. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Σαμιώτισσα
© LYRA (0222)
- 71. Παραδοσιακό Ουγγρικό τραγούδι: Ungaresca (Pandur, pandur andanduri)

© CFP 4384 Stereo Classics for pleasure

3. Τι-κε-τα-κε

72. N. Rimsky-Korsakov: "Το πέταγμα της άγριας μέλισσας" (από την όπερα "Ιστορία του Τσάρου Σαλτάν")
© Classics FM 128
73. M. Σουγιούλ: "Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά"
© Columbia (2J048-70334)
74. C. Saint-Saens: "Ο κύκνος" (Το καρναβάλι των ζώων)
© 1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
75. Παραδοσιακό Κυπριακό τραγούδι: Τηλλυρκώτισσα
© 2002 ΜΟΥΣΑ Μουσικές Παραγωγές
76. C. M. von Weber: Χορωδιακό των κυνηγών (από την όπερα "Ελεύθερος σκοπευτής")
© 1998 Deutsche Grammophon

4. Μουσική σε κύκλο

77. Z. Kodaly: "Το Βιεννέζικο μουσικό ρολόι" (από τη σουίτα "Χάρυ Γιάνος")
© 2010 DECCA
78. J. Haydn: Ποντό (Rondo), 3η κίνηση (Κοντσέρτο για τρομπέτα σε Μι ύφεση μείζονα)
© 2008 EMI Classics

Ε' ΕΝΟΤΗΤΑ

1 α. Ταξίδι στο παρελθόν 1

79. F. Schubert: Δόξα στ' όνομά Του ("Zum Sanctus", από τη Γερμανική Λειτουργία)
© 1988 SUNSET-FRANCE (LC8190)
80. Rodgers και Hammerstein: Edelweiss (Η μελωδία της Ευτυχίας/
The sound of music)
© 1965 RCA Records
81. M. Σουγιούλ: Άστα τα μαλλάκια σου
© Melody Bonus (ML2521)
82. C. Saint-Saens: "Πιανίστες" (Το καρναβάλι των ζώων)
© 1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
83. Ανώνυμου: Ρομάντζα
© FAVORITE (423 786-2)
84. Λ. Κελαϊδόνη: Θερινά Σινεμά
© CAPITOL (09 364 984 23)

1 β. Ταξίδι στο παρελθόν 2

85. P.I. Tchaikovsky: "Εμβατήριο" (Σουίτα Μπαλέτου "Καρυοθραύστης")
© 2007 TELARC Διάρκεια: 20".
I. Tchaikovsky: "Κινέζικος χορός" (Σουίτα μπαλέτου "Καρυοθραύστης")
© 2007 TELARC
86. P.I. Tchaikovsky: "Χορός της ζαχαρένιας νεράιδας" (Σουίτα μπαλέτου "Καρυοθραύστης")
© 2007 TELARC

87. P.I. Tchaikovsky: "Τρέπακ" (Σουίτα μπαλέτου "Καρουοθραύστης")
©2007 TELARC

2. Στη χώρα του παραμυθιού

88. E. Grieg: Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού (σουίτα "Πέερ Γκυντ")
©1972 Polydor International GmbH, Hamburg, Διάρκεια: 20"
89. C. Saint-Saens: "Καγκουρώ" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
90. Johann και Josef Strauss: "Pizzicato Polka"
©1980 DECCA
91. J. Brahms: Ουγγρικός χορός, Αρ.5
©1981 Phonogram International B.V.
©1983 Philips
92. "Καλίνκα" (The Red Army Choir)
©2001 SILVA

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ

1 α. Χορεύω ελληνικά 1. Καλαματιανός

93. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Μήλο μου κόκκινο (Μαρίζα Κωχ)
© Studio KONTOS
94. Ν. Σκαλκώτα: Καλαματιανός (36 Ελληνικοί χοροί)
©2002 BIS Records AB
95. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Μαντήλι Καλαματιανό
©2006 FM Records
96. Μ. Χατζιδάκι: Καλαματιανός (Για μιά μικρή αχιβάδα)
© UNIVERSAL
97. Α. Μπαλτά: Andante Dolente (Κυπριακή σουίτα για βιολί και πιάνο)
© Απο την δισκοθήκη του συνθέτη

1 β. Χορεύω ελληνικά 2. Τσάμικος

98. Δ. Σαββόπουλου: Τσάμικο
© 1997 PolyGram Records S.A. (Greece)
99. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Κάτω στου βάλτου
© EMI REGAL (034-70762)
100. Ν. Σκαλκώτα: Τσάμικος (36 Ελληνικοί χοροί)
© BIS Records AB
101. Μ. Θεοδωράκη: Δοξαστικό (Άξιον Εστί)
© MINOS-EMI
102. Μ. Χατζιδάκι: Τσάμικος (Για μιά μικρή αχιβάδα)
© UNIVERSAL
103. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Ένα νερό κυρα Βαγγελιώ
©1995 Polygram Records S.A. (Greece)
104. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Ένας απτός καθότανε
© ([AR518] DS 133 /07)
105. Κυκλαδίτικο τραγούδι του γάμου
Γιάννης Πάριος "Τα νησιώτικα"
© MINOS-EMI
106. Β. Τσιτσάνη: Συννεφιασμένη Κυριακή

- © 2003 Minos-EMI, Parlophone (ΑΕΠΙ Set No 724359819020)
 107. Μ. Χατζιδάκι: Ο Μύθος
 © Fidelity (514 707-2)

2. Χορεύω ευρωπαϊκά. Βαλς

108. J. Strauss II: Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη
 © 1979 DECCA

Ζ' ΕΝΟΤΗΤΑ

1 α. Ας κάνουμε μια επανάληψη (2)

109. G. Bizet: Εισαγωγή (όπερα "Κάρμεν")
 © 1963 The Decca Record Company England
 110. J. Strauss I: Loreley-Rheine-Klänge
 © 1979 DECCA
 111. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Σαμιώτισσα
 © LYRA (0222)
 112. Μ. Χατζιδάκι: Ο Μύθος
 © Fidelity (514 707-2)
 113. Μ. Θεοδωράκη: Finale (από το μπαλέτο "Zorba the Greek")
 © 2004 DECCA Music Group Ltd.
 114. J. Brahms: Ουγγρικός χορός Αρ.5
 © 1981 Phonogram International B.V.
 © 1983 Philips
 115. J. Haydn: Andante, 2η κίνηση (Συμφωνία της Εκπλήξεως)
 © 1995 Amadis
 116. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Καράβι-Καραβάκι
 © Mercury (558228 2)
 117. Μ. Θεοδωράκη: Βασίλειψες αστέρι μου (Επιτάφιος)
 © Musurgia Graeca/MBI

Η' ΕΝΟΤΗΤΑ

1 α. Πρότζεκτ: Το νερό

118. M. Ravel: Jeux d'eau
 © ERATO
 119. L. van Beethoven: Καταιγίδα, 4η κίνηση (Συμφωνία αρ.6
 "Ποιμενική")
 © 2007 Deutsche Grammophon

1 β. Πρότζεκτ: Το νερό-θάλασσα

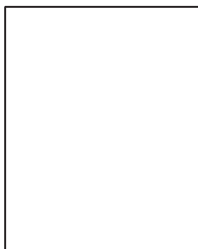
120. E. Grieg: "Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ" (σουίτα αρ.2 "Πέερ Γκυντ")
 © 1972 Polydor International GmbH, Hamburg
 121. Σ. Σπανουδάκη: Θάλασσα
 © 1992 Sony Music Entertainment (Greece) A.E. / ΑΚΤΗ

1 γ. Πρότζεκτ: Το νερό

122. J. Offenbach: Barcarolle (Gaité Parisienne, 7)
 © EMI Classics
 123. G. Ligeti: Atmosphères
 © 1963 Universal Edition Wien

ΚΟΛΟΦΩΝΑΣ

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.